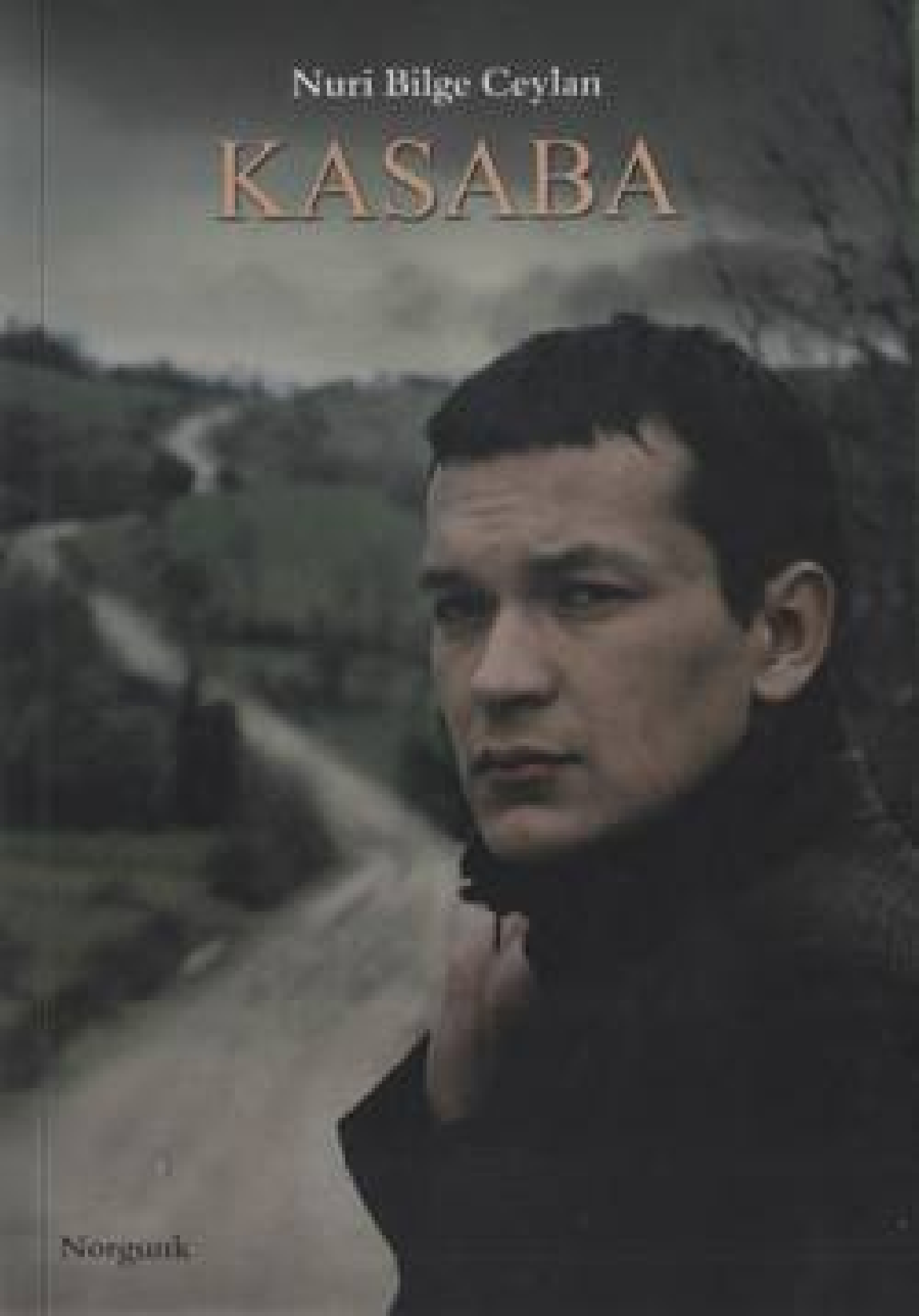
Nuri Bilge Ceylan

KASABA

Norgunk

© Norgunk Yayıncılık 2007
© Nuri Bilge Ceylan
ISBN 978 975 8686-35-3

'asa nisi masa'
sinema kitapları dizisi

Birinci Baskı
Mayıs 2007

Yayına Hazırlayan
Alpagut Gültekin

Çeviriler
Ece Erbay
Zeynep Güden
İnci Uysal

Grafik Uygulama
Kemal Kara

Baskı ve Cilt
Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Namık Kemal Mahallesi Adile Naşit Bulvarı
122. Sokak No: 8 Esenyurt 34513 İstanbul
www.promat.com.tr

Norgunk Yayıncılık
Şehit Erdoğan İban Sokak Akal C/8 Akatlar 34335 İstanbul
T. 212 351 48 38 / F. 212 227 71 94
info@norgunk.com / www.norgunk.com

Nuri Bilge Ceylan

Kasaba

Norgunk

Kasaba çekim ekibi toplu halde: N. B. Ceylan ve Sadık İncesu
Issız Cuma mezarlığında yağmur

İçindekiler

Sinopsis ve Notlar 7

Karakterler 11

Senaryo 13

Basında Kasaba

Kasaba: Puslu Manzaralar / *Tunca Arslan* 71

Hayat Üstüne Farklı Bir Film / *Sungu Çapan* 73

Basından Alıntılar... 77

Söyleşiler

'Kasaba'lı Anlam Avcısı / *Güldal Kızıldemir* 87

"Piyasa acımasız ve demirden yasalarla işliyor!.." / *Mehmet Erdem* 97

Koza'dan Kasaba'ya Bir Bilge / *Seyyid N. Erkal* 101

Künye ve Ödüller 107

Sinopsis ve Notlar

Film, tipik bir Anadolu kasabasında yaşayan ve üç kuşağı bünyesinde barındıran bir ailenin hayatını çocukların gözünden anlatmayı hedefliyor.

Birinci bölüm, ailenin 11 yaşındaki kızının okuduğu, onun toplumsallaşma sıkıntılarıyla ve çevresindeki hayatın birtakım sosyolojik özellikleriyle tanışmasını sağlayan bir ilkokul sınıfında geçer. Mevsim kıştır...

İkinci bölüm, okuldan çıkan kızın, kendisinden dört yaş küçük erkek kardeşini de yanına alarak, tabiatın ve hayvanlar dünyasının gizemleriyle yüzyüze gelmelerine neden olan bir yolculukla, kasabanın dışındaki ve ailelerinin kendilerini beklemekte olduğu mısır tarlasına kadar olan yolculuklarını anlatıyor. Mevsim bahar...

Üçüncü bölümde, o ana kadar birbirlerinin, tabiatın ve hayvanlar dünyasının gizemleriyle yüzyüze kalmış olan iki kardeş, büyükler dünyasının karanlığına ve karmaşasına tanık olmak durumunda kalırlar... İki kardeş akşam karanlığına doğru tarlaya vardıklarında, ateş yanmış, mısırlar korların üzerine yerleştirilmiş, sohbet başlamıştır. Ateşin etrafında çocukların dede ve ninesi, anne ve babası ve kuzen Saffet vardır.

Dede, Birinci Dünya Savaşı anılarını, İngilizlere nasıl tutsak düşüp Hindistan'a kadar gittiğini anlatır. Açlık, sefalet, savaş yıllarını anlatır.

Tevekkülü, inancı temsil eden bir bakış açısı vardır.

Baba, analitik düşünmeye, bilime, rasyonelliğe inanan ve bu nedenle manevi dünyası dedeye oranla daha az gelişmiş biridir, zorluklar içinde geçen eğitim hayatının bir bölümünü Amerika'da yapmıştır, o bölgenin okumuş olan tek kişisidir. Büyük İskender hayranıdır.

Kuzen Saffet ise, askerden döneli yıllar geçmesine rağmen bir türlü bir baltaya sap olamamıştır. Hayatı boş ve anlamsız olarak algılar. Bu haliyle bir bakıma şeytani bir gerçekçiliği vardır. Kasaba onun için hapishanenin ta kendisidir. Nihilizmi temsil eder.

Anne ve nine ise çalışkan, sağduyulu, tipik Anadolu kadınının özelliklerine sahip kadınlardır. İçkinliği temsil ederler.

İlerleyen gece içersinde çocuklar uyku ile uyanıklık arası bir bakışla ateşin etrafına oturmuş ve her biri başka bir şeyi temsil eden büyükler dünyasının çatışan, çelişen, zaman zaman sertleşen, bazen şefkate dönüşen ve yumuşayan gizemli dünyasına tanıklık ederler.

Dördüncü bölüm evde geçer. Vicdansız, acımasız, yani doğanın kendisi olarak yaşamaya başlayan çocukların ruhunda, diğer insanların yani kültürün etkisiyle şefkat, merhamet, acıma, bağışlama gibi temel insani dürtülerin uyanmaya başlamasını hissettirmeye çalışan, rüyalarla içiçe örülmüş sakin bir bölüm.

Notlar

Çekimler 1 Mart 1996'da sınıf sahneleriyle başladı. Bu sahneler için elde yalnızca senaryonun başlangıcında göreceğiniz birkaç sayfalık bir metin vardı. Çekimler daha çok yönetmenin çekimden bir gün önce gece yarısı aldığı ve belki de sadece kendisinin anlayabileceği kısa notlara bakılarak yapılıyordu. Bu notlar senaryoya göre daha detaylıydı (bkz. s. 12-13).

Çekim ekibi yönetmenin kendisi ile asistanı Sadık İncesu'dan ibaretti. Zaman zaman Ankara'dan seti ziyarete gelen yönetmenin arkadaşı Muzaffer Özdemir ve filmin çekildiği Yenice'de yaşamakta olan Mehmet Emin Toprak ile *Koza* filminde oyunculuk da yapmış olan kardeşi Turgut Toprak kamera arkasında yardımcı oluyorlardı. Ama filmin çoğunda kamera arkası temel olarak iki kişiden oluşmaktaydı.

Panayır ve mezarlık gibi bahar aylarında geçen bölümler için Mayıs sonunda Yenice'ye tekrar gidildiğinde filmin kış bölümü kabaca montajlanmış ve eksikleri ortaya çıkmış durumdaydı. Bu nedenle önce bu eksikleri giderecek ek çekimler yapıldı, sonra bahar sahnelerinin çekimlerine geçildi. Bu sahneler için senaryo, görüleceği gibi, yine üstünkörü notlardan oluşuyordu.

Mısır tarlası ve filmin son sahnelerinin çekimleri Eylül sonu ve Ekim aylarında yapıldı. Bu kez senaryo biraz daha detaylıydı. Diyalogların çoğu yazılmış durumdaydı ve tarladaki konuşma bölümlerinin çoğu Emine Ceylan'ın "Mısır Tarlası" adlı uzun hikâyesinden alınmıştı. Ancak senaryoda epeyce yer işgal eden, Çehov'dan uyarlanmış 'Jandarmalar ve Mahkûm' bölümünün hiçbir zaman çekilmediğini de belirtelim.

Filmin başlangıç sahnesinin çekiminde (Karadoru Köyü)

Karakterler

Saffet	Mehmet Emin Toprak
Asiye	Havva Sağlam
Ali	Cihat Bütün
Nine	Fatma Ceylan
Dede	Mehmet Emin Ceylan
Baba	Sercihan Alioğlu
Anne	Semra Yılmaz
Öğretmen	Latif Altıntaş
Köyün delisi	Mahmut Özdemir

Mart Çekimleri

Deli kaç günlük oldu? Ateşi var mı?

Tam 3.312.417 84 00
Bakanlığı numarası 85 30

Giriş

- Genel. Öğretmen kalıyor. Bakıcı gidiyor. Uzaktan deli Ahmet bekleniyor. yürüyor. Birile ediyor. ne değer kapıdan dönüş girişi sizer vs.
- Bir çocuk kapı bölgesine yanından kenara kadar sizi sizer Ahmet'in yanına kadar bakarak. Boy plan.
- Başka biri: öbür yana sizi sizer. Girişe bıraktığı yerden öte pisidan biri kıpla geçer. flu.
- Ahmet'in yakın plan yüzü gelirken. Bel plan.
- Ahmet yaklaşırken ereden tabip. Önce çocuklar görünmüyor, sonra ortaya çıkıyorlar?
- Ön planda sizi çektiren arkadan gelen deli.
- Kenarda kalan Hilal + Kaya konuşuyor. Aşk yönün deliyiz vs.
- Genel Deli yürüyüş gelir. Sonra çocuklar gelir. Öbür yana gelir. Ortaya gelir. durur. Burda bölgeye bakar.
- Bel plan. Burda bölgeye bakar.
- Çocuklardan detaylar. - Hilal ile kızma
  - Okur
  - Öğür.

Cüneyt
Gökhan
Havva
Yavuz
Tuğ
Hilal
Erhat
Ömer
Özgür
Hidayet
Büşra
Nazlı
Pınar
Elif

- Gelsel. Burda bölgeye ~~doğru~~ bakar ve bişar. Kalkmaya çalışır, yere düşer. Çocuklar gelir.
- yakın. Burda bölgeye doğru bakar ve düşer.
- Yakın deli yerde ve yere bağır bağırıyor ve gülüyor
- Çocuklardan detaylar. Havva! gibi tepkiler
- Yakın deli başını kaldırır, ağzı açılır. Bir süre bakar, sonra kötü gülümseyerek kendi kendine konuşur gibi vs.
- Genel. Uzaktaşan ahmet öbüne sizi sizen çocuk vs. ziplayış

SINIF İÇİN ÇEKİLMESİ GEREKEN EXTRA PLANLAR: (Havuzda)

- ~~X~~ → Yakın yandan soba.
- ~~X~~ → Okuyan çocuk portreler. (Kız) Başkan, Nazlı, Hidayet, Kasım, Elif.
- ~~X~~ → Normal öğretmen (yazar)
- X → Havva çöpten alıp düşeni alan yiyeceği → Bazı tuhaf düşeni gülerek yer gibi.
- X → Kapı açılması daha yakın.
- → Ömer sınıfa çekme ?? X
- → ayaklardan bakar alayor.
- X → Havva koku salmasının sonu ? Havvanın gazlı yüzü nere. Kapılanmış burundan kalkar. Yeri koku gelir.
- X → öğretmen konuşurken havva yukarı bakarak. ("öğretmenim ben bunun kokusunu bilmiyorum vs. toplamaya başlar. (kalanı. ortası Ökse-melen!)
- X → Havva yukarı bakınca öğretmenin konuşması kokmuş kesim bu vs.
- → Sandalyeyi seherken düzmesine bakan öğrenciler. Kişi sonra birden gülerler.
- → Nazlı defterin kenarını çizer.
- ↔ Öğretmen ders anlatırken bel falan ?? (Önce Nazlı ile - paralel, sonra Nazlı ile Hidayet ile paralel, sonra ben Nazlı'ya bakarken ekstra bir paralel vs.)
- → Kediye bakıcı ile kızdı gibi orta plan
- → Müzeye bakan çocuk portreleri.
- — Öğretmen okuyup bitirip kapıya bakar. (Nazlı, Hidayet, Özgür)

- Kokar sizisi Başkanın ölür.
- Kokar sonrası (kaçar yüzünü) bir kız ölür.
- ismail gelmeden kızı ölürken kızar. (Pınar/Elif)

- Ahmet vs. kim okuyor izler.
- Parmak kalkınca sağ tarafa. Nazlı vs.
- Nazlı sen okuyorken Nazlı vs. ayı dalıya çıkarken ... vs.
- okuyan çocuk portreleri: sağ taraf. Nazlı, Elif, kalmalı
- (— Başkan okuyor. kalan ölür.)
- Şen ölür ve Hidayet vs. okumaya başlar yeni yeni
- Hidayet vs. Havaya dalıp bir süre okumayı durdurur ve Genel. (Ömer okuma sahneye alınacak)

OKUL BAHÇESİ (dış, gün)

Öğrenciler sıraya dizilmiş, "And" okuyup okula girerler. ★

SINIF İÇİ (iç, gün)

Haberler okunur. Yakın plan haber okuyan bir öğrenci. "Bazı semtlere 24 saat su verilemeyecek."

Bir başkası, "Çarşamba günü Fener ve Beşiktaş kupa için karşı karşıya gelecek."

"Demirel bugün cumhurbaşkanı ile görüşecek".. Bunu pencere kenarında oturan biri söyleyecek. Aynı planda birden yakından Ali'nin kafası görüntüye girecek ve şöyle diyecek:

"Dün yine bir kahvehane tarandı"

"Terör yine can aldı"

Çeşitli sınıflardan öğrenciler bir arada. Öğretmen henüz sınıfta değil.

Sınıf başkanı, öğretmen sandalyesine oturmuş, bir komutan edasıyla, sınıfı düzenlemeye çalışıyor. Çocuklardan birine sobaya odun atmasını söyler. Nöbetçiye de tahtayı silmesini söyler. Nöbetçi tahtayı silerken gözü ayağa kalkan ve oturmak üzere olan başkanın sandalyesine takılır. Birden ani bir kararla sandalyeyi altından çeker. Başkan yere yuvarlanır. Gülen öğrenciler.

Antre penceresinden öğretmenin geldiği görülür. Yakın plan tekrar görüntüye girer. Paltosunu asar. Yakın yüzü profil pencerede sülyet olur. Nefes verir. Saatine bakar. Sınıf kapısına gelir. Duraklar. (Kamera arkasında.) Kapıyı açar. Başkan nöbetçi ile itişip kakışıyor. Hemen herkes yerine geçer. Öğretmen sınıfın karşısına geçip durur.

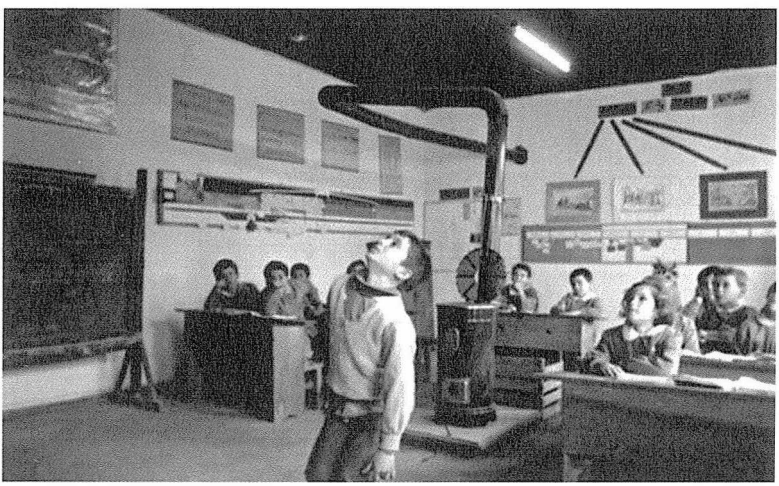
Öğretmen (*sınıfın gerisinden çekim*) önünü ilikleyerek, "Günaydın" der, çocuklar hep bir ağızdan "Sağol" diye bağırırlar. Öğretmen, kitaplarını masanın üstüne koyar. Yerine oturur.

Kötü bir koku duymuş gibi ortalığı koklar. Ama hemen vazgeçip yoklama yapmaya başlar. Bir süre sonra İsmail dediğinde "burda" diye yanıt gelmez.. Öğretmen kalkıp dağ köyüne doğru uzanan karlı yola bakar. Öğrencilerden biri "Bekten geçidinde kar çoktur, öğretmenim.", der. Öğretmen dalgın, "Ha?" der, konuşan öğrenciye bakarak.

Öğretmen tekrar yerine oturur, yoklamayı bitirip ayağa kalkar, o günkü ders konularını anlatmaya başlar.

Bu anda, sınıfın kapısı 'gıcırt' diye açılır. Öğretmen, sözünü kesmeden kapının dışına şöyle bir bakarak kapıyı kapar. Yerine dönerken kapı yine açılır, öğretmen yine gider, kapıyı iyice kapatır. Kapının yine açılıp açılmayacağını görmek için bir süre bekler. Bu arada susmuştur.

Kapının açılmayacağını anlayınca sınıfa döner. Beşlere bugün ne yapacaklarını söyler. Beşlerden biri bir makaleyi okurken diğer tarafa gider. Başka

Senaryo

Okul bahçesi

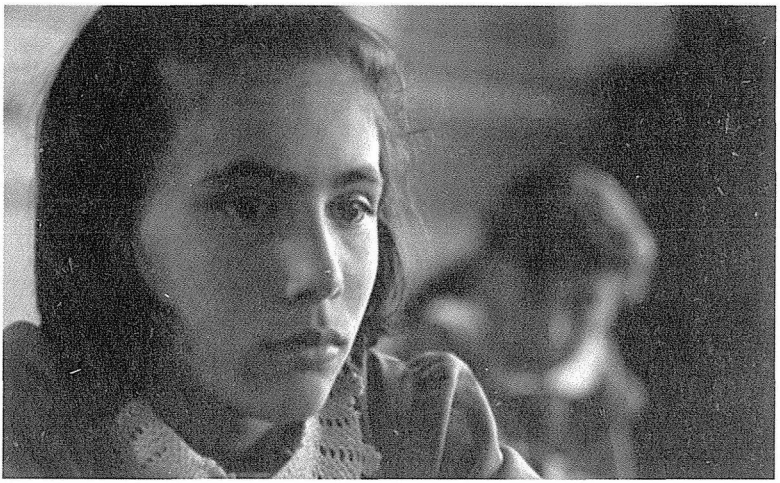
(dış, gün)

Öğrenciler sıraya dizilmiş, "And" okuyup okula girerler.

Sınıf içi

(iç, gün)

Haberler okunur. Yakın plan haber okuyan bir öğrenci. "Bazı semtlere 24 saat su verilemeyecek."
Bir başkası, "Çarşamba günü Fener ve Beşiktaş kupa için karşı karşıya gelecek."
"Demirel bugün cumhurbaşkanı ile görüşecek." Bunu pencere kenarında oturan biri söyleyecek. Aynı planda birden yakından Ali'nin kafası görüntüye girecek ve şöyle diyecek:
"Dün yine bir kahvehane tarandı."
"Terör yine can aldı."
Çeşitli sınıflardan öğrenciler birarada. Öğretmen henüz sınıfta değil.
Sınıf başkanı, öğretmen sandalyesine oturmuş, bir komutan edasıyla, sınıfı düzenlemeye çalışıyor. Çocuklardan birine sobaya odun atmasını söyler. Nöbetçiye de tahtayı silmesini söyler. Nöbetçi tahtayı silerken gözü ayağa kalkan ve oturmak üzere olan başkanın sandalyesine takılır. Birden ani bir kararla sandalyeyi altından çeker. Başkan yere yuvarlanır. Gülen öğrenciler.
Antre penceresinden öğretmenin geldiği görülür. Yakın plan tekrar görüntüye

girer. Paltosunu asar. Yakın yüzü profil pencerede siluet olur. Nefes verir. Saatine bakar. Sınıf kapısına gelir. Duraklar (kamera arkasında). Kapıyı açar. Başkan nöbetçi ile itişip kakışıyor. Hemen herkes yerine geçer. Öğretmen sınıfın karşısına geçip durur.

Öğretmen (sınıfın gerisinden çekim) önünü ilikleyerek, "Günaydın" der, çocuklar hep bir ağızdan "Sağol" diye bağırırlar. Öğretmen, kitaplarını masanın üstüne koyar. Yerine oturur.

Kötü bir koku duymuş gibi ortalığı koklar. Ama hemen vazgeçip yoklama yapmaya başlar. Bir süre sonra İsmail dediğinde "burda" diye yanıt gelmez...

Öğretmen kalkıp dağ köyüne doğru uzanan karlı yola bakar. Öğrencilerden biri "Bekten geçidinde kar çoktur, öğretmenim" der. Öğretmen dalgın, "Ha?" der, komşusu öğrenciye bakarak.

Öğretmen tekrar yerine oturur, yoklamayı bitirip ayağa kalkar, o günkü ders konularını anlatmaya başlar.

Bu anda, sınıfın kapısı 'gıcırt' diye açılır. Öğretmen, sözünü kesmeden kapının dışına şöyle bir bakarak kapıyı kapar. Yerine dönerken kapı yine açılır, öğretmen yine gider, kapıyı iyice kapatır. Kapının yine açılıp açılmayacağını görmek için bir süre bekler. Bu arada susmuştur.

Kapının açılmayacağını anlayınca sınıfa döner. Beşlere bugün ne yapacaklarını söyler. Beşlerden biri bir makaleyi okurken diğer tarafa gider. Başka bir sınıftan olanların masasına eğilir. Onlara bir şeyler söyler. Diğer

çocuk kesik kesik okumaya devam etmektedir.
Öğretmen (yakın) eğildiği sıranın üzerinden doğrulur. Yine bir koku alıyormuş gibi aranmaktadır. Sınıfa dönüp sınıfta bir koku olduğunu, kokunun nereden geldiğini sorar. Yanıt gelmeyince beslenmelerini sıralarının üstüne çıkarmalarını ister. Çocuklar denileni yapar. (Buradan sahnenin sonuna kadar odun kesme sesi gibi yalnızca dışarıdan gelen sesler duyulur??)
Öğretmen çocukların sıralarındaki yemeklerine bakar. Gazete kağıtlarına sarılmış bazı paketler gözüne çarpar. Bu onun yüreğini sızlatır.
Öğrenciler suçluluk duygusu ile karışık bir korku içinde beklerler. Öğretmen sıraların arasında dolaşmaya başlar, birinin yiyeceğini koklar (Onur'un). (Yakın çekim koklama. Öğretmenin profil yüzünün arkasında ●nur'un korku dolu yüzü görünür.) Sonra Asiye'nin sırasının hizasında durur. Asiye korkuyla kızarır.
Yukarıdan kızın önündeki sarı kasap kağıdına sarılı yiyecek parçasına ve kafasına bakar. Asiye kısacık bir an endişeyle öğretmenin yüzüne kaçamak bir bakış atar...
Öğretmen eğilip yiyeceği koklar. Asiye'nin önündeki yiyecekler kokmuştur. Asiye'ye bir şeyler (onları götürüp sobaya atmasını) söyler ve dalgın bir ifadeyle pencereye doğru gider.
Asiye ağlamaklı bir suratla, elinde sarı kasap kağıdı arkasından seğirtir. Öğretmen pencereden dışarı bakar, Asiye sobanın kapağını maşayla açmaya

çalışır. Bir kere kapak düşer. Asiye irkilir, ikincisinde kapağı açar ve yiyeceğini sobaya atar. Aynı geldiği gibi, omuzları düşük, suratı yerde, ayaklarını sürüyerek sırasına oturur.

Yandan, Asiye'nin ağlamaklı yüzü görünür. Kendisine yan gözle bakan Ali'ye ürkek bir bakış atar. Öğretmen dalgın dalgın pencereden bakmaya devam etmektedir. Uyanmış gibi sınıfa bakar ve ağır ağır sıraların arasında yürür (Kamera enseden takip).

İçinde Ali'nin de olduğu birkaç öğrenci detayı verilir.

Öğretmeni tahtaya bir şeyler yazarken görürüz. Bir yandan da anlatır.

Bu arada bir öğrenci yerinden kalkıp pencerenin oraya, sıralıdan su içmeye gider. Pencereye düşen kar taneleri düşer düşmez eriyip gitmektedir. Netlik uzağa alındığında yağan lapa lapa kar ve uzayıp giden okul yolunun ötelerinde bir karaltının okula doğru yaklaşmakta olduğu görülür. (Araba camında çek!)

Öğrenci bir şey söyleyecekmiş gibi öğretmene bakar ama arkasının dönük olduğunu görünce vazgeçer.

Öğretmen tahtaya yazdığı şeyi bitirip sınıfa döner. Bu noktada ses geri döner. Asiye'den bir parçayı okumasını ister.

Öğrenci yüksek sesle tekleye tekleye parçayı okur. Öğretmen bu sefer Asiye'den parçayı özetlemesini ister, bu arada kendi de birinci sınıflardan bir kızın masasına eğilmiş bir takım imla kuralları göstermektedir. Asiye, güçlükle birkaç söz eder, sesi boğulur, yutkunur, bu noktada takılır, aynı şeyi

birkaç kere tekrar eder, cümlesini tamamlayamaz. Neredeyse ağlamak üzeredir. Öğretmen başka bir öğrenciyle ilgilendiği halde, Asiye cümlesini bitirmeye çalışır. Beceremedikçe de daha çok ağlamaklı olur. Susar. Sınıfta gergin bir sessizlik olur. Bu sessizliği kapı gıcırtısı bozar.

Öğretmen, kapıya doğru bakar (yakın plan)... Kapıda, üstünde eski giyisilerle sırılsıklam ıslanmış bir çocuk dikilmektedir (İsmail).

İsmail'in üstünden sular damlamaktadır. İsmail, hafif özür diler bir ifadeyle, sıcak sıcak gülümseyerek öğretmenin gözlerine bakmaktadır.

Öğretmen, "gene mi geç kaldın" dermiş gibi bir ifadeyle İsmail'e bakmaktadır. İsmail bir şeyler söyleyecek olur (dağı göstererek) ama söylemez. Öğretmen, İsmail'e başıyla geç işareti yapar ve önündeki işle ilgilenmeye devam eder.

İsmail, doğru öğretmenin masasına gider. Sandalyeyi sürükleyerek sobanın yanına getirir. Paltosunu sandalyenin arkasına asar, yırtık pırtık ayakkabılarını çıkarır ve sobanın altına doğru koyar. Çoraplarını çıkarır, şapkasıyla beraber sobanın üstüne asar.

Sınıf nöbetçisi sobaya odun atar. İsmail sandalyeye yerleşir, kitabını ve defterini de kucağına yerleştirir. Çıplak ayaklarını sandalyenin kenarlarına dayar. Yakınındaki bir öğrenciye bir şeyler sorar, kitaptan belli bir sayfayı bulur. Asiye başını önündeki işten kaldırıp İsmail'e bakar.

İsmail'in ıslak kafası, dik dik olmuş saçları pek biçare görünmektedir. Kafasının hemen yanından, çoraplarından ve şapkasından sobanın üstüne

damlayan sular görünmektedir. Damlalar kızgın sobanın üstünde cazırtılı bir ses çıkarmaktadır (belki yakın çekim).
Bir öğrenci (Onur) yağan karı seyrediyor. Hayallere dalmış.
Ali, İsmail'e bakan Asiye'ye bir şey söyler. Asiye gülerek ona bakar.
Öğretmen nefes almak istiyormuş gibi camı açar. Bir süre yağan kara bakar. Soğuktan biraz ürperir. Sınıfa bir bakar. Tekrar geri döner. Camı tekrar örter. Sıkıntılı, yerine oturur. Boynunu biraz büküp dalgın dalgın önüne ve dışarı bakar. Bir süre sobanın üstünden gelen bu cazırtılardan ve bazı mırıltılardan başka bir ses duyulmaz. Bu sesler eşliğinde sınıftan öğrenci detayları verilir. (Uyuklayan, esneyen biri, arkasına dönmüş konuşan bir öğrenci, ağlamaklı hali tamamen geçmiş Asiye, dersiyle ilgilenen bir başkası, hüzünlü ve dalgın Onur, defterine bir şeyler yazanlar… vs.)
Birden pencereye bir kedi atlar, çıkardığı patırtı bütün sınıfın dikkatini çeker, herkes pencereye bakar. Kedi de korkuyla içeriye bakar ve kaçar. (Kedinin amorsundan da bir çekim olabilir.) Camdan, dışarıda sessizce yağan kar ve sokaktan eşeğini çekerek ağır ağır yürüyen bir adam görünür. Adam eşeğiyle birlikte görüntüden çıkar.

Saffet ve koyunlar — Saffet
(dış, gün)

Bir bahar günü. Koyunlar bir yamaca yayılmışlar, otlanıyorlar. Çıngırak sesleri geliyor. Saffet karşı yamaçta bir ağaç dibine uzanmış, ağzında bir ot, koyunları seyrediyor. Gömleğinin üst cebindeki tükenmez kalem cepte bir leke yapmış.

Ali ve Asiye inşaatın yakınında — Ali, Asiye
(dış, gün)

Okuldan çıkan iki çocuk kasabadan ayrılmak, mısır tarlasına gitmek için yola düşüyorlar. Daha önce sınıftan tanıdığımız Asiye 10 yaşlarında bir kız. Ali ise 5 yaşlarında, erkek… Bir inşaatın yakınından geçiyorlar. İnşaattan sesler gelir. Çekiçle bir tahtaya vurulur gibi. Ama kimse görünmez. Çocuklar konuşmadan sakin sakin yürüyorlar. Kuşlar tellerin üzerine dizilmiş hepsi

aynı yöne bakıyorlar. Gölgeleri iyice uzamış kasabanın bitimindeki çayırlara doğru, sanki yüzyıllardır hiç değişmemiş bir manzaraya doğru saygı duruşunda gibi bakıyorlar. Kanıksamış gibi… Kuşlara bakakalan küçük kardeş, büyüğün uzaklaştığını farkedince tekrar hızlı hızlı yürümeye başlar…

Ali ve Asiye çınarın yanında — Ali, Asiye
(dış, gün)

Birkaç yaşlı adam caminin önünde bulunan iri bir çınar ağacının altında uyukluyorlar. Elleri değneğe yaslanmış. Taş gibi hareketsizler. Hareketsiz ve dingin bir dünya. Her şey sonsuz bir sessizliğe bürünmüş gibi. Çocuklar ihtiyarların önünden geçerlerken kendilerine seslenildiğini zannederler. Ha? gibi bir nidayla o tarafa doğru dönerler. Bir ihtiyar uyanıktır sadece. Çocuklara doğru bakar. Birbirlerine bakarlar bir süre. İhtiyar bütün gücünü toplayıp bir şey söylemek ister. Uğraşır. Ağzı kıpırdar. Ama sonunda çabası bir soluğa dönüşür. Belki söyleyecek bir şey bulamaz. Belki üşenir. Ama sonunda bir şey duymaya çalışıyormuş gibi başka bir yöne bakarak dalgınlaşır. Gözü açık uyuyormuş gibi hareketsizleşir.
Ali yerden küçük bir taş alıp o yöne fırlatır. İkisi de koşmaya başlarlar. İhtiyar arkalarından bakar, keyifle güler. Sonra yeniden birden ciddileşir. Yeniden dalgınlaşır.

Ali ve Asiye, Hapishane önü — Ali, Asiye
(dış, gün)

İki çocuk hapishanenin önünden geçer. Sigara içen nöbetçi kayıtsız bakar.

Ali ve Asiye, Issız Cuma — Ali, Asiye
(dış, gün)

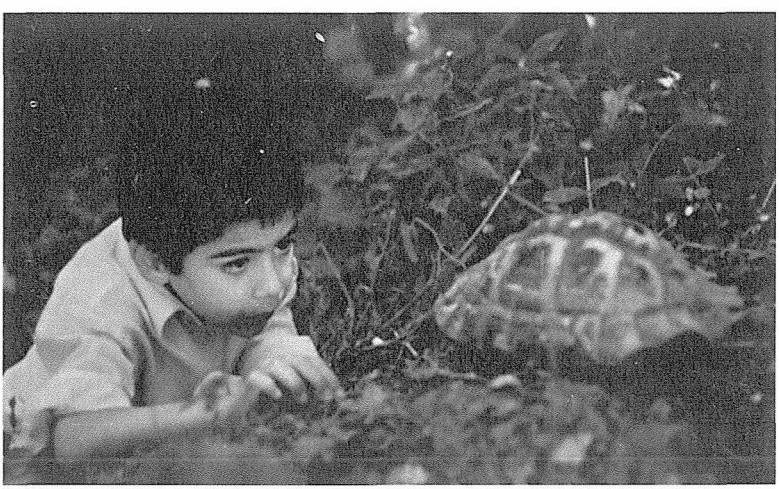
Çocuklar Issız Cuma denen mezarlıktalar.
Bir bülbül onlar yürürken öter, durduklarında susar.
Asiye dalından erik koparıp yiyor.

ALİ: Mezarlıktaki erik yenir mi?
ASİYE: Sen yeme.

Ali mezarın üstüne basarak erik dalına ulaşmaya çalışır. Ablası seslenir.

ASİYE: Mezarın üstüne basma

Ali korkuyla toprak kabartının üstünden ayağını çeker. Mezara ve mezar taşına bakar. Mezarda eski yazıyla yazılmış yazı vardır ve yosun kaplamıştır. Asiye bir şey duymuş gibi etrafı dinler. Ali de etrafı dinler ama hiçbir ses duyamaz. Biraz daha dinler. Derinden bir çıtırtı gelir. Asiye çalıları aralayıp bakar. Bir eşek bir ağaca bağlanmış öylece durmaktadır. Asiye eşek olduğunu görünce ilgisini yitirir. Yoluna devam eder. Ama Ali eşeğe bakakalır. Bir süre baktıktan sonra yaklaşır. Bir süre sessiz bakışırlar. Biraz daha yaklaşınca eşeğin gözüne konan sinekleri farkeder. Eşek durmamacasına gözünün sivrisinden otlanan bir sürü sineğe sabırla katlanmaktadır. Ağzında kaderine razı olmuş bir ifade vardır. Ablasının arkasından giderken bir kez daha geri dönüp eşeğe bakar. Eşek de anlamsız, hareketsiz ona bakmaktadır.
Bir kaplumbağa başını içeri çekerek pusar. Asiye kaplumbağayı alıp önüne koyar. Üzerine çıkar. Kardeşi gelir.

ALİ: Kabuğu kırılmaz mı?
ASİYE: Kırılmaz... Bir de ters çevirirsen doğrulamaz bunlar. O şekilde ölür kalırlar.
ALİ: Ben de bineyim mi?

Ali kaplumbağanın üstüne çıkar. Asiye başka düşüncelere dalmış gibidir. Cebinden çıkardığı eriği kemirmeye başlar. Küçük, eğilmiş kaplumbağanın başını görmeye çalışmaktadır.

ALİ: Abla? Başını hiç çıkartmayacak mı bu?
ASİYE: Hareketsiz uzun süre beklemen lazım.

Asiye oturmuş bir şeylerle meşgul olurken Ali kaplumbağanın önüne yatmış sabırla başını çıkarmasını beklemektedir. Kaplumbağanın korku içindeki gözleri kabuğun altından parlamaktadır.

Birden bir silah sesi gelir. İkisi de o yöne bakarlar. Silah sesi tekrarlanınca abla o yöne doğru gider. Küçük de gidecekken durur, kaplumbağaya bakar. Eğilir. Kaplumbağayı ters çevirir. Ablasının arkasından koşar. Ters dönmüş kaplumbağa doğanın içinde, cırcır böceklerinin sessizliğinde kalakalır.
Yıldırım düştüğü için yarılmış bir çınar görüntüsü. Asiye merakla ona bakıyor.

Ali, ince bir arktan akan şırıl şırıl suya çiçek yaprakları atmakta ve suyla birlikte nasıl gittiğine bakmaktadır. Ayağa kalkar ve ablasının nerelerde olduğuna bakar. (Arkasındaki su akıntısından güneş parlıyor.)

Ali de aynı ağacın yanına gelir. Merakla bakar. İlerde bir tane daha görür. Ona doğru gider. İçine girer. Oturur. Cebinden çıkardığı eriği kemirmeye başlar. Bir silah sesi daha duyulur. Asiye dikkatle silah sesini dinliyor. Kulak kabartıyor. Birden ötede Ali, nedendir bilinmez, yıldırım düşmüş ağacın içinden çığlık atarak, bağırarak fırlar.

Bir mezarın üstüne basarak duvarın üstüne çıkıp öte yana atlar. Ablası da arkasından. Birlikte bir patikadan soluk soluğa oluncaya kadar koşarlar. Sonra durup geri bakarlar. Issız Cuma'ya akşam inmiştir. Bu mesafeden ağaçlıklı bölge hiç korkunç görünmez.
Konuşmadan, sakin yürümeye devam ederler. Uzakta görünen dumana doğru. Bir avludan geçerler.

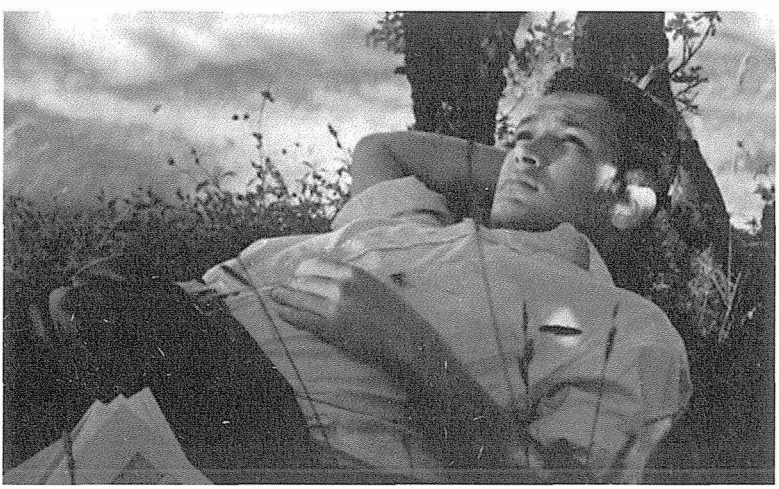
Mısır tarlası — Dede, Nine, Baba, Anne, Saffet, Asiye, Ali
(dış, akşam)

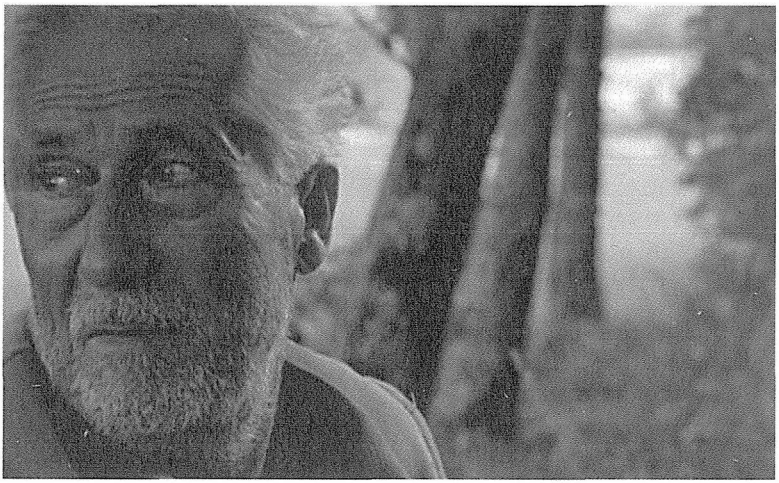
Çocuklar uzun mısırların (ya da ekinlerin) arasında yara yara ilerliyorlar. Bazen koşarak mısırların arasında ufalırlar. (18 mm. objektif belki slow?)
Ağaçların arasına, ateş yakmış ailenin yanına gelirler.
Yere yakın bir çekimle ateşin etrafına oturmuş bir aile. Dede, nine, baba ve anne. Arka plandan çocuklar yaklaşır.

DEDE: Esasen karnımızı iyice doyurabilsek İngilizleri silip süpürecez anıma...
ANNE: Nerde kaldınız? Yine oyuna daldınız, değil mi?
ASİYE: Issız Cuma'nın ordan geçerken bir avcıya rastladık, babamı tanıyor.
DEDE: Çakır'dan uzunların Hüseyin'dir bu, hep buralarda avlanır.
ANNE: Ben size oyalanmadan dosdoğru gelin demedim mi? Nerdeyse hava kararacak bak. Hem ne diye mısırın içinden geliyosunuz. Öte yandan dolaşsanıza. Vurulcaksınız bir gün..

ASİYE: Mısırları ezmeden geçiyoruz biz ya.
BABA: Çocukların üstüne varma.. Buraların bayırları da, insanları da güvenlidir. Bir şey olmaz..
DEDE: Terzi yapmış mı benim pantalonu.
ASİYE: Yapmış...
DEDE: Ha!
ASİYE: Elli liramış.
DEDE: Ha?
ASİYE: Elli lira diyor.
DEDE: Kaç?
ASİYE: Elli...
DEDE: Elli lira mı?
ASİYE: Elli...
DEDE: .....
ASİYE: Paçalarını mı yaptırdın sen ona..
DEDE: Hı...
ASİYE: Valla elli lira diyor.
DEDE: ... Hadi elli lira versin de o bana, pantalon onun olsun.

Kahkahalar...

DEDE: Paçalarını kıvırdı. Bir de belini gevşeldiverdi... Bre anasını bre... Artık hiçbir şey yaptırılır değil yav...

NİNE: Ver elli lira, ver... Çocuk alsın gelsin işte yarın.

DEDE: Yok lan sen de.. Elli lira mı veririm ben ona..

NİNE: N'olcak. Pantalon orda mı kalacak..

DEDE: .... Kafamda iki tel saç var. Berbere gittim... Makaslan iki şık şık... Kaç para? Elli lira... Bre anassını bre... Hadi canım sen de... Elli lira mı veririm ben hiç ona?

ANNE: Su altında tarla mı satıyorsun bana...

DEDE: Ya anassını ya... Anassını sattığımın... Bizim evi – tek katlıydı o zaman – yirmi liraya aldımdı da, pahalı aldın dedilerdi... Eskiden köye çelimsiz bir berber gelirdi... Kar da olsa kış da olsa haftada bir gelirdi. Kimi bir avuç buğday, kimi üç beş domates verirdi. O ne verilirse verilsin Allah razı olsun der alırdı. Bir kere bile şikayet ettiğini görmedim. Şimdi ne? Oturmuş dükkâna. Ayağına gideceksin... İki şık şık... Ver elli lira... Valla billa bir şey yaptırılır gibi değil artık... Paçalarını kıvırdı, bir de belini gevşeldiverdi.

(Dede n'olcak bu dünyanın hali der gibi iç geçirir. Bu sırada Ali annesinin yanına oturmuş onun mısırından bir parça alarak kemirmeye başlamıştır.)

Nine ateşin üstüne doğru eğilir, elindeki sopayla korları düzenler, iri kütüğü kenara iter, sonra kucağındaki soyulmuş mısırları bir bir korların üstüne özenle dizer. Herkes susmuş, düşünceli düşünceli onu seyreder. Dedesiyle ninesinin arasına oturmuş olan Asiye'yle, kardeşi Ali ninelerinin alıştıkları çevikliktekı hareketlerini izlerler. Toprakla haşir neşir büyümüş bu ihtiyar kadının kemikli, derisi kalınlaşmış elinin, uzun parmaklarının ateşe karşı mutlak egemenliğine biraz da şaşkınlıkla bakarlar. Nine korların üzerindeki iki mısırı kabuğuna sarıp çocuklara uzatır.

NİNE: Alın kuzucuklarım... Alın bakalım.
ALİ: Daha sütlüsü yok mu?
NİNE: Hepsi sütlü kuzum.
DEDE: Eveet! Ne diyorduk!..
ANNE: Bu sene kirazlar ne çabuk geçti. Havalar sıcak ama rüzgârın da sağı solu hiç belli olmuyor.
BABA: İngilizler... diyordun. Peki Hindistan'a geldiğinizi nasıl anladınız?
DEDE: Haa... orası çok enteresan bak...

Ali bir kolunu annesinin dizine dayamış, bir elinde mısır gözlerini açarak dedesine bakar.

ASİYE: Dede baştan anlatsana!.. Biz kaçırdık...
ALİ: Baştan anlat. Baştan anlat.

Dede kurnazca güler, gözlerini herkesin yüzünde dolaştırarak yeniden konuşur.

DEDE: Dinleyin o zaman... Sene 1915... Birinci Cihan Harbi. Çanakkale Boğazı'ndan geçemedi İngilizler. Türkler Almanlar ile müttefik. Ben 14-15 yaşlarında yeniyetme bir delikanlıyım ve Osmanlı askeriyim.. Yaşım küçük ama iri cüsseliyim, en az 20 yaşında gösteriyorum. Hey gidi günler, hey!.. Zaman ne çabuk geçmiş!.. İnsanın inanası gelmiyor.. Kim derdi ki Koca Nuri bir gün gelecek böyle ihtiyar bir adam oluverecek, ufacık bir yokuşu tırmanamayıp yolun ortasında tıknefes kalıverecek!.. Eee hayatın cilvesi işte... Neyse, o zamanlar, çakı

gibiyiz tabii... Elimde bir kızılcık sopası, bayırlarda sekip duruyoruz. Efendim... derken bizi askere aldılar. Savaş var tabii. Yaşa maşa kim bakar. O güne kadar köyün etrafındaki tarlaların, tepelerin ötesine geçmemiş olan ben, bir de baktım hop İstanbul'dayız. Haydarpaşa'dan trene bindirdiler bizi, doğru Nusaybin... Bugün gibi aklımda, garın önü bir kalabalık, bir kargaşa, benim gibi köylerinden hiç çıkmamış bir sürü çocuk ordan oraya koşturup duruyor. Benim yanımda bir Kürt çocuk, benden hiç ayrılmıyor, sonra iyi arkadaş olduktu. Adı neydi, bak unuttum. Biraz safçaydı ama çok temiz bir kalbi vardı, yaşıyorsa Allah uzun ömür versin.

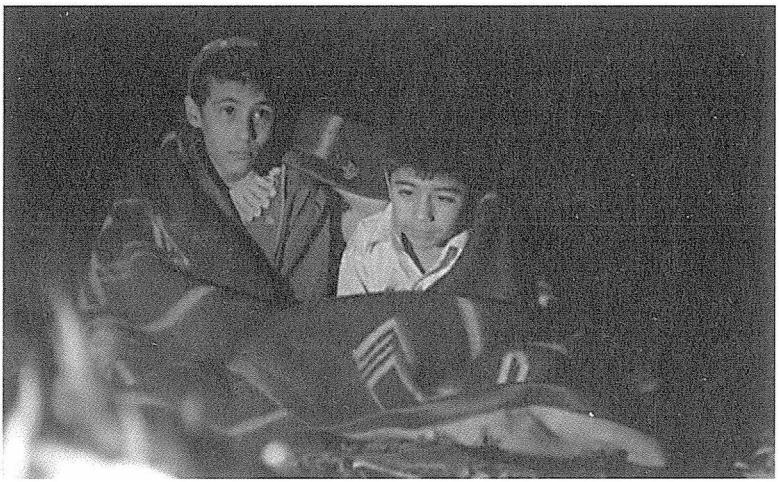
ASİYE: Nusaybin nerde dede?

Asiye bu soruyu sorduktan sonra daha iyi bilir gibilerden babasına da bakar.

DEDE: Irak'ta... Sonra Nusaybin'den kafile yola koyuldu. Yayan. Başımızda komutan, Hasan Askeri adı.. Allah rahmet eylesin, yolda bana hep bağırırdı 'Nuri, şu davulcu yürüyüşünü bırak, doğru dürüst yürü!..' diye. Ben onun emireriydim, iri yarı yakışıklı olduğumdan seçmişti beni. Zahmetli bir yolculuk. Dicle'ye vardık. Dicle nehrine... Ne çöl, ne sıcak yarabbi oralar be!.. Sonracığıma Dicle'de keleklere bindirdiler bizi. Kelek, yuvarlak kayık bir nevi, ama küreği falan yok. Iraklı çocuklar ellerindeki sırıkları suyun dibine değdirip 'bot panii' diye bağırıyorlar boyuna. Suyun derinliğini ölçüyorlar. Nehrin akıntısı kelekleri döndüre döndüre götürüyor. Haman Ali'ye geldik, sonra Gayarra boğazına.

BABA: Geyyare boğazına.

DEDE: Hı... Ordan da Musul'a vardık. Vardık amma nasıl? Ortalık açlık, sefaletten kırılıyo... Yiyecek bir şey, yaprak, ot bile yok. Irak'ta geçtiğimiz köylerden kapı kapı dolaşıp yiyecek istiyoruz, amma kapılarını çaldığımız köylüler, gözlerini iri iri açıp 'Vallahi maho!' diyorlar. Başka da bir şey demiyorlar. Ben emireriyim ya, Yüzbaşı arpa veriyor atları doyurayım diye bazen, ben de birazını atlara verip, kalanını tıkıyorum ağzıma. Kalanlar n'apsın, herkes aç... Ne günlerdi be! İnsan zoru

görünce her şeyi yapıyor azizim... Serde gençlik vardı da dayandık... Öhhö... öhhö... Bir öksürük kaldı o günlerden işte... Üşütmüşüz ciğerleri...

Anne yavaşça, gürültü çıkarmamaya çalışarak birkaç dal attı ateşe. Bir köpek havladı uzaklarda. Dede ağır ağır bir cigara sardı, ateşten bir çomak çıkarıp cigarasını yaktı, derin bir nefes çekip üfledi. Ardından bir öksürük nöbetine tutuldu, elinin tersiyle ağzını kapatıp, derin derin nefes alarak geçiştirmeye çalıştı. Arkasına dönüp mısır saplarına doğru birkaç kez tükürdükten sonra, güçlükle konuştu. Anne ile çocuk mırıltılarla bir şeyler konuştular...

DEDE: Allahın belası öksürük, başladı mı geçmek bilmiyor... Nerde kalmıştık?

BABA: Mezopotamya' ya geldiniz, Bağdat, Basra oralara...

Dudaklarında hafif bir tebessüm vardı. Bu yaşanmış hikâyeyi çok dinlemişlerdi ama her seferinde ilgiyle dinliyorlardı yine de.

DEDE: Ha!

(1)

Anne, Nine, dede
- Saffetin ayakları gidiyor
- Toprak yol (Anne, Nine)
- Saffet bahçede
- Baba ve nine
- Ev, tv, ütü, ali, bebek
- Hülya, köye

1 — Yalın: ateş, mısırlar konur.
2 — Nine, abla, Ali: oturuyor. Baba mısırları koyar yerine peşer. Abla: "Hoşgeldin annecim?"
3 — Bebek: gülümseyecek. "Geyiyor bağarsın!"
4 — Abla, nine + arkada Ali koşuyor bahçelerde.
Akşam saat 5
5 — Ali tarlalarının arasında uzaktan koşuyor. Durur ötelere bakar.
6 — Dede arkası akşam. "Hop hop bekliyip." Yandan arkada nine ???
7 — Tekrar: baba (Geyiyorsun ama) yukarı dallara bakar.
8 — Dallardan anneye tilki dönüş. "Kırıklar, yüksek" Ali gelir. Kucağına yatar sonra
9 — Nine, bilgeri: "Torunlar, annemler"
10 — Dede: "Ohhh ohhh" "Sonra neden bilmiyorsunuz"
11 — Ali: "Evet inşallah öyle" Anneye tilt
12 — Baba gülüyor. Aliye bakış. Aliye ganz ?
13 — Dede ön planda ateşi yakar, bakıyor. Dönüş dumanı eller anlatmaya. Artık içice geçer.

26.9.96 perşembe

14 — Hülya yalın: Atiden bahçelerini ateşe getirir. Dalgın.
15 — Ali'nin yüzü: Dedesine bakıyor. (Bakış objektifinin biraz altına)
16 — Ali'nin bakış açısı: dede. Tam ateşin arkasında yağa oda kalabalık anlatılıyor (ilk kopuş)
17 — Tekrar: alının gözü kalınır. Kalkarken annenin yüzünde kalırır. Özü anneye başlar.
18 — Ali yüzünü hülya. Ali elindeki mısırı bırakır alır. Nine'den tüm aile toplanır alanın yanına ateşe bakar.
Sonra geçiş: arama. Hız: kırıkları sakallar, sabit duruş vs"
19 — Hülya'nın üstten gözü. Alinin kısa yanına düşer. Kibirlere bakarlar
20 — Dallara ve yüzlerine görüntüsü. Bir yaprak kımıldanış başa düşer. (Stone)
21 — Tekrar: çocukların görüntüsü (Belki daha yakınlıklar) Bir yaprak düşüşünde mısırlarına bir eşlik örtüler
22 — Dede yalın "Sonuçta bazen dönüşen vs" s.8. Özü gibi. Sora bakışları akşam gülümseyerek bakıştırır.

29. gün gayır

23 — Genel: Herkes sessiz oturuyor. Anne özü. Nine etrafa. Baba kıpırdak. Dede ağzı. Çocuklar yatıyor.
Ses gelir. "Belkide dönmesen daha iyi dardu" Herkes saffete bakar. (Kameranın sol altına)
24 — Saffet: "Bence de konuşsa vs" gatırdak konuşur
25 — Genel: Dede konuşur. Saffet dış ses "Vatan için" , sonra "Anne konuşur. "Ne bilim konuşma saffet" vs.
(Dış ses)
26 — Saffet: Dışarıdan Dedeşin'e Gezerine Bir süre boşluk konuşa bakarak dedeye konuşur. "Yorgu" → (kameranın üstüne bakarak konuşarak)
27 — Genel: Dede konuşur. "Yok gül daha gençsin ölüme vaktin vs"
28 — Saffet aşağa kalkar, annenin dizine döner, bebiş konuşur vs. tepkiler gerler yapar.
29 — Genel: "pert."
30 — Saffet: boş. Çocuklar kalkarlar. (Sevinçlerden gibi) Burda bilki bekçi biraz daha öne plana alarak peşet plan.
31 — Saffet: boş. Bir ağaca yaslanmış rüzgarlıdadır. Sigara yakar. Arada annene bakar.
32 — Baba yalın: Düşünceli. önüne bakıyor. Sonra Saffete bakar. Konuşmak ister ama tolmaz.
33 — Anne yalın: Anne ateşe bakar. Sonra Saffete bakar. Tam boşluğa yöneltilen dede konuşur. Dan bakar.
34 — Dede yalın: Gülümseyecek konuşur. "Ha bakın" vs.
35 — Saffet: yerinden yatmış sigarasından yakarı halkalar gönderir. Çekidir.
36 — Dede yalın: "Biçeğe tüdükten sonra öğrendiniki ..."
37 — Baba yalın: "Bizimkiler bekçeli bence sağ gelir"
38 — Saffet: "Bu yağdıklarının bitmesi için ..." Yine yatarak belli ama boşluğa yapılacak. Bellet mekânlar! Sonunda yatarak duruş.
39 — GENEL: Herkes duygu. Baba, tahıllar cildi piyasaya gore." Alttan Saffet değerler. Eller cepte! Silüet. "Yazar kendi kendine yakadır"
Anne: "ne daha iyi."
40 — Saffet: "Bilmiyorum ..." otomuş biraz ciddileşmiştir.
41 — Baba, yavaşça bakar. yan şekle göğe bir saffete bakıştıktan sonra .. Görüntüden çıkar (Stone)
Arkada ağaç görünüşü gözüyor bakıyor
42 — Mısırların gizemli görüntüsüne dalar. Öteye bakar
43 — Baba, daha yakın. ötelere bakar.
44 — Babanın gözünden dağın karaltısı
45 — Baba. önden. Cenet bakar. Görüntüden çıkar.
46 — Genel: Baba inde silüet gibi Baba yerine oturur. Belki getirdiği bıçkası yeni mısırı yaşayacak
"Tabiatın konuşmuş vs"
47 — Saffet yakın. "Gelişmek ne, kaçış gelişmek"
48 — Baba yakın. "Evet doğru. Tamamen ilişkinize dışında" Saffete bakarak konuşur
49 — Nine yakın. "Zaten gelişmekten başka ne" →
50 — Dede yalın: "Bir ... ve yaşlanacak işler" gülerek söyler →

Dede önce ateşe, sonra karanlığa, en sonunda da onu izleyenlerin yüzlerine baktı ve devam etti.

DEDE: Evet, o ovaya geldik. Geldik amma Basra'ya gelirken İngilizlerle karşılaşmayalım mı? Savaşmaya başladık, o aç susuz halimizle, canımızı dişimize taktık, süvari çarpışmasında yendik bi de onları, geri püskürttük... Haa, sonra ne oldu biliyor musunuz?

ALİ: Evet.

Herkes çocuğa bakar.

ALİ: İngilizlerin komutanı intihar etti.

(Kahkahalar)

DEDE: Aferin. Unutmamışsın. Evet. İngilizlerin komutanı yenilgiyi hazmedemedi ve intihar etti. Fakat sonra onlara yardım gelince ikinci çarpışmada yendiler bizi. Karnımız tok olsa silip süpüreceğiz emme... Velakin etrafımızı telle çevirdiler, subayları ayrı yere koydular.

Ali dedesinin güçlü iri ellerinde gezdirdi bakışlarını. Bitirdiği mısırın koçanını tarlanın içine doğru fırlatırken, annesinin kucağına devrildi. Annesinin şefkatli elleri yanaklarında dolaştı. Dedesi devam etti.

DEDE: Efendim, esir olduk anlayacağınız. Sonra uzun bir deniz yolculuğu. Hayda Hindistan'a götürdüler bizi.

BABA: Asiye, biliyorsun Hindistan İngiliz sömürgesiydi o zaman. Esirleri çalıştırmak üzere oraya götürüyorlar.

DEDE: Bombay'dan trene bindirdiler bizi. Semerpor diye bir yere götürdüler... Orda burda Hintliler elleriyle çaktırmadan işaretler yapıyorlardı bize, sizin yanınızdayız gibisinden. Velasıl inşaatlarda çalışmaya başladık. Birçoğu öldü gitti orada hastalıktan. Öyle zayıf, öyle halsiz düşmüşüz ki, taşımam için iki kerpiç koyuyorlar sırtıma, o bile fazla geliyor,

taşıyamıyorum. İngiliz nöbetçi 'kam on Co, kam on Co' diye bağırıp duruyor.

ANNE: Hindistan'da çok fakirlik var diyorlar, öyle mi?

DEDE: O kadar değil, değil... Allah için ben çok fakirlik görmedim oralarda. Bizim durumumuz öyle felaketti ki, onlar çok daha iyi göründü bize. Esasen, dediğim gibi, karnımızı iyice doyursak, İngilizleri silip süpürücez ama ne bacaklarda derman var ne kollarda, hastalık bir yandan, çoğumuz da öldü gitti zaten... Çok açlık çektik, çok!

Ormanın içinden bir uluma duyulur. Nine yüzünü buruşturarak söylenir:

NİNE: Körolası çakallar, indi gene dereye...

Asiye ve Ali oturdukları yerde doğrularak, kulak kabarttılar. Tekrar uzun uzun bir uluma işitildi aynı taraftan.

BABA: Kurnaz hayvanlar bunlar, gündüzleri saklanıyorlar, geceleri ortaya çıkıyorlar avlanmak için. Aç kalmış olmalılar ki, bak derenin içine kadar inmişler.

ASİYE: İnsana saldırmazlar çakallar değil mi baba?

BABA: Saldırmazlar... Belki de kurttur bu, gerçi çakal da olabilir ama onun uluması daha incedir.

Sustular, bir süre dinlediler. Çakal bir daha ulumadı, ateşin çıtırtılarından başka bir şey duyulmuyordu. Nine ateşe yeni dallar attı, pişen mısırları herkese dağıttı, sonra yenilerini koydu korların üzerine. Asiye eline aldığı mısırdan bir kez ısırdıktan sonra:

ASİYE: Peki, sonra ne oldu?

DEDE: Ha. Evet.. Gücümüzün iyice sonuna gelmiştik ki, bir söylenti çıktı. Mustafa Kemal diye birisi çıkmış, Hükümet-i Milliye kuruluyormuş diye... Umutla beklemeye başladık. Herkes birbiriyle konuşuyor, bir şeyler öğrenmeye çalışıyordu. Derken beklenen haber geldi, anlaşma yapıldığını öğrendik...

ANNE: Kaç sene kaldıydınız oralarda?

DEDE: Tam dört sene, belki biraz daha fazla... Sonra hepimizi bir vapura tıktılar... Güverteye çıkmış, son kez Bombay'a bakıyordum, nasıl söylim büyük bir keder kapladı içimi. Hayatımın bir bölümünü, bütün gençliğimi geride bırakmışım gibi geldi. Açık denizde yol alırken, geminin ardındaki köpüklü sulara bakıp bakıp ağladım... Hey gidi hey!.. 50 küsür yıl geçmiş aradan... İnsan hayatta her şey görüyor, daha da alnımıza yazılmış ne varsa görücez... Demek ki yaşayacak günlerimiz varmış...

BABA: Süveyş Kanalı'ndan geçtiniz değil mi?

DEDE: Ha?.. Evet. Geçerken hatta geminin altı küt diye sürtüverdi.

BABA: O kadar sığ ha?

DEDE: Sonra efendim. Onca seneden sonra geri döndük. Bir de baktık, memleketin de hali duman. Taş üstünde taş kalmamış. Bu sefer de hadi bakalım, doğru İstiklal Savaşı'na.

NİNE: Baktım... Tepenin yamacında durmuş, yuvarlacık bir insan...

Güleriler.

DEDE: Sonuçta benim oralardan dönebilmem şanstır mı desem, kader mi bilmem. Sağ salim döndük dönmesine amma, elde

yok, avuçta yok... N'apacaksın... Çıplağız... Ve en nihayetinde öyle böyle bugünlere geldik çocuklar... Allaha şükür!.. Allaha şükür!..

Ateşin tekdüze çıtırtıları, hışır hışır öten mısırların büyülü ezgisi, tarlanın öbür ucunda bulunan havuzdaki kurbağaların bağırışmaları, birbirine karışan bütün bu sesler, bazen biri bazen diğeri öne çıkarak sürüp gidiyordu. Anne, kucağına yatmış Ali'yi bir koluyla sarmış, eliyle arada bir onun saçlarını sıvazlıyordu. Baba, gözlerini ateşin ardındaki karanlığa dikmiş, ağzının kenarına kıstırdığı kuru bir otu dişlerinin arasında gezindiriyor, düşünüyordu. Nine, bacaklarını dizlerinden kıvırıp altına alarak iki büklüm oturmuş, yanında oturan Asiye'nin eli avuçlarında, parmağındaki yüzüğü evirip çeviriyor, zaman zaman iç geçirerek anlaşılmaz fısıltılar mırıldanıyordu. İhtiyar ise gülümsüyordu. Gençliğinin önemli durakları bir bir gözünün önünden geçiyor, tepelerine üşüşen yıldızlar gibi yanıp sönüyorlardı.

Birdenbire alev alan iri bir kütük gürültüyle yanmaya başladı. Etrafı öyle bir aydınlattı ki, mısırların içine doğru uzanmış ve şu ana kadar hiç konuşmamış genç bir adamın yüzünü ortaya çıkarıverdi. Yakışıklı, ince yüzlü, çekik gözlü bu delikanlı kuzen Saffet'ti. Gencecik yüzü taptaze sıhhatliydi, hayatın izlerini taşımıyordu, mağrurdu. Hülyalı bakışlarını gökyüzünün enginliklerinden ayırmadan ilk defa konuştu.

SAFFET: Belki de dönmesen daha iyi olurdu!.. Döndün de ne oldu sanki? Bir mükafat mı aldın? Vatan uğruna savaştınız, esir düştünüz... Ölsen, isimsiz bir şehit olursun, sağ salim geri dönsen, vatan için savaştı derler bir iki, sonra unutulur gider. Boş şeyler bunlar, boş...

ANNE: Ne biçim konuşma o Saffet! Hiç öyle şey olur mu?

DEDE: Saffet. Ben seni uyuyor zannediyodum yav.

ANNE: Sen bakma. Memleket hasreti hiçbir şeye benzemez. Soğan ekmek ye ama kendi toprağında olsun. Mesela Gobak İsmail. Almanya'ya işçi olarak bak kaç sene çalıştı ama...

Anne konuşurken Saffet sıkıntılı bir şekilde dirseğinin üzerine doğrulur. Bir süre başka yere bakarak dinledikten sonra sözünü keserek konuşur:

SAFFET: Yenge... Şu mısırlar kendi toprağında olsa ne olur, olmasa ne olur? İnsanın içinde ferahlık olmadıktan sonra... Öldükten sonra kendi toprağına gömülmek! Ne önemi var ki bunun? Ben şahsen öyle istemem...

DEDE: Yok, yok, olmaz... Daha gençsin, ölüme uzaksın da öyle konuşuyorsun,

SAFFET: Nerede ölürsem, ama nerede olursa olsun, oracıkta bir çukur açıp gömüversinler beni... Ya da yaksınlar, denize atsınlar, ne bileyim...

DEDE: Hiç olur mu? Ölüme yaklaşınca insan düşünüyor, ruhen de hazırlanıyor, yoksa dayanılmaz, inanmak lazım. Ayrıca yengen haklı oğlum... Biz bu toprağın üstüne doğduk, burda büyüdük, bu toprağın her çeşit otunu, hayvanını, kuşunu biliriz, onlar da bizi tanır sanki... Mevsimlerin değişmelerini, kestane karasını, cemrelerin düşmesiyle değişen havasını biliriz. Toprağın altında ölmüşlerimiz, üstünde hısım akrabamız yaşar. İnsan gurbette kalakalıyor, nereye baksan, kime baksan yabancı...

ANNE: Hakkaten. İnsan şurdan Çan'a bile gitse yabancılık çekiyor. Bi de yabancı memlekete falan gitse kimbilir ne hissedecek.

NİNE: Gidip de n'olacak. Otur oturduğun yerde.

DEDE: Tamam, oralarda da gök aynı gök, ağaçlar aynı ağaç, yağmur aynı yağmur bir bakıma, illevelakin gene de bizim göğümüz bizim ağacımız, bizim toprağımız diyor insan işte. Anlatması zor, yaşayan bilir. Siz daha çok gençsiniz, hele dur bakalım biraz zaman geçsin.

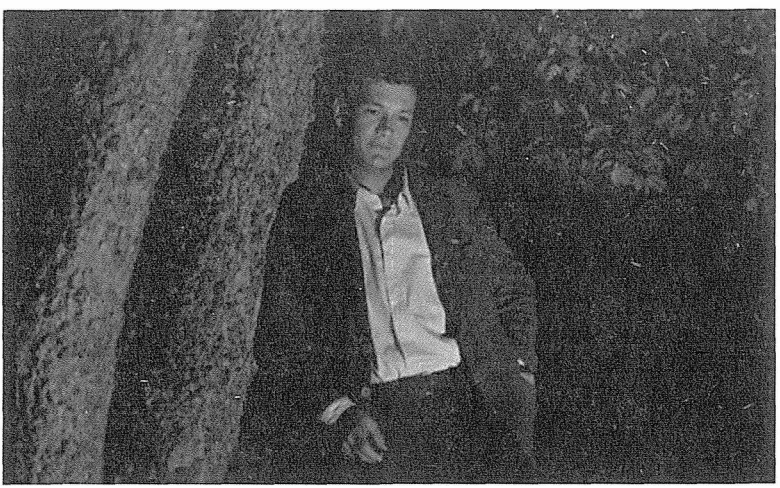
SAFFET: Yenge... Çan'da bile yabancılık çektiğini söylüyorsun ya, ben işte aynı şeyi zaten burda da yaşadığımı söylüyorum size.

DEDE: Ha, bakın, Semerpor'da bir gün, sırtımda iki kerpiç, inşaatın tepesine çıkarmaya çalışırken, hava ılıkça, yüzüme de şöyle bir güneş vurmuş, birden merdivenin basamağında durdum, çünkü anacığım o güleç haliyle elindeki tabakta en sevdiğim yemeği, kuzukulaklı yumurtayı bana doğru uzatıyordu. Öyle donakaldım ki, sırtımdaki iki kerpiç yuvarlandı gitti aşağı. Aşağıdaki İngiliz nöbetçi bağırıp duruyordu aşağıdan, hadi gel de anlat adama. Meğer, döndükten sonra öğrendim ki anam o günlerde ölüm döşeğinde yatıyormuş, belki de tam o anda

öldü. Yani bana taa oralarda malum oldu, zaten ölmeden önce hep benim adımı sayıklamış durmuş... Çok enteresan, çok... Sırrına ermek zor birçok şeyin...

NİNE: Zavallı kadın. Çok çekti şu dünyada.

Dede konuşurken, Saffet kucağına doldurduğu yongaları iyice azalmış ateşe attı, sonra kırmızımsı bir çıra parçasını aralarına yerleştirdi, hemencecik tutuşan çıra, yongaları ve dalları tutuşturunca gürültülü bir çıtırtıyla yanmaya başladı ateş yeniden. Saffet, kollarını dizlerinin üzerinde kavuşturarak ateşin karşısına kurulduı ve dalgın dalgın ateşin yalazlarına bakmaya başladı. Bir süre sonra konuştu. Bir şey söylemeye hazırlanan babadan önce davranarak:

SAFFET: Bu söylediklerin birçok insan için geçerli olabilir ama ben öyle hissetmiyorum. İnsan her yerde insandır, eğer ruhun birbirinden uzaksa kardeşin bile olsa, ne bileyim, Amerika'daki bir adam kadar uzaktır insana. Gurbet denen şeyse, yabancılık, uzaklık, insanın içindedir.

Çakal sesi duyulur.

BABA: *(Ormana bakarak)* Çakallar çıktı piyasaya gene.

SAFFET: Çok tanıdığın toprakların üstünde de, bildiğin tanıdığın insanların içinde de yapyalnız, bomboş hissedebilir insan kendini. Hatta öylesi daha da kötüdür bana kalırsa, öbür türlü hiç olmazsa bilinmedik bir yerde yabancı insanlarlasın.

ANNE: Neresi daha iyi bunun.

SAFFET: Bilmiyorum... Ben ömrümün sonuna kadar buralarda çürüyüp gitmek istemiyorum. Daha doğrusu, ben, bana sorulmadan verilmiş bu hayatı nasıl geçireceğimi bilmiyorum. Biliyorum, kader diyeceksiniz hemen, hayır kadere madere inanmıyorum. Bazı insanlar sürüklenip gittikleri yola kader deyip geçmişler... ya da nineciğim, bakışından anlıyorum, isyankâr çocuk, alın yazısı bu, Allahın yazdığı yazı, der gibisin...

NİNE: Nerden çıkarıyosun bu acayip şeyleri Saffet.

SAFFET: Ne yapayım, benim öyle güçlü inançlarım yok malesef... Hayat şu yaşadığımız hayattan ibaret bana göre, görüp göreceğimiz yalnızca bu. Ne bir amacım, ne hedefim ne hayallerim var!.. Sadece müzmin bir iç sıkıntısı... Askerde de hep düşündüm durdum bunları. Herkesin yolu belliydi, azıcık bir zaman buldular mı, otururlar, konuşurlar da konuşurlar, anlatırlar, anlatırlar... Boş şeyler bence, boş... Hepsi boş...

Sustu... Diğerleri de ateşin yalazlarına dalıp gitmişlerdi. Hiçbiri konuşmak istemiyordu, sadece ateşin çıtırtılarını, mısırlardan yayılan hışırtıları dinliyorlardı.

Baba, Saffet konuşurken ayağa kalktı, mısırların arasına daldı, uzaktaki dağın karaltısına uzun uzun baktı, sonra gelip yerine oturdu. Ağzına kıstırdığı otu tükürür gibi attıktan sonra:

BABA: Tabiatın kanunu bu... Kuvvetliler kalıyor, zayıflar gidiyor, hayat denge içinde devam edip gidecek. Tekamül teorisi işte. Bir İngiliz mi, Amerikan mı atasözü şöyle der 'Yaşamak istisnadır, ölmek kaidedir'. Bu istisnayı yani yaşamayı öyle düzenlemeli ki insan ya da ne bileyim öyle geçirmeli ki, boşa

geçip gitmesin şu ömür. Çalışmak... Çalışmak lazım... Evet. Doğru. Tamamen isteğimiz dışında geliyoruz şu dünyaya... Ama çalışmaktan başka da ne yapabiliriz. Tamam. Belki dediğin gibi ölümden sonrası koyu bir karanlık... Ama başka da ne yapalım. Yok işte hiçbir şey...

NİNE: Oğlanım. Zaten çalışmaktan başka da ne yapıyoruz. Şu ellerimin haline bak.

BABA: İnsanlık tarihi boyunca yapılagelenlere yenilerini eklemek lazım, zincirin birer halkasıyız biz de. Taş taş üstüne koymak, insan ancak öyle mutlu olur, unutur bazı şeyleri... Mesela baba, senin geçtiğin yerler çok önemli topraklar, oraları görmek az şey mi? Mezopotamya, Dicle ve Fırat nehirlerinin arası, uygarlığın doğduğu yer orası. İlk defa yazı, destanlar ordan başlamış.

ASİYE: Taş sanatı...

BABA: Ha?

ASİYE: Taş sanatı...

BABA: Evet. Değil mi? Medeniyetin beşiği, kredil of dı sivilizeyşın, Fransızcası la berso dö la sivilizasyon. Sonra Babil, Babil'i gördün mü sen?

DEDE: Duydum öyle bir şey ama görmedim.

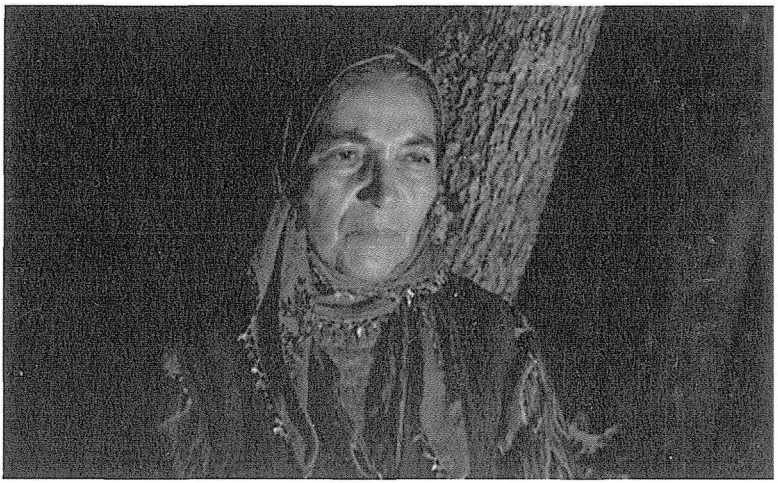
BABA: Babil çok önemli bak... Büyük İskender'in öldüğü yer. Hakkaten adı gibi büyük kahraman! Genç yaşında dünyayı bir uçtan bir uca fethetmek, hem de o devirde. Onun geçtiği yerlerin izini sürerek Hindistan'ı dolaşmak isterdim. Taksilya şehrini, bugünkü İslamabat'ın yanındadır, Hidaspes nehrini yani şimdiki adıyla Jelum nehrini, İndus nehrini çok görmek isterim mesela.

Asiye, ninesinin yaslandığı omuzundan doğruldu.

ASİYE: Baba, nehri nasıl geçmişlerdi, anlatsana!..

Ali de annesinin kucağında daldığı uykudan aniden uyanarak:

ALİ: Evet baba, hadi anlat, filleri anlat!..

BABA: Peki, peki... Evet, dinleyin bakın, uyumak yok ama... İskender ordusuyla Hidaspes nehrine varıyor. Fakat nehrin karşı yakasında Poros yani Hindistan'daki bir kral, ordusuyla beklemekte. İskender bu tarafta karargâh kurduktan sonra, orduyu üçe bölüyor, bir kısmını Poros'un karşısında bırakıyor, kendisi de bir kısım orduyla nehrin aşağı boyuna ilerliyor. Tabii, Poros'ta oğlunu nehir boyunca yollamış. Nehrin büküntü yaptığı bir yerde İskender ve adamları, yatakların içine saman falan doldurup, bu yatakların üzerinde görünmeden karşıya geçiyorlar. Bir de bakıyorlar ki, geçtikleri yer karşı kıyı değil, nehrin ortasındaki küçük bir adacıkmış, neyse tekrar yatakların üzerinde görünmemeye çalışarak güçlükle karşı kıyıya çıkıyorlar. Ama nafile, Poros'un oğlu onları beklemekte ve iki ordu çarpışmaya başlıyorlar, bu çarpışma sırasında Poros'un oğlu ölür. Bu sefer Poros'un ordusu dikilir karşılarına ve kıyasıya bir savaş başlar. Poros'un ordusu çok güçlü, özellikle gücünü devasa büyüklükteki fillerden alıyor. İskender bu fillerin karşısına piyadeyi koyuyor, her iki yandan da atlarla kuşatıyor. Ateş falan yakarak filleri ürkütüyorlar ve başlıyor kaçmaya filler. Görüyorsunuz tamamen taktik zekâ kazanıyor, kaba kuvvet değil.

Baba, İskender hikâyelerini anlatmaya başlayınca, Saffet bir süre sıkıntıyla baktıktan sonra kalkar, dere yatağına işemeye gider. Bulunduğu yerden sesler az da olsa duyulmaktadır. Dönerken bir ağacın ardında bir süre duraklayarak, uzaktan, ifadesiz bir şekilde bir süre ateş başındaki aileye bakar. Sonra gelir yavaşça yerine oturur. Dirseği üstüne yaslanır.

BABA: Sonra Poros'a haber göndermiş İskender, benden istediği nedir diye? Poros, sadece bana kral gibi davransın yeter, demiş. İskender de, ona eskiden sahip olduğu topraktan daha fazlasını bırakarak yola çıkmış, elbette kendine bağımlı kılarak. Tabii, İskender'in en önemli özelliği, karşısındaki ordu komutanlarına, ülkelerin ya da şehirlerin liderlerine hep saygılı, onurlarını kırmayan tavırlarıydı. Onu büyük yapan şeylerden biri de buydu. Tabii, biliyorsunuz, bu İskender'in son meydan muharebesi idi. Elbette birçok çarpışması var ama tarihçiler esas olarak dörde ayırmışlar. Birincisi İsa'dan evvel 334'te Granikos, sonra Pineros yani yeni ismi ne, Deliçay, biliyorsunuz bugünkü İskenderun yakınlarındadır, daha sonra Musul'un kuzeydoğusundaki Gavgamela ovasındaki, gavgamela deveboynu demekmiş, ve en sonuncu da Poros'la yaptığı muharebe işte... Geçen yaz İskenderunlu bir adamla tanışmıştım, ona Deliçay'ı sordum. Sen Deliçay'ı nerden biliyorsun yav... diyor bana.

Saffet yavaşça doğruldu, ateşin kızıllığı yüzünde dolaştı ve kısık bir sesle konuştu.

SAFFET: İyi ama, bu İskender denen adam ne yaptıysa kalabalık ordusu sayesinde yaptı. O binlerce askerciklerin adı sanı yok, varsa yoksa İskender, onun adı kahraman, zavallı askerciklerin adı ordu...

BABA: Yanılıyorsun... Elbette ordunun sayesinde ama düşün ki 2.300 yıl önce, o şartlarda, atlarla yıllarca süren seferlere çıkmak ve hepsini kazanarak yola devamı etmek her babayiğidin harcı değildir. Zaman zaman orduda çıkan isyanı durduracaksın, senelerce ordunun üzerindeki etkini hiç kaybetmeden

sürdüreceksin, ayrıca savaş stratejileri, hepsi, onu tarihin gelmiş geçmiş en büyük komutanı haline getirmiştir. Sen, ben değil, tarih söylüyor bunu. On üç yıl boyunca orduyu o kadar yol götürmek, savaştırmak kolay mı sanıyorsun? Yavuz Sultan Selim ha şuracıkta Çaldıran'a kadar götüremedi ordusunu, isyan çıktı. Ama o ordusunda çıkan isyanların hepsinin altından kalktı. Bir defasında Bağdat'ın kuzeybatısında, Dicle nehrinin kıvrım yerindeki Opis şehrinde büyük bir isyan çıktı orduda. İskender isyanı bastırmak için konuşma yapıyor kürsüde, ama bağrışmalar, çağrışmalar, konuşturmuyorlar onu. Sesi gürültüye karışıp gidiyor. Hemen kürsüden atlayıp, hızlı adımlarla elebaşların arasına dalıyor. 13 kadar adamı tutup muhafızlara teslim ediyor. Tekrar kürsüye dönüp şöyle bağırıyor: "Siz Makedonya dağlarında iki koyunun çobanıydınız, hayvan derisi giyer, mera yüzünden kavga eder dururdunuz. Babam sizi dağlardan indirdi, asilzade yaptı, at verdi, elbise verdi, yüksek mevkilere geldiniz. Babam büyük işler başardı ama benimkilerle karşılaştırılınca zayıf kalır. Ben kendimi sizden ayrı mı tuttum? Ben evlendimse siz de evlendiniz. Ne yedimse siz de yediniz. Vücudunda benden fazla harp yarası olan varsa çıksın ortaya... Hadi çıksın! Ne kazandımsa sizindir. Akdeniz, Suriye, Mısır, Siva vadisine kadar... Hadi şimdi... Gidin nereye gidecekseniz... Sonra da atına binip yürüyüp gidiyor. Ardından ağlayanlar oluyor, kimileri kürsüye geliyorlar, tartışıyorlar... Günlerce sürüyor bu... Sonunda İskender'e dönmeye karar veriyorlar. Gidip sarayın önünde yerlere seriliyorlar. İskender balkona çıkıp bir teşekkür konuşması yapıyor... Ya... Kolay değil, hiç kolay değil...

SAFFET: Peki ama ne adına yapıyor tüm bunları? Tarihe geçmek için... Huzur içinde yaşayan ülkeleri durup dururken istila etmek. Bugün aynı şeyi yapsa bir devlet, bütün dünya karşısına dikiliyor...

DEDE: Başka bir sürü adam varken tarihte neden ille de İskender'e taktın sen?

BABA: Geçmişini bilmeyen insan, geleceğini de bilmez.

E: Bizim tarihimizde de bir sürü büyük komutan var. F
mesela.

A: Taa Makedonya'dan Mısır'a, Hindistan'a kadar giden
yaşında birinin sırrını öğrenmek istedim. Az şey mi? En
gittiği yer Pencap'ın son nehri Hifasis oldu, yeni ismi ile I
Arabistan seferine hazırlanırken de öldü. Her şeyden ö
yüksek şahsiyet sahibiydi. Aristo'nun öğrencisi bir d
'Babam bana hayat verdi, Aristo da bana hayatın ı
kullanılacağını öğretti' dermiş. Yalnız o değil, hayran oldu
başkaları da var tabii. Mesela, Mezopotamya'da hem hal
yetiştiren, hem hizmet eden faziletli adam Urukagina.

E: Ne? Ne?

s güler.

A: *(Gülümseyerek)* Urukagina. Lagaş kralı Urukagina... Rul
sınıfının halkı sömürdüğü bir sırada ortaya çıkmış.

*fesubhanallah der gibi başını sallar. Baba elindeki mısırdan bir iki
bir şey hatırlamış gibi devam eder.*

A: Şu istila meselesine gelince... O gittiği yerlere medeni
götürdü, yeni şehirler kurdu, insanların, kültürl
kaynaşmasını sağladı aynı zamanda. O dönemde Persler Yu
dünyasına hep ıstırap vermiş, seferlerinin, saldırılarının
arkası kesilmiyor, onlara bir reaksiyon olarak başlıyor ö
Amacı, Mısır'a kadar sahilleri zapt etmek, böylece I
gemilerinin ikmal yapmasını engellemekti... Son bir şey d
anlatayım onun hakkında. Pakistan'ın güneyinde Bulucista
Gedrozya çölüne giriyor ordusuyla. Öyle bir çölmüş ki, o
sağ salim geçmek neredeyse imkânsızmış o günlerde. İskel
de 60.000 kişi girdiği bu çölden 12.000 kişiyle falan çıkı
Kum çölleri arasında kimi askerler susuzluktan, kim
uyuyakalıyor geceleri, ordu geçip gidiyor ya da açlıktan ö
gidiyorlar. Öyle bir açlık var ki, arabaları parçalıyor atlar
kesip yiyorlar. İşte böyle şartlarda çölde zor bela bitkin bir h

yürüyorlar. Uçsuz bucaksız sapsarı çölde, bomboş gökyüzünden kargalar dizi dizi geçiyor tepelerinden. Muhakkak ilerlerde su olmalı ki, kargalar o tarafa doğru uçuyor diye düşünüyorlar. Gerçekten de güç bela düşe kalka bir süre yürüdükten sonra, serap gördüklerini sanıyorlar önce. Küçücük bir su birikintisi parıldamıyor mu çölün ortasında... Ordu sersefil diziliyor, içlerinden bir asker yavaş yavaş suya doğru yürüyor, eğiliyor, miğferine suyu doldurup, ağır ağır askerlerin perişan bakışları arasından geçerek Büyük İskender'in önüne gelip, miğferi uzatıyor. İskender miğferi alıp, suyu getiren askeri övüyor önce ve bakışlarını tüm askerlerde dolaştırdıktan sonra, suyu kızgın kumlara döküveriyor.

ASİYE: Neden baba?

BABA: Neden olacak kızım? Yani siz içemiyorsunuz, o zaman ben de haketmiyorum demek istiyor dökerek. İşte böyle etkileyici bir komutan...

ASİYE: Kaç yaşında öldü?

BABA: 32 sene, 8 ay yaşadı.

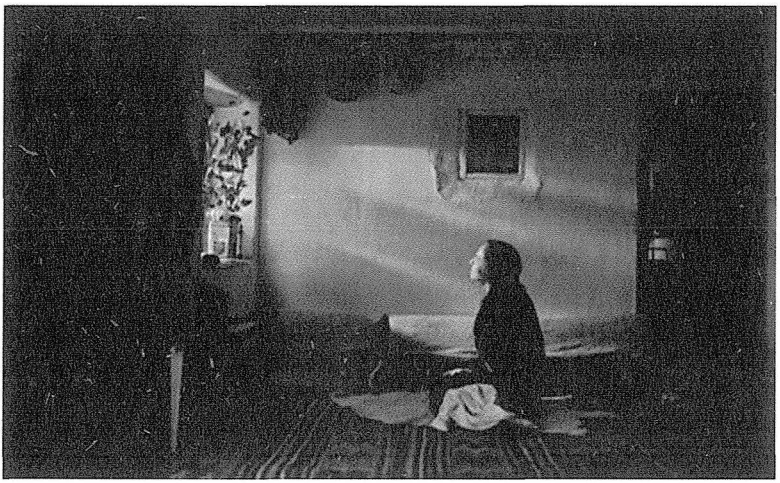
Bu konuşmalar sırasında arada bir Ali'nin yüzü gösterilir. Çocuk annesine, sonra dedesine bakar. Anne alttan güven verici görünür. Dış sesler azalmaya ve değişmeye başlar. Dede bir şeyler aranmaktadır. Ali'nin gözleri mırıltılar arasında ağır ağır kapanmaya başlar. Yeniden gözlerini açar. Dede bir şey aranmayı sürdürmektedir. Sesler yine azalmaya başlar. Dış sesler azalırken kamera dededen bir ağacın dalında titreyen yapraklara doğru yükselir. Ormandan tilki sesleri gelir. Ali'nin rüyasına geçeriz.

Ali'nin rüyası — Ali, Anne

(iç, gün)

Anne karanlık bir evin içinde odadan odaya yürüyor. (Arkadan yavaş çekim takip) Dolabın içinde bir şeyler arıyor. Ali yatakta ter içinde. Kabus görüyor. Anne yağmurlu bir pencereden bakıp iç geçiriyor.

Issız Cuma'da rüzgârlı yapraklar. Ters dönmüş bir kaplumbağa çığlık atarak dönmeye uğraşıyor…

Anne soba borusunun üstüne oturmuş öylece duruyor. Ali terli yüzü ile annesine bakıp ağlayarak bağırıyor. "Anne, anne! İn ordan. İn..." *Çığlıklar yüksek sesle gürüldeyen soba sesine karışır.*

Mısır tarlası — Dede, Nine, Baba, Anne, Saffet, Asiye, Ali

(dış, gece)

Kamera annenin yüzünden Ali'nin uyuyan terli yüzüne iner. Anne Ali'yi tutup yavaşça sırtüstü çevirir, kızarmış, kumaşın kıvrımlarının ve düğmesinin izi çıkmış yanağını üfler, okşar.
Sonra nine elindeki sopayla sağa sola saçılan kimi dalları ortaya doğru iter, korların ortasından kızıl ince bir yalaz titreyerek yükselir. (Ateş sesleri azalmış olarak buraya kadar sürer.)
Ali'nin gözleri açılır. Babasının İskender öyküleri devam etmektedir. Alttan annesinin güven verici yüzüne bakar. Nine babanın sözünü keserek atılır.

NİNE: Oğlanım!.. Bırak artık elalemin ne yaptığını, kendimize bakalım biz... Bak... Benim yüreğim yanıyor... Oğlancığının ölüm acısı hâlâ içimde dipdiri. İşte, birkaç gün sonra tam bir yıl olacak, başkası bilsin bilmesin, beni o ilgilendiriyor. Ateş

düştüğü yeri yakar, Allahın dediğine karşı çıkılmaz, kader ama niye gencecik oğlumu aldı Koca Nuri ile ben dururken!

DEDE: Öyle... Öyle... Ama n'apalım, elden ne gelir? Küçüklüğünden beri vurdumduymazdı, savruktu, çalışmayı hiç sevmezdi, başına hayır getirmedi sonunda. Biz tarlalarda kan ter içinde çalışırken, o elinde radyo, bir ağacın gölgesine uzanır, ıslık çalarak öylece günü geçirirdi. Sonra gidicem diye tutturdu, engelleyemedik. Şehirlerde nerde yaşadı, adresi neydi, çalıştı mı, çalışmadı mı, bir şey bilmiyoruz, ser verir sır vermezdi. Ne yapacaksın? Bir elin parmakları gibi oğullarımız birbirine hiç benzemez. Kader işte... kader... İyi giyinmeyi çok severdi, köye her geldiğinde üstünde gıcır gıcır takım elbise, kravat falan... ama iş çalışmaya geldi mi kıvırtırdı. Saffet, sana da çok düşkündü haa...

SAFFET: Belki bebekken... Doğru dürüst yüzünü görmedim ki, sevgisini bileyim. Öldüğünde, ne yalan söyleyeyim ne üzüldüm, ne ağladım! Sadece büyük bir boşluk, manasızlık mı desem, hatta bir hafiflik hissettim bile diyebilirim.

NİNE: O nasıl konuşma öyle Saffetim? Günaha girme oğlum... Senin baban o... Ne olursa olsun babaya karşı öyle konuşulmaz.

SAFFET: Neden? Onun ne mal olduğunu hepimiz biliyoruz. Gerçekleri bilip duruyorken öldükten sonra şey mi edelim onu yani?.. Benimle kardeşimi anam büyüttü, siz de göz kulak oldunuz. O, hiç ilgilenmedi, ne hastalıklarımızla ne sıkıntılarımızla, hiçbir şeyle. Adı baba onun yalnız. Senede bir iki kere şöyle bi uğradıysa iyi, onda da elinizdekini avucunuzdakini de alır öyle giderdi, öyle değil mi?

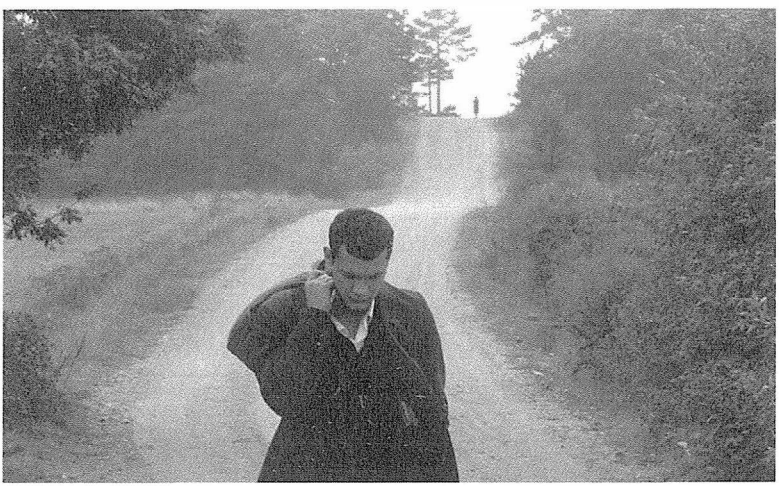
Dede ciddi bir ifadeyle Saffet'i süzdü.

DEDE: Sen de ona çekmişsin işte... Sen de gitmek istiyorsun. Asi bir çocuk oldun çıktın. Askerden döneli kaç sene oldu. Hâlâ bir baltaya sap olamadın. Siz bir şey yaşamadınız daha, bir şey görmediniz. Hey Allahım! Akıl fikir ver sen bize...

Saffet ciddi bir yüzle önüne bakar.

Bozkırda bir ev önü — Saffet
(dış, gün)

Saffet birkaç kişiyle kucaklaşır. (Biraz ağır çekim) Valizini alır, evin önünde duran uzun yola doğru ilerler. Biraz uzaklaşınca geri baktığında iki kadının arkasından bakmakta olduğunu ama adamın hemen içeri girdiğini görür. İyice uzaklaştığında neredeyse nokta gibi kaldığında durur. Ağlamamaya çalışarak tekrar geri bakar. Yalnızca bir kadının hâlâ kendisine bakmakta olduğunu görür. Gözlerinden yaşlar akar. Kadının kim olduğunu, kendisini geçiren iki kadından hangisi olduğunu kestiremez.

Mısır tarlası — Dede, Nine, Baba, Anne, Saffet, Asiye, Ali
(dış, gece)

Saffet yakın ninesine bakar. Ateşin korlarının üzerinde unutulmuş iki mısır karardıkça kararmış, kömür gibi olmuştu. Baba gülümsedi, nineye bakarak.

BABA: Ana, hatırlarsın? Biga'da ben liseye giderken, bir izbe bodrum katı kiralamıştık. Bir gece aniden çıktı geldi. Zaten hep bir anda

karşısına çıkardı insanın. Elimizde yok, avucumuzda yok. Köyden getirdiğimiz erzakla yemek yapıyoruz, üst kattaki kadının arka bahçeye attığı küçük sabun parçalarını gizlice toplayıp kullanıyoruz. Hiç unutmam, çarpık, kupkuru bir oda, hiç eşya yok, tavandan çıplak bir ampul sarkıyor. Bir bavul var, üstünde hem ders çalışıyorum, hem de yemek zamanı masa yerine geçiyor. Ampulün öyle sert bir ışığı vardı ki gözüne gözüne girerdi insanın. Bir gece yine bavulun üstünde bulgur aşı yerken kapı çaldı... Açtık ki o.

Saffet konuyu değiştirmek ister gibi:

SAFFET: Mısır kaldı mı?

BABA: *(Biraz sesini yükselterek)* Her zamanki gibi çok şık giyinmiş, içeri girdi, odaya şöyle bir göz gezdirdikten sonra bavulun üstündeki bulgur pilavını gördü. Burun kıvırarak, 'ne o! Bulgur aşı mı yiyorsunuz? Ben gidip çarşıda karnımı doyurup geleyim' dedi. Bir saat sonra döndüğünde, 'güzel bir yemek yedim. Tas kebabı, pilav, cacık, salata, üstüne de bir kemalpaşa tatlısı...' falan... Enteresan adamdı doğrusu, hiç yorulmadan, hiç vicdani yük çekmeden yaşadı gitti bu dünyada. Hiçbir şey eklemeden...

SAFFET: Sen ekledin de n'oldu? Köylülere su kanalı yaptırdın, şimdi hepsi arkandan ne laflar ediyorlar. Kime yarandın. Kim neyi takdir ediyor. Her koyun kendi bacağından asılıyor işte...

BABA: Köylülerin ne dediği umurumda değil... Kim ne derse desin. Tamamen şahsi gayretlerimle ortaya çıkmış bu su kanalının şırıltısını ne zaman duysam içim biraz gururla doluyor doğrusu...

SAFFET: Zaten su kanalının sonunda da senin tarla vardı...

BABA: Farkeder mi? Sonuçta bütün bu bölgenin yeşermesinde, şu tarlalardaki ürünlerin artışında biraz da benim payım yok mu?

SAFFET: Bir şey değişmedi. Kanal var ama su yok diyorlar.

BABA: Öyle değil ama öyle olsa bile ne farkeder. Yine de az şey mi?.. Bakma. Öyle bakıp geçiverdiğimiz şu fidanda bile bir tabiat

harikası gizli. Şu dallara bak... Bak. Her sene bir dal vermiş. Şu dalın kısa olması o sene yağışların az gittiğini gösteriyor mesela. Tabiat kafamızdaki her sorunun cevabını içinde barındırır... Ne olacak sanki. İnsan kendini bu bütünün bir parçası gibi hissetmeli. Tabiatın o muazzam çarkının bir dişlisi olduğunu kabullenmeli ve bundan mutluluk duymalı. Baban hep buralardan nefret etti. Tabiatın mükemmel ilişkilerini değil, şehirdeki suni hayatı tercih etti.

SAFFET: Babam hakkında böyle konuşuyorsun ama bazı şeylerin de iyi bilinmesi lazım. Evet. Sen okudun. Okumak herkese nasip olmayabilir. Şans herkese gülmüyor. En büyük kardeştin. Belki de. Ne bileyim. Bazen düşünüyorum da. Başka ne yapabilirdi ki babam. Yeteneklisin. Kuvvetli hissediyorsun kendini. Dünyayı yerinden oynatabilirmişsin gibi geliyor. Ama dünyanın hiç umurunda olmayan, hapisten farksız bu kasabadasın. Sağa bak ağaç, sola bak ağaç. Gitmeyip de n'apacaksın?

BABA: Bırak bunları da şunu dinle...

SAFFET: *(Bağırır)* Senin kardeşindi o. Bu tarlalarda, bayırlarda iki kardeş birlikte oynaştınız, koştunuz. Aynı sokaklarda oynadınız, güldünüz, eğlendiniz. Ama bir tanrının günü bile onun hakkında tek bir iyi laf ettiğini duymadım. İnsanın içinde azıcık acıma, merhamet, ya da ne bileyim şefkat gibi bir şeyler olur. Eninde sonunda kardeşin senin o. Nasıl bu kadar uzak, alaycı ve vurdumduymaz olabiliyorsun?

BABA: Ama Saffet, bak şu da var...

SAFFET: Benim asıl merak ettiğim, babam konusunda bütün vicdani yük neden sadece benim omuzlarımda... Siz de onun yakınları değil misiniz? Onun suçlarının, onun günahlarının acısını neden yalnızca ben çekiyorum?

DEDE: Saffet oğlum.

SAFFET: Neden siz hepiniz zeytinyağı gibi, bu kadar gönül rahatlığıyla kendinizi sıyırıp çıkarıyorsunuz işin içinden? Bu kayıtsızlık, bu vurdumduymazlık neden? Nasıl olsa ben varım diye mi? Neden beni kurban veriyorsunuz?

ANNE: Olur mu hiç öyle şey.

NİNE: Nerden çıkarıyosun bütün bunları.

SAFFET: Tamam. Belki ben cahil bir insanım... Kara cahil... İskender'i bilmem... Tarihten anlamam. Ama hiç kimseye bir şey koklatmayacaksan bilgi neye yarar? Fareler gibi kitaplar arasında dolanmak yetmez, çıkıp insanların arasında olmak lazım.

BABA: *(Sesini yükseltir)* Boş konuşuyorsun, boş. Yuvarlanıp giden boş teneke tıkırtısı gibisin. Ne biliyorsun sen. Ahkam kesmek kolay, zor olan asıl ortaya bir şey çıkarmak. Ben kendimi sıfırdan yarattım. Tamamen sıfırdan... Okuyacağım dedim, yılmadım. Bütün zorluklara göğüs gerdim. Yağmur, çamur eşek sırtında ortaokula gittim, geldim. Lise desen, yaşadıklarımı bir ben bilirim. Yazları, tatillerde tarlada çapa salladım. Kolay mı sanıyorsun. Kendi başıma çalışıp fakülteyi kazandım. Devlet hesabına. Sırtım ilk paltosunu fakültede gördü. Lingafonla kendi kendime İngilizceyi öğrenip Türkiye çapındaki sınavı kazanıp Amerika'ya gittim. Peki bütün bunlar nasıl oldu. Başkaları sabahlara kadar yurtta maç konuşurken ben çalışıyordum. Peki o günlerde baban n'apıyordu? Üzerinde şık elbiseler zengin tüccarların, zengin madamların peşinde dolanıyordu. Öyle değil mi? Onu suçluyor muyum? Bilmiyorum... *(Bir süre susar. Sonra sakin devam eder.)* Evet, kabuğuma çekilmiş yaşıyorum belki. En iyi dostlarım kitaplar. Artık insanlara fazla inancım kalmadı. Belki tabiata... Babana sorsan benim ömrüm bomboş geçmiştir. O yaşamaktan anlamaz dermiş orda burda...

Hepsi susar. Bir süre ateşe bakarak dalgınlaşırlar.

Sonra derinden derine bir inilti duyulur, bir iç çekiş... Nine, elini şakağına dayamış burnunu çeke çeke ağlıyordur. Hepsi susup ona doğru baktılar. Oturdukları yerde kıpırdadılar, pişman oldular, şimdi acı içindeki bu ihtiyar kadını nasıl avutacaklardı? Ağladı, ağladı... Asiye, ninesinin mavi damarları şişmiş kuru ellerine, titreyen dudaklarına, yaşlarla ıslanmış kederli yüzüne sonra mehtabın soluk ışığı altındaki diğerlerinin gölgeli yüzlerine baktı. Herkes düşünüp kalmıştı.

DEDE: Kocakarı, kes şu ağlamayı... Yav, bu konuyu gene niye açtınız? Çok yükleniyorsunuz, çok... Siz sanki çok mu mükemmelsiniz? Sen Saffet, sende de babanın sıkıntılarının aynısı var. Daha bir baltaya sap olamadın, ne yapacağın belli değil. Askere gittin geldin, artık karar ver, evlen, çoluk çocuğa karış. Yap n'apacaksan. Kocakarı Allahın günü darıdan çok diyor ama işin aslı öyle değil, zaman geçiveriyor, işte ben, koca Nuri geldim yetmiş küsür yaşıma... Kaç günlük ömrüm kaldı şurda... Babana kızıyorsun ama senin de emeğinle gerçekleştirdiğin bir şey yok ortada... Sana gelince oğlum, ailemizde hatta köyümüzde okuyan tek kişi sensin. Dışarlara gittin geldin, yabancı diller öğrendin, hâlâ elinde kitaplar okursun da okursun. Çocukluğunda da eline ne geçerse, bir ağacın gölgesine oturup kafanı kaldırmadan boyuna okurdun. Lakin, sonunda dönüp dolaşıp gelip buraya yerleştin, bu tarlalardan, bayırlardan kurtulmak için okumadın mı sen? Bütün bu bilgiler ne işe yarıyor anlamadım gitti, şimdi aramızda bir fark yok gibi. Anlamadım ben bu işten bir şey... Şöyle şehirlerde lüks içinde yaşasaydın, memuriyette kalsaydın da yükselseydin bari. Daha iyi olmaz mıydı? Para kazanamadın!.. Dağlar ne güzel, şu tarlaların renklerine bak demekle olmaz bu iş. Para kazanmak, güçlü olmak lazım. Geçen gün kahvede 'şu senin oğlun ne biçim yav, koca Nuri' diyorlar bana 'ayağında eskimiş bir pabuç, üstü başı dökük, okumuş adam öyle mi olur?'. Arabanı koydun garaja, orada öylece eskiyor, bin şöyle arabana, çarşının içinden fiyakayla şöyle bir geç. Hayatın tadını çıkarmayacaksan, para kazanmak da, okumak da neye yarar?

Durdu, birkaç kez art arda öksürdü, bir bacağını uzatıp diğerini altına aldı. Sonra kısık bir sesle devam etti.

DEDE: Şu ateşin başına oturmuşuz şimdi... Birimiz toprağın altına girmiş, bizim sonumuz da aynı, er ya da geç... Allaha inancım sonsuz. İllevelakin geldik, gidiyoruz. Hani anacığım, babam, amcam, dayılarım, ablam hiçbiri yok. Şey gibi. Sanki

yaşamadılar gibi... Yüzleri gitgide soluklaşıyor... Ama neden böle diye soracak olursanız, bilmiyorum... Bilemeyiz... Allahtan başka da kimse bilemez... Her şeyi bilmek olmaz. Yaşaman için ne kadarını bilmen gerekiyorsa o kadarını bil yeter... Fazlasını bileceksin de n'olacak... İnsana dört değil de iki kulak verilmiştir. Çünkü iki kulakla da duyulabilir. İşte aynı bunun gibi insanın hepsini değil de ancak yarısını, ya da dörtte birini bilmesi takdir olunmuştur. Kainatın sırlarının yalnızca birazını anlayabilecek kadar akıl verilmiştir. Yaşaması için ne kadar bilmesi gerekiyorsa o kadar bilir... Evet kocakarı. Bir evladımızı kaybettik. Ama ne yapalım. Allahın takdiri bu. Şu hayatta insanın iyi günleri de oluyor, kötü günleri de... *(Biraz sessizlik)* Hindistan'dan dönerken öyle zayıf, öyle perişan bir haldeydim ki... Bir kadın vardı gemide, öldüyse nur içinde yatsın, acıyarak bana bakıyor, gözlerinden yaşlar boşanıyordu... Bizi geri getiren geminin güvertesinde, üstüm başım paçavralar içinde, yalınayak, donmuş bir halde, bir gazel yaprağı gibi tir tir titrerken şöyle düşünüyordum. Memlekete ulaşabilirsem eğer, yatacak sıcak bir yatak veya yiyecek bir kap sıcak aş bulabildiğim sürece bir daha mutsuz olmayacağım... Neyse birader, eve vardık ama bir de baktık taş üstünde taş kalmamış. Savaş buraları da yalamış. Nişanlım desen benden umudu kesmiş, gitmiş başkasıyla evlenmiş. Çocuğu bile olmuş... Öhhö... öhhö... Böyle işte. Şimdi de rençberlikle geçiniyorum. Ne olacak sanki. Olsun varsın... Ama işte ölmek de istemiyorum... Allah izin verirse en az daha yirmi yıl yaşamak istiyorum...

BABA: Sıhhatli yaşamak önemli. Bilinçli beslenmek.

DEDE: Diyeceğim, iyi günlerim de oldu, kötü günlerim de... Allahtan umut kesilmez.

ANNE: Sen hepimizi gömersin baba.

DEDE: İşte halim meydanda. Ağzım titriyor. Sol gözüm de seyiriyor. Ama en kötüsü de uyumaya çalışmak oluyor. Yatağa giriyorum. Tam uykuya dalacağım. Birden sağ yanıma bir şey saplanıyor. Sonra bu saplantılar dosdoğru kafaya doğru çıkmaya başlıyor. Arkasından başlıyor beyin zonklamaya. Tek çare ilk

saplantı gelince yatmayacaksın. Uyumaya çalışmayacaksın. Hemen kalkıyorum gecenin karanlığında. Oraya buraya dolanıyorum. O zaman kafaya çıkmadan geçiyor ağrı bazen.

BABA: Ağrı oluyor...

DEDE: *(Sözünü keserek)* Ama gene de yaşamak istiyor insan işte. Hem de en az yirmi yıl... Bir yerden müzik sesi mi geliyor?

Bir süre kulak kesilirler.

ANNE: Babam haklı. Annem öldüğünde artık bu acıyla yaşayamam diyordum. Bak şimdi. Seneler geçti gitti. Yüzünü bile zor hatırlıyorum. Fotoğrafı da yok hiç. Ama Asiye'ye hamileyken içimde o güne kadar hiç hissetmediğim bir şeyler hissettim... Ne bileyim. Bir iyilik isteği mi desem?.. Sanki nasıl yaşamak lazım biliyormuşum gibi geldi.

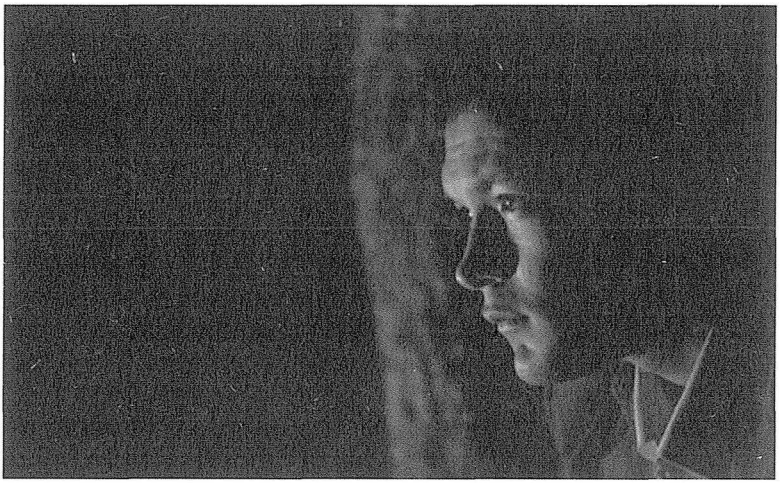
NİNE: Evet. Bizi de unutup gidecekler... Alın yazısı. Biraz zaman geçsin mezarına bile gelen bulamazsın.

Anne kocasına dönerek:

ANNE: Hatırlıyor musun? Daha Ali doğmamıştı, yaz tatilinde geldiğimizde, bu tarlada tütün mü ekiliydi ne, yardım ediyorduk. Asiye'yi şu ilerdeki ağacın dibine yatırdık, biz de güneşin alnında tüm gün çapa yapmıştık sonra kan ter içinde dalın dibine döndük, kana kana su içtikten sonra hepimiz halka olup ananın yaptığı bulgur aşını ve buz gibi yoğurdu yediydik. Ne çok gülmüştük o gün... Hatırlıyor musunuz neye güldüğümüzü? Saffet sen de vardın o gün, sen hatırlıyor musun?

SAFFET: Hakkaten çok güldüydük o gün. Neydi bilmem. Hatırlamıyorum.

Hiçbiri hatırlayamadı... Ateş artık sönmek üzereydi. Küçük bir tepecik halinde geriye kalan kömürleşmiş korlardan son bir ikisi kızıl bir pırıltıyla yanıp sönüyor, ince bir duman karanlığa karışıyordu. Ateşten arta kalan korlara baktılar. Dede, sakin bir sesle:

DEDE: Saffet, oğlum... Haydi bir uzun hava oku da, içimizin pası erisin... Hadi...
SAFFET: Yok canım, söyleyemem şimdi.
DEDE: Hadi... Hadi... Şöyle neşeli bir şey olsun.

Saffet, mısırların içine doğru bir dirseğinin üzerinde uzanıp, kafasını yukarıya kaldırdı, parıldayan yıldızlara bakarak, kısık sesiyle acı acı söylemeye başladı.

SAFFET: Duman senin çürük yanın bitmez mi
Poyraz olup bu diyardan gitmez mi
Benim eski derdim bana yetmez mi
Var git duman var git bu diyarlardan

DEDE: Yaşa be Saffet. Gırnatan yanında mı?
SAFFET: Evde.
ANNE: Bu türkü iyi geldi hakkaten. Çingenlerden başka gırnata çalan pek bulunmaz buralarda. Nerden geldi sana bu gırnata merakı böyle Saffet, ha?
SAFFET: Bilmem.

DEDE: Askerden elinde bir gırnata ile döndü. Kaşırahmet rastlamış yolda buna. Bakmış elinde eski püskü bir gırnata sallanıyor. *(Dış ses, mırıltı gibi, giderek azalan)*

Saffet soymakta olduğu elmayı soymayı durdurur. Bir şey hatırlıyormuş gibi bir noktaya dikerek gözlerini, bakışlarını kaldırır.

Jandarmalar ve Mahkûm

(dış, gün)

İki jandarma ve bir mahkûm çamurlu bir yolda yürüyorlar. Virane, çamurlu bir çeşme başında dinlenmeye karar verirler. Mahkûmun kelepçeli elinde eski bir klarnet var. Jandarmalardan kısa boylu olanı mahkûma bakarak konuşmaktadır.
Bozkırın uzağından şimdilik görünmeyen bir tren yolu geçiyor. Gökyüzünde uzakta beyaz bir uçurtma var.

JANDARMA (1): Allah allah. Şimdi çalamam da ne demek. Bırak allahaşkına şu yemin ettim ayaklarını. Şöyle çal bi yanık yanık da dinleyelim yahu...

MAHKÛM: Valla billa. Neden çalmim ben kardaş. Ama dedim ya. Yemin ettim. Valla billa yemin ettim. Ölmüş anamın üstüne yemin ettim. Etmemiş olsaydım, zevkle, memnuniyetle çalardım.

JANDARMA (1): Fesubhanallah. Ne biçim iş bu yav. O kadar insanı öldürmeden önce yemin etseydin ya... Bak komutan gırnatanı yanına almana da izin verdi. Madem çalmayacaktın. Ne diye yalvardın durdun beni gırnatamdan ayırmayın diye.

Jandarma (2) (Saffet) bu konuşmalar onu hiç ilgilendirmiyormuş gibi sigarasını içer, uzaklara, uçurtmaya bakar.

MAHKÛM: Biz bununla doğduk. Öleceksek de gene bununla ölürüz kardaş. Bundan ayrı kendimizi şey hissederiz. Yalnız hissederiz.

JANDARMA (1): E, o zaman çal işte. Hepimiz gurbetteyiz burda... Nerelisin sen?

MAHKÛM: Doğu'dan.

JANDARMA (1): Doğu'dansın Doğu'dansın da neresindensin. Bak Saffet Çanakkaleli. Bana gelince, çocukluğum Çorum'da geçti. Ondan sonra da iş peşinde bir oraya, bir buraya dolandık durduk... Neresindensin Doğu'nun?

MAHKÛM: Malatyalıyım.

JANDARMA (1): İçinden misin?

MAHKÛM: Yok.

JANDARMA (1): Neresi peki?

MAHKÛM. Dışından. Arapgir diye bi yer.

JANDARMA (1): *(Biraz şaşkın)* Sen Arapgirli misin?

MAHKÛM: Evet. Biliyo musun Arapgiri.

JANDARMA (1): Yok. O tarafları pek bilmem.

Jandarma (1), Jandarma (2)'nin bir yere baktığını farkedip o yöne bakar. Koyu gökyüzünde beyaz bir uçurtma süzülmektedir.. Bozkırın ötelerinden bir tren bozkırı bir çizgi gibi keserek geçer. Sessizce izlerler.

JANDARMA (1): Malatya'dan tren geçiyordu, değil mi?

MAHKÛM: Geçer.

JANDARMA (1): Ah ulan ah. Çok severim trenleri. Bir kasabanın hiçbir şeyi olmasın. İsterse kahvesi, bakkalı olmasın ama trenleri olsun. Tren istasyonu olsun. Başka hiçbir şey istemem... Şimdi bile ne zaman bir tren görsem aha böle bakakalırım.

MAHKÛM: *(Dalgınlığı dağılır gibi olur)* Bizim kasabanın içinden geçmez tren gerçi. Ama yakınından geçer. Yarım gün yürüyüp öküz çayırına çıktın mı, düzlüğün taa öte yanında düzlüğü enlemesine kesen bir kara dumanla karşılaşırsın. Trenin kendisini görebilmek için en az bir saat daha yürümen gerekir. Bizim ise kardaş, o bir saati yürümek şu hayattaki en büyük zevkimizdir. Serin yayla rüzgârı. Yaylanın güzel havası. Trenin her dakka biraz daha şeytmesi... Yüreğindeki sıkıntılar falan, hepsi şeyder gider...

JANDARMA (1): Yav birader. Şair filan olmalıymışsın sen. Yoksa öyle misin?.. Ya. Bak... Yayla rüzgârı, tren mren dedin iyice efkârlandırdın bizi şimdi. Hadi bak şimdi. Kelepçelerini de çözüyorum. Üfle bize şöle bi memleket havası da şu efkârı dağıtalım. *(Kelepçeleri bir kolundan çözer)* Komutana müzevirlemeseler zaten hepten çıkarırdım ya.

MAHKÛM: Ya ağam. Valla billa yemin ettim. Yemin etmemiş olsam...

JANDARMA (1): Ya bak işte. Görüyosun. Yemin senin ağzında peynir ekmek gibi olmuş. İki lafın birine yeminle başlıyosun zaten. Boşver yeminı memini şimdi...

MAHKÛM: Peynir ekmek mi?

JANDARMA (1): Askerliğini nerde yaptın sen?

MAHKÛM: İstanbul'da. Şeyde. Harbiye Orduevi'nde.

JANDARMA (1): Sen bu inatçı kafayla çok dayak yemişindir.

MAHKÛM: He he. Burdan İstanbul'a köprü olur.

JANDARMA (1): Ne?

MAHKÛM: Askerde yediğim dayak... burdan İstanbul'a köprü olur.

JANDARMA (1): Demedim mi ben?

MAHKÛM: O zaman şey çalıyodum ekseri. Keman.

JANDARMA (1): Neden bıraktın?

MAHKÛM: Keman çalmak zordur bak. Kemanı çal beni çalarım seni. Verem yapar seni. Öldürür seni. Bi kere aldım mı eline bırakmaz seni. Çalamazsan kemanı çalar seni... Orduevinde çalıyoz o zaman. Bi de şey var. Tugay komutanı. Ortalık içki dolu. Bi boşluk bulduk mu hemen dikiyoz. Komutan geliyo. Hemen anlıyo tabii. Ulan ben size içmeyin demedim mi? Bir dayak, bi dayak. Herkes içiyo orda. Karı kızan da içiyo. Sen içmiyecen mi?

JANDARMA (1): O zaman askerlik iki buçuk sene miydi?

MAHKÛM: İki sene. İçmiyeceksiniz diyo bize. Mola alıyoz. Hadi gene içiyoz. Ne diyom ben sana. Yediğim dayak burdan İstanbul'a köprü olur.

JANDARMA (1): Ne işin var senin memleketin buralarında.

MAHKÛM: Ha?. *(Dalgın)* Düğünlerde, sünnetlerde, nerden çağırırlarsa orda çalıyoz işte...

JANDARMA (1): Malatya'da yok mu düğün?
MAHKÛM: Var ama, buranın kazancı daha şey.
JANDARMA (1): Bekleyenin var mı?
MAHKÛM: Olmaz olur mu? Neredeyse bir sene olacak.
JANDARMA (1): Ney?
MAHKÛM: Gurbet hayatı...
JANDARMA (1): Evli misin sen?
MAHKÛM: Yok ama...
JANDARMA (1): Ne?
MAHKÛM: Sözlüm var.
JANDARMA (1): Ne diye bıraktın geldin öyleyse buralara?
MAHKÛM: N'apacaksın başka.
JANDARMA (1): Nasıl n'apacaksın başka.
MAHKÛM: Başlık parası denen bir şey duymadın mı sen hiç...
JANDARMA (1): Başlık parası biriktirmeye mi geldin yani sen ta buralara.
MAHKÛM: Ne yapacan başka.
JANDARMA (1): Ne bileyim.

Biraz sessizlik olur.

JANDARMA (1): Özlemişindir.
MAHKÛM: *(Kırnazca güler)* Özlenmez olur mu?.. Bu yaşıma geldim. Daha doğru dürüst mutluluk yüzü görmedim... Ama işte kardaş... Olmaz olmaz demeyeceksin. Bunca sene sonra mutluluk bana da şeytti azcık.
JANDARMA (1): Neytti?
MAHKÛM: Dünyanın en şirin, en tatlı kadınına rastladım. Yalan söylüyorsam iki gözüm çıksın.
JANDARMA (1): Tamam, tamam... Yemin etme gene...
MAHKÛM: Ah, ne güzel, ne cana yakın, ne neşeli kadındır o. Yanımdayken Allah seni inandırsın başım fildır fildır dönüyor.
JANDARMA (1): Seni bekleyen o mu?
MAHKÛM: Ah, ne şeker, ne tatlı şeydir o. Kim inanır? Bu yaşıma geleceğim. Sonra da bir meleğe rastlayacağım... Ama şu işe bak. Önce bana varmak istemedi.

JANDARMA (1): Yak bi cigara?

Alır. Jandarma yakar.

MAHKÛM: Ya işte, şeytmek istemedi bana. Tam üç yıl peşinde dolandım. Komşu köyde oturuyordu. Bizim köyden 15 kilometre uzakta. Dünür gönderiyorum. Nuh diyor, peygamber demiyor. Denemediğim şey kalmadı. Bal, küpe, entari gönderiyorum. İstemem oğlu istemem. Aklımdan çeşit çeşit şey geçiyor bi de. Bir kere ben böyle bir kıza denk miydim? Bir düşünsene, kız gencecik, üstelik güzel mi güzel, civelek!.. Bir de bana bak. Yaş ilerlemiş. Güzellik desen, işte karşınızda gördüğünüz adam. Fırça gibi kıllar, şişler içinde bir surat. Böyle bir adam hiç o kıza denk düşer mi? Ne zaman aynaya bakacak olsam, şey oluyorum yani biraz... Nasıl söylim... Utanıyorum... Ya işte ağalar, böylece için için yanmaya başladım ben. Yemeden içmeden kesildim. Gözlerime uyku girmez oldu. Onu görmeden de duramıyorum. Gelgelelim ben bir yerde, kız bir yerde... Valla billa haftada en az üç-dört gün o yolu teptiğimi bilirim. Valla billa kız şeyttikçe...

JANDARMA (1): Neyttikçe?

MAHKÛM: Yok dedikçe, olmaz dedikçe vazgeçeceğime iyice alevleniyorum...

JANDARMA (1): E, sonra n'oldu?

MAHKÛM: Başka kadınları gösterdiler. Vazgeçerim diye... Bakardım. Amma hepsi de onun görünüşüne bürünüverirlerdi. Artık hiç umudum mumudum kalmamıştı. Unutmak için kendimi yollara mı vursam diye düşünüyordum ki, kurban bayramında son bir kez köyüne gideyim dedim. Demek ki kaderde varmış.

Sanki biraz önce birini kurnazca kandırmış da, bu iş çok hoşuna gitmiş gibi neşeli bir gülücükle kıkır kıkır güler.

MAHKÛM: Baktım birkaç kızla beraber dere kenarında şeydiyor.

Dolanıyor. Nerden bir cesaret geldi bilmiyorum, onu bir kenara çektim, iki saat dil döktüm. Bir sürü şey söyledim! A, o da ne? Baktım bana bi farklı bakıyor. Birdenbire hoşlandı benden. *(Yutkunur)* Üç yıl suratıma bakmayan kız birdenbire sevmeye başladı beni.

JANDARMA (1): Neler söyledin ona?

MAHKÛM: Ne bileyim? Güldür güldür akan bir çeşme gibi şeytti sözler ağzımdan. Şimdi bir tekini söyle desen söyleyemem. Ama sanki, Allah inandırsın, etrafımı melekler sarmış gibiydi. Ne bileyim. Bir kuvvet geldi işte. Gözlerimden yaşlar boşanıyor, sözler ağzımdan inci taneleri gibi şeydiyordu... Ama gelgelelim bu sefer de başlık belası çıktı. Ama kim takar? Deliler gibi çalışıp bir-iki senede çıkartırım diye düşündüm. Hırsla çıktım yola.

JANDARMA (1): Seni bekleyeceğine söz mü verdi?

MAHKÛM: Hı!.. Bir düşünsene. Köyüme döneceğim. Orada, küçük bir pencerenin ardında bütün kalbiyle bana bağlı bir insan oturuyor olacak. Şöyle ipek saçlı, küçücük parmaklı... ruhum benim... meleğim, şekerparem... Kar da olsa, kış da olsa o pencerenin önünde uzanan yolu gözleyen bir çift şirin göz olacak ve o bir çift göz yolun taa ucunda gördüğü her karaltıyla şey olacak. Nasıl söylim. İrkilecek, heyecanlanacak. Ben geliyorum sanacak... Bir gün, o her tanrının günü sabırla gözlenen o karaltılardan biri hakkaten ben çıkıvereceğim. Yalnız bu yine bir kurban bayramına denk gelsin isterim. Ona her şey bitti gözümün nuru diyeceğim. Yanına oturacağım. O küçük çeneyi şöyle iki parmağımla tutacağım. Her şey bitti, artık ölünceye kadar hiç ayrılmayacağız birtaneciğim diyeceğim... Sonra çıkacağım dama... O ho, yapacak o kadar çok iş var ki... Kırık kiremitleri değiştireceğim. Pıtır pıtır yağmur yağarken keyfimiz kaçmasın... İneceğim bahçeye. Çıkrığın koluna daha uzun bir dal kesecem. Yavrucuğumun su çekecem diye kolu yorulmasın. Bütün kışlık odunu bir günde keserim. Şeyini bilirsen... Sırrını... Odun kesmek kolaydır. Nacağı biraz yanlamasına vuracaksın oduna. Bir vuruşta küt tamam. Hepsini bir güzel girişe tepeleyeceksin. Hem kurur,

hem de alması kolay olur... Sobayı çıraylan yakmam bei
Kozalak kullanırım. Sırf biraz çıra alacam diye koca
yaralamak üzer beni. Birkaç çuval kozalak toplarım. Ate
altına iki adet, evet sadece iki adet kozalak koyarım. Ü
birkaç ince dal. En üste de bir tane kalın kuru odun. (
olunca da bir tane yaş odun... Sabaha kadar çıtır çıtır, pıtı
yanar durur. Dışarsı ne kadar şey olursa olsun. S
Farketmez artık. Otururuz ateşin başına birtaneciğimle.]
güğüm sobanın üstünde cas cus. Ninni gibidir sesi. Sıcak
hazır. Daha ne ister insan Allahtan ha. Söyle kardaş. H
ister. Zaten bu dünyaya verdiğinden fazlasını da şeytmei
İstememeli insan... Bizim oralar iyi kış yapar ama hiç
yapmaz insanı. Kuru, tertemiz, pırıl pırıl bir havası vardır.
mevsimi de doya doya yaşatır insana. Kuzular daha nere
Şubat'ta dünyaya gelir. Cemrelerden önce baharı
müjdeler. Yaz desen, serbestlik, aşk mevsimidir bizim
Usul usul, saman altından gelir, ama gelir gelmez bi
düşüncesiyle insanı daha başından hüzünlendirmeye l
Çeşme başları kıkırdaşan güzel kızlarla dolar taşar. Nerdei
bunlar der, şaşar kalırsın. Sonbahar yayladan esen
rüzgârlarla gelir. Toprağa ilaç gibi gelen yağmurlarla geli
dersen, kış benim için, demin söyledim, çıtır çıtır yanan
cas cus eden güğüm demektir... Kurban bayramı ne za
denk geliyor?

JDARMA (1): Bilmem?

sessizlik çöker. Mahkûmun yüzünde mutluluğun donmuş gülüm
. Jandarmalar önüne bakar. Susarlar. Aralarında mutlu bir adam g
rını sıkar. Uzaklardan yine bir tren sesi peydahlanır. Uzakta gc
üç kişiyi hipnotize etmiş gibi kendisine baktırarak usul usul
rtma da hâlâ uçmaktadır.

na kadar hiç konuşmamış olan Jandarma (2), yani Saffet, sessizli
. Mahkûmun mutluluğuna gıpta mı etmiştir yoksa bu haya
rken bakmakta olduğu çamurlu su birikintisi ile denk düşmediğ
etmiştir, bilinmez.

Jandarma (2) sonuna gelmiş sigarasını bir çamurlu su birikintisine atar, sonra da onun suda cos diye sönüşüne ve suyun içinde yüzmesine bakarak düşüncelere dalar. Sonra mahkûma dönüp sert sert bakar.

JANDARMA (2): Bütün bunlar iyi, güzel de kardeş, sen bir daha o yerlere geri dönemezsin ki! Seni şimdi hapise götürdüğümüzü unuttun galiba. Hadi diyelim beş on sene sonra çıktın. Kadın seni beklemez ki. Bilirim ben kadınları. Katiyyen beklemez.

Mahkûm bir süre sonra terli bir yüzle ağır ağır Saffet'e döner. Saffet de onun yüzüne suçlu suçlu bakar. Başını öne eğer.
Ortalığa tekrar bir sessizlik çöker. Biraz rüzgâr çıkar. Rüzgârdan sallanan otlara bakarlar. (Slow)
Mahkûm da uzun uzun bakar, sonra kolu ile alnındaki terleri siler.

JANDARMA (1): Doğru ya! Beklemez. Hakkaten... Kadın milletine güven olmaz... Tabii.

Böyle dedikten sonra Jandarma (1), Jandarma (2)'ye bakar. Jandarma (2) diğeriyle göz göze geldikten sonra su birikintisindeki sigara izmaritini vurmak ister gibi küçük bir taşı oraya atar. Su halka halka yayılır.

Birden bir klarnet sesi duyulur. Mahkûm yanık bir parça çalmaya başlar. Önce iki jandarma birbirlerine bakıp gülerler. Sonra yüzlerinde donmuş bir gülümseme kalır. Sonunda da iyice ciddileşirler. Kolundan sarkan kelepçesiyle birlikte mahkûm en az üç dakika süren bir parça çalar. Müzik süresince, herkes uzun planlarla gösterilir.

Müzikten sonra yine bir sessizlik başlar. Sonunda Jandarma (2) kalkar ve tüfeğini dayadığı yerden alır.

JANDARMA (2): Neyse. Gitme zamanı geldi artık. Dinlendik.

Kısa boylu jandarma mahkûmun kelepçesini kilitlerken Jandarma (2) gerinerek önce onlara sonra bozkıra doğru bakar. Bir rüzgâr çıkar aniden. Şapkası uçar. O anda uçurtmanın ipi kopar, yalpalaya yalpalaya düşmeye

başlar. Uçurtma gider gider ve (yakın plan) bir ağacın dallarında parçalanır. Jandarma (2) olayı bakışlarıyla izler.
Jandarmalar ve mahkûm yola düşer. Arkadan mahkûm daha bir büzülmüş gibi görünmektedir.

Uçurtma ağacın dallarından kurtulur ve yere düşer. Gugık kuşu sesine uzaktan geçen bir tren sesi karışır.

Mısır tarlası. Aile — Baba, Anne, Asiye, Ali
(dış, gece)

Asiye'nin uyuyan yüzü. Yavaşça gözünü açar.

ANNE: Hadi kalk gidiyoruz...

Asiye gözünü açar. Dede yerinde yoktur. Dede, Saffet ve nine gitmiş, kalanlar mırıltılı bir şekilde konuşmakta ve toparlanmaktadır. Gece ilerlemiş, ateş yavaşlamıştır.

ASİYE: *(Doğrulur)* Dedem nerde?
ANNE: Gittiler önden... Asiye!.. Şu çeşmeden su getir de ateşe döküver hadi...
ASİYE: Kum ile söndürüversem olmaz mı?
ANNE: Hadi üşenme yavrum. N'olur n'olmaz. Bu rüzgârın n'apacağı hiç belli olmaz. Hem yüzüne su çarp. Açılırsın.

Asiye gider. Diğerleri toparlanırlar... Asiye bir kap su ile gelir. Ateşi söndürür. İnsanlar siluete dönüşür.

Toprak yol — Anne, Asiye
(dış, gece)

Eve dönerken diğerlerinin biraz arkasından yürüyen anne ve Asiye konuşurlar.

ASİYE: Anne...
ANNE: Hı?
ASİYE: Dedem esir düştüğü için mi böyle...
ANNE: Nasıl?
ASİYE: Rüyamda dedemi gördüm... Bir bomba patlıyordu. Tam dedemin yanında. Ama dedeme bir şey olmuyordu.
ANNE: Hı...
ASİYE: Ali de vardı galiba. Bir yere mi bakıyorlardı neydi?
ANNE: Nereye?
ASİYE: Bomba dedemin tam yanında patlıyordu ama nasıl söylim, dedem sanki farkına bile varmıyordu.
ANNE: Eskiden hayat çok zormuş. Erkekler askere bir gitti mi, bir daha dönmek bilmezlermiş. Her tarafta savaş varmış. Esir olarak taa Hindistan'a kadar gitmek ne demek.
ASİYE: ....
ANNE: Seneler geçmiş. Ama deden herkesin öldü sandığı bir anda çıkmış gelmiş.
ASİYE: *(Sessizlikten sonra)* Anne!..
ANNE: Hı?
ASİYE: Saffet dayım.
ANNE: Evet...

Bir ses gelir yandan.

ASİYE: Neydi bu?
ANNE: Kirpidir veya tarla faresi...
ASİYE: *(Sessizlikten sonra)* Anne!..
ANNE: Hı?
ASİYE: Hindistan ne tarafta?
ANNE: Bilmem... Bu tarafta galiba.

O yöne doğru bir süre sessiz bakarlar. Karanlıkta siluet olarak görünen bir ağacın dalları usul usul sallanır. Uzaktan tilki sesi duyulur…

Saffet Annesinin bahçesinde — Saffet
(dış, gece)

Saffet bir bahçe kapısını açarak bahçeye girer. Evin kapısına gelir. Kapının üstü camlıdır. İçeri bakar. Annesi bir şeylerle oyalanmaktadır. Tam açıp girecekken duraklar. Bir süre kararsız durur. Sonra vazgeçer. Kuyunun yanına gider. Etrafını saran dallar rüzgârda sallanır, hışırdar.

Kuyuya bir taş atar. Sonra annesi kapıyı açıp dışarı bir kap bulaşık suyu döker. Saffet (yüzünde yaprak gölgeleri) kendini belli etmez. Annesine bakar.

Baba ve Nine evde — Baba, Nine
(iç, gece)

Baba ve nine bir odada konuşuyorlar. Nine konuşurken bir yandan bacaklarını ovuyor.

NİNE: Kocası sağken üstüne biraz tapu yaptıraymış iyi olurdu... Meydanda kalmazdı böle... Aralıkta kaldı.
BABA: Hm...
NİNE: Kirlin var mı dedi bana.
BABA: Kim?

NİNE: Gelin... Yok dedim ben de. Arkamdakiler var dedim. Arkandakileri çıkar da yıkayıvereyim demedi... Ben de çıkarmadım. Torbaya depiverdim...

BABA: Hm...

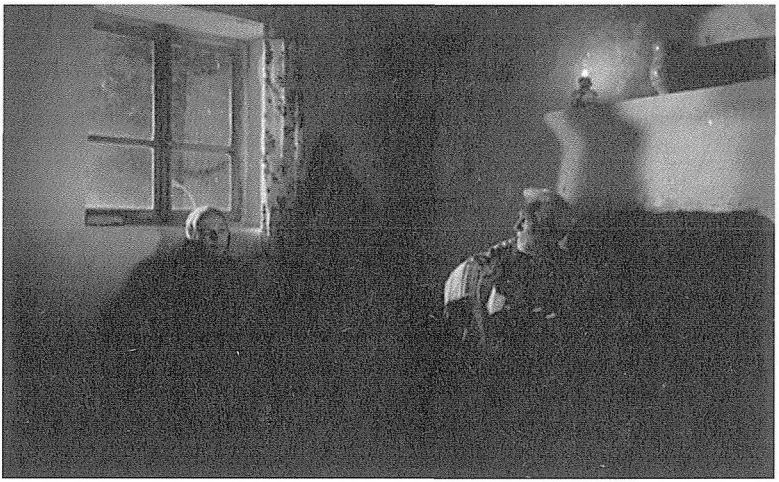
NİNE: Baban sağken üstüme biraz tapu yaptırsam iyi olur herhalde. Ha?

Baba annesine vicdanla bakar. Sonra karısı kendisine seslenince odadan çıkar.

Ev — Nine, Dede, Ali, Asiye
(iç, gece)

Çocuklar karanlık bir odada yatıyor. Asiye'nin gözleri açık. Sadece bir parlama görünüyor. Nine inleyerek odaya girer, çıkar. Nine odaya girerken Asiye gözlerini kapayarak uyuyormuş gibi yapar.

NİNE: Asiye... Yattın mı kuzum?.. Omuzlarımı bastırıver azcık diyecektim... Yat kuzum sen. Uyumana bak... Of. Ihh... Başım ağrıyor gene. Omuzdan çıkıyor körolası. Boyundan çıkıyor. Uyutmuyor... Nuri! Şunu azcık bastırıver gel de.

DEDE: Ha?
NİNE: Azcık omuzlarımı bastırıver gel de. Of, ah, ıh...

Geçen bir traktör sesi duyulur.

NİNE: Of. Oof.. Hınzır şey. Nereden kaykılıp çıkıyosun. Boynum meşe odunu sanki. Şeytan diyor nacağı al da indiri indiriver... Nuri!
DEDE: Dur. Bağlayıvereyim şunu... ıhh.. ıh...

Hafif hafif inlemeler duyulmaya devam eder. Bir gökgürültüsü duyulur.

DEDE: Off... *(Görünen kapı aralığından siluet geçer)* Bastırıver mi diyosun?
NİNE: Ouff... ouff. Bak işte... Gördün mü. Hava raporu gibi mübarek... Off. Yağmur da geliyor işte...
DEDE: Ellerini, kollarını salla. İyi gelir.
NİNE: Ouf... Ooouuuf... Az daha yukarı... Oufff...
DEDE: İşte böyle... Ağrılarla, sızılarla yaşayıp gidecez kocakarı. Ne yapacaksın. Hayat böle işte... Ağrılarla, sızılarla...

NİNE: Aynı yeri çivi gibi ne deliyorsun. Ara sıra yer değiştirsene. Az daha yukarı çık. Hahh. Tam orası... Off. Az yana. Hah! Ahh. Off. Yaşa.

DEDE: Kıh. Kıh... Elimde yaşlandın gittin kocakarı... Çocuklar yatmış mı?

NİNE: Yatmış. Yatmış... Kavunu da bitirmemişler. İçeri götürmedim. Kalkınca yesinler...

DEDE: Hıı! İyi etmişsin... Gece insanın ağzı kuruyor... Geçenlerde gecenin bir vakti. Öhö... susuzluktan gebermiş bir şekilde uyandım gene. Ağzım kurumuş. Dilim damağıma yapışmış. Cayır cayır yanıyorum. Kuyuya gidip şöyle soğuk bir su çeksem mi diye düşünürken, bir de baktım birisi kapıya tık tık diye vuruyor...

Birden gökgürültüsü duyulur, yağmur sesi hızlanır.

NİNE: Fırtına çıkmasa bari...

DEDE: Şu mısır gaz yapar derler. Bizim mısır mı değişik, yoksa benim midede mi bir acaiplik var? Mısır yiyip yattım mı, manda gibi yapışıp kalıyorum yatağa. Uyku ilacı gibi geliyor kâfir...

NİNE: Oof... Yarabbi şükür... Allah korusun. Bir de fırtına çıkarsa şimdi...

DEDE: Ha?

NİNE: Allah yazdıysa bozsun. Bir yangın çıkacak olsa kimse söndüremez. Fırtına bu. Yağmur mağmur dinlemez.

Odanın içinde hafif inlemelerle bir süre sessiz otururlar.
Asiye'nin gözleri ağır ağır kapanır.

Asiye'nin rüyası — Asiye

(dış, gün)

Yakın plan bir kağnı tekerleği takır takır sesler çıkararak ilerliyor. Dede önden ifadesiz bir yüzle arabayı çekiyor. İki çocuk arkada oturuyor. Kağnı bir

ağacın yanında durur. Dedenin yüzünden üzerine yağmur çiseleyen ağaç dalına ağır bir pan. Yaprakların arasında ıslak bir serçe. Pana devam edince sınıfa ıslak gelen İsmail'in ıslak başı ve sıkıntılı yüzü görüntüye girer. Sobanın üzerine damlayan su sesi devreye girer hafiften.

Asiye eğilip kuyunun içine bakıyor. Durgun suda beyaz beyaz bulutlar görüyor, başını kaldırıp uçsuz bucaksız gökyüzüne bakıyor, küme küme bulutçuklar mavi boşluğa dizilmişler, ağır ağır hareket ediyorlar. Eğilip yeniden kuyuya bakıyor. Yarı karanlık kuyunun içinde, ninesinin yarı beline kadar suya girmiş, öylece dikildiğini görüyor...

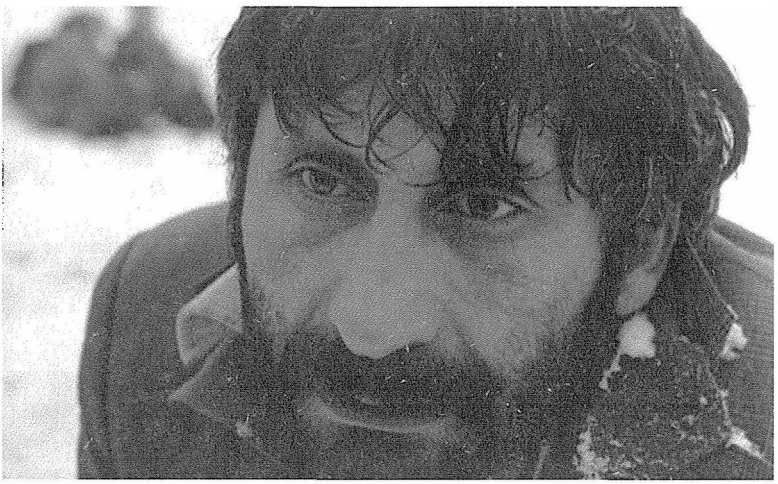
"Ne yapıyorsun nine, kuyunun içinde?"
"Cemreleri topluyorum, kuzucuğum... Sen bana gölge yapma..."
"Hadi çık ordan, hadi!.."

Kuyudaki karanlık durgun suya pat diye gürültüyle bir kova düşüyor, bir süre suyun yüzeyinde kalıyor, sonra yavaş yavaş içine su doluyor, ağır ağır karanlık suya gömülüyor ve kayboluyor...

Bozkır gözalabildiğine uzanıyor... Yağmur dinmiş... Az ötede, bozkırın ortasında kıvrıla kıvrıla, sırıl sırıl bir dere akmakta... Asiye oraya doğru

ilerliyor, bir taşın üzerine oturup, suyun berrak ışıltısını seyrediyor... Taşların arasından bükülе bükülе, küçük havuzcuklar oluşturarak akıp gitmekte... Güneşin sudaki yansımaları gözünü alıyor kimi kez. Elini suya sokuyor, buz gibi... İnce yeşil bir dal suyun akıntısıyla önünden geçip gidiyor. Derken, suyun akıntısına kapılmış beyaz bir bez, taşların arasındaki kıvrımlardan geçerek Asiye'nin tam önündeki havuzcukta duraksıyor. Lekeli beyaz bir bez. Asiye dikkatle bakıyor ona, suyun içinde yayılarak, salınmasını, ağır ağır şekil değiştirmesini izliyor. Bir gömlek bu... Beyaz bir gömlek... İşte kolları iki yana açıldı, cebinin üstünde mürekkep lekesi var. Bu Saffet'in gömleği... Asiye gömleği tutup sudan çıkarıyor, eteklerinden sular süzülüyor dereye, küçük bir kağıt parçası düşüyor suya. Kağıdı alıyor, mürekkebi dağılmış yazıyı heceleyerek okumaya çalışıyor. "Biraz kül, biraz duman... O benim işte..."

Basında Kasaba

Kasaba: Puslu Manzaralar

Tunca Arslan
Radikal Gazetesi, 2 Aralık 1997

Bazı filmler vardır, alışılmış anlamda bir öykü anlatmazlar. Yalnızca yönetmenin izleyiciyi kızdırmak, rahatsız etmek istediğinden ya da uçukluğundan, marjinalliğinden, yüce bir edayla, 'öykü diye bir şey yoktur!' tavrını benimsemesinden kaynaklanmaz bu durum. Başka bir derdi, başka bir amacı vardı yönetmenin ve başka bir yol tutar anlatmak istediklerini, biriktirdiklerini aktarmak için. Ve alttan alta, 'başka' kavramı tartışmaya açılır. Aslında, güzel kadınlar ve yakışıklı erkeklerle, bilgisayarlar ve hurdaya dönen otomobillerle, katiller ve dedektiflerle, korku ya da komedi unsurlarıyla dolu, milyonlarca insanı 'film budur' demeye koşullandıran örnekler karşısında düşünüldüğünde söz konusu olan bir 'başkalık'tır bu. Klasik öykü eksikliğinin, filmin yapısına, sinema sanatının köklerine ilişkin nedenleri vardır ve izleme sürecinde bazı kalıpların kırılmaya, anlamın yer değiştirmeye başladığını hissedebilirsiniz. Örneğin, "Neden *Speed-2*'ye film diyorum da buna 'başka bir film' diyorum. Neden bu (bu da) 'film' olmasın?" diye düşünebilirsiniz.

Nuri Bilge Ceylan'ın *Kasaba*'sı işte böyle bir film. Yağmurun, yaprak hışırtısının, odun ateşinin, allanıp pullanmamış günlük konuşmaların ve 'anıların' ötesinde sessizliği hedefleyen bir film. Çok sözü edilen kısa filmi *Koza*'yı bir türlü izleyemediğim Ceylan, lirik bir şiir gibi örmüş *Kasaba*'yı ve epik anlatımdan alabildiğine uzak durmuş. Öte yandan, en azından kendi seyir tarihim açısından söyleyecek olursam, bugüne kadar rastlamadığım bir tarz tutturarak, öykü anlatma mücadelesini de elden bırakmamış. Düpedüz, açıkça değil; sezdirmeden, sessizce.

Çamurlu yollarla, karla kaplı dağlarla çevrili küçük bir kasabadan puslu manzaralar getiriyor karşımıza *Kasaba*. Bakımsız ilkokul, öğretmen, çocuklar, ormandaki doğal yaşam, ters çevrilen kaplumbağa ve ateş başında oturup, bir yandan mısır közleyip bir yandan 'her şeyi' konuşan bir aile. Mezopotamya uygarlığından ölen oğula, bir baltaya sahip olabilmekten nüfus dairesinde çalışıp çalışmamaya kadar her şey. Bulanık, sisli görüntülerin ardından çıkıp gelen, 'en sonra unutulan' anılar. Ölüm ve yaşamın birlikteliği.

Yılmaz Güney'in *Umut*'undan bu yana bu kadar 'gerçekçi' bir film izlediğimi anımsamıyorum. Çünkü her şey gerçek! Mekânlar, insanlar, davranışlar, konuşmalar, kaygılar, gülümsemeler.

Bir şiir-film dedim *Kasaba* için. Aynı zamanda da bir foto-film. Dondurulduğunda, çekilip alındığında tek başına değer taşımayan, uzun uzun görülmeyi, incelenmeyi hak etmeyen tek bir kare yok *Kasaba*'da. Ancak ardı ardına dizilen 'güzel' fotoğraflardan oluşan bir albüm olduğu da sanılmasın. Kaldı ki salt bu açıdan izleyenler bile yanılgı içinde olmayacaklardır.

Doğayı ve insanı, o büyük karmaşayı, diyalektik süreci, etkileyici, estetik bir bütünlük içinde sunmayı başarıyor Nuri Bilge Ceylan. Anlatım olarak çok yalın ama gösterdikleri, anlattıkları bakımından da çok yoğun.

Sinemayla uğraşan, anılara, unutulmayan bazı yaşam kesitlerine sahip her insanın, açıkça ifade edilmese de çekmeyi düşündüğü tarzda bir film var karşımızda. Öte yandan, herkesin izlemek istediği tarzda bir film olmadığı da kesin. Açık söyleyelim, kimi izleyiciler eziyet çekip, sıkılabilir ve bugüne kadarki alışkanlıkları açısından haksız da sayılmazlar. Ama zaten 'başkalık' burada anlam kazanacak sanırım. Çünkü dinlemeye ve görmeye; özellikle de kendini dinlemeye ve görmeye cesareti olan 'başka' bir izleyiciye sesleniyor *Kasaba*.

Hayat Üstüne Farklı Bir Film

Sungu Çapan
Cumhuriyet Gazetesi, 5 Aralık 1997

Fotoğraftan yetişerek 1995'te yaptığı, başta Cannes olmak üzere çeşitli uluslararası festivallerde gösterilen, siyah-beyaz, kısa filmi *Koza*'yla dikkati çeken Nuri Bilge Ceylan'ın ilk uzun filmi *Kasaba*, şimdiye dek seyrettiğimiz yerli filmlerden ayrılan, kendine özgü, alabildiğine farklı kişisel bir film, baştan belirtmek gerekirse. Gerçekçiliği giderek yer yer şiirselliğe dönüşen, yalın, yavaş, ağır aksak ritimde seyreden, baştan sona değişik bir "ilk film" denemesi var, Beyoğlu Pera adlı oda sinemasında.

Filmin daha karda oynayan, köyün delisine takılan çocukların şamatasını yansıtan ilk görüntülerini izleyen jenerik yazıları akarken, bütünüyle piyasanın dışından, "farklı" bir filmle karşı karşıya olduğunu baştan seyircisine sezdiriyor *Kasaba*. Herkesin yaşamının bir döneminde, ilkokulda, topluca her sabah bağrış çağrış tekrarladığı, "varlığım Türk varlığına armağan olsun" diye biten tekerlemelerin, yılların ötesinde kalmış nostaljisini depreştiren okul ve dershane görüntüleri. Havadaki tüye üflemeyi oyuna dönüştüren, hayatın dikenli ve sarp yollarının daha çok uzağındaki saf, masum, kaygısız çocuklar. Yoklama yapan öğretmen. Karlı çamurlu bayırlardan düşe kalka gelerek yoklamayı kaçıran, ıslak çoraplarını, üstünü başını soba başında kurutan öğrenciler. Kafasını sınıftaki kokunun kaynağını bulmaya takmış öğretmenin öğle yemeğini döktürttüğü, 10 yaşlarındaki Asiye'yle (Havva Sağlam) küçük erkek kardeşinin (Cihat Bütün) okuldan sonra ormandan, mezarlıktan, çayırlardan, tarlalardan geçerek aile büyükleriyle buluşacakları

yolculuklarını izliyoruz daha sonra. Büyüklerinin beklediği iki kardeş, ağaçtan erik toplayıp yiyor. Çocuğa özgü bir gaddarlıkla bir türlü rahat bırakmadığı kaplumbağayı, ablasından öğrendiği gibi ters çevirip debelenir durumda bırakan haşarı oğlan (yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın küçüklüğü), yaptığının kötü olduğunu sonradan anlayacaktır, annesinin düştüğü, kötü bir rüya görerek.

Asiye'yle kardeşinin babası (Sercihan Alioğlu), kasabadan çıkmış biricik okumuş adam, sürekli kendi kendini geliştirmiş, Amerika'lara okumaya gitmiş, yabancı dil öğrenmiş, mühendis çıkmış, ama sonunda yine kasabasına, aile evine dönmüş, tek dostu kitaplar olan, akıl ve bilimden yana, aydınlık biri. Onun babası olan dede ise Birinci Dünya Savaşı yıllarında Bağdat'ta İngilizlere karşı savaşmış, Ortadoğu'da, Hindistan'larda askerlik yapmış, yıkılan Osmanlı devletinin yerini alan Türkiye Cumhuriyeti'nin doğumunu yaşamış, yıllar yılı rençberlik ederek çoluk çocuğa karışmış, inanç ve tevekkül sahibi, nur yüzlü bir ihtiyar delikanlı. Nine de sürekli tencereye bir şeyler doğrayarak yemek hazırlayan, aklına geldikçe vaktiyle onları bırakarak oralardan çekip gitmiş, ama bir baltaya sap olamadan, asalak yaşamış ve ansızın ölmüş büyük oğlu için gözyaşı döküyor hâlâ. Onun tıpkı babası gibi kasabayı geride bırakıp büyük kente gitmek isteyen, askerden yeni gelmiş oğlu olan sorumsuz, sabırsız, asi ve muhalif delikanlı Saffet'in (M. Emin Toprak) bir kulağından girip ötekinden çıkıyor, dedesiyle amcasının bütün dedikleri. Saffet otlara sırtüstü uzanıp gökyüzünü seyrederek İspanya'da şato kuruyor genellikle boş boş. Ağaçların altına, ateşin çevresine yayılmış aile yiyip içerek sohbeti koyultmuşken günboyu yerinde duramamış çocukların da süngüsü düşüyor ufaktan ufaktan. Büyükanneyle gelinin de katıldığı konuşmaları sürükleyen dedeyle amcanın söyleşmesinde, birtakım değerlerle değişimlerin de altı çiziliyor. Yorgun argın, ana baba kucağına serilip yatan iki kardeş, büyüklerin anlattıklarını (kimi konular bilmem kaçıncı tekrar olsa da) yine de merakla dinliyor uykuyla uyanıklık arasında. Abla-kardeş, dedenin ya da amcanın ezberlenmiş kırılan Osmanlı ordusu anılarına ya da Mezopotamya uygarlığı hikâyelerine hınzırca limon sıkmaktan da geri durmuyorlar yeri geldiğinde. Evlat acısını içlerine gömmüş

büyükler yine eskileri karıştırıp sırayla söz alarak konuşuyor ve acı acı tiradlar döktürüyorlar. Diyaloglar makul, abartısız, yalın ve zaman zaman tıpkı 'hayattaki gibi' ancak karşıt kutuplardaki amca ile yeğeni Saffet'in konuşmaları, bazen fazlaca kitabi kaçıyor.

Sonu sanki biraz aceleye getirilmiş izlenimi veren *Kasaba*'nın senaryosunu, ablası Emine Ceylan'ın (filmdeki Asiye) yazmış olduğu bir öyküden yola çıkıp kimi otobiyografik anekdotlar ekleyerek ve Anton Çehov'dan alıntılarla destekleyerek yazan yönetmen Nuri Bilge Ceylan, filmin kameramanlığını da üstlenmiş, aynı zamanda Ayhan Ergürsel'le birlikte montaj masasına da oturmuş, tam anlamıyla dört dörtlük bir yaratıcı sinemacı.

1960'ların sonları, 1970'lerin başlarında, Çanakkale yöresindeki küçük bir kasabada (yönetmenin çocukluğunu yaşadığı Yenice) geçen filmde, amatör oyuncularla çalışmayı yeğleyen Nuri Bilge Ceylan, yöre halkından da yararlanmış. Dedesiyle ninesiyle kendi aile bireylerinin kahramanlarını oluşturduğu, son derece gerçekçi, yalın, duru bir öyküyü görüntüleyen *Kasaba*'da, siyah-beyaza vurgun genç yönetmenin, 'foto-göz'ünün ürünü, her karesine belirgin bir özenin damgasını vurduğu, ölçülü-biçili anlatımını ve farklı tavrını örneklediği *Koza*'daki lirik atmosferi bu kez 1,5 saate yayarak sürdürüyor yine Nuri Bilge Ceylan. Bu 'farklı yazar-kameraman-yönetmen'in, ticari kaygılarla genelgeçer modalara kapılmadan, tüm klişelere, piyasanın zevklerine ve beklentilerine bütünüyle sırtını dönerek kendi bildiğinden ödün vermeksizin, iğneyle kuyu kazarcasına, sabır ve sebatla, 'eş-dost-akraba' desteğiyle ortaya çıkardığı *Kasaba*, ilkokul-dershane, iki kardeşin okuldan çıkıp ailelerinin yanına gidişleri ve çocukların antenlerini büyüklerin karmaşık dünyasına çevirdiği, açık havada, ateş başındaki aile akşamı gibi bölümlerden oluşuyor kabaca. Hayatı gözlemlemiş, gerçekçi bir tutumla görüntülere aktarmanın üstesinden gelmiş bu farklı film, herkesin kendi kişisel geçmişinden bir parça bulabileceği çocukluk anılarının siyah-beyaz fotoğraflarını çekerken, insani ilişkilere, değerlere de yer veriyor bolca.

Yarı belgeselimsi, son derece gerçekçi bir yaklaşımla çekilmiş *Kasaba*'da, aynen hayattaki gibi, duyguların ifadesi! Otobiyografik özelliklerle kurmaca bir yapıyı harmanlayan, küçük ayrıntıları vurgulayan, ağır ağır gelişen ve şaşırtıcı yüzler içeren bu 'ilk film' denemesi, Nuri Bilge Ceylan'ın hikâye anlatmada, sahne kurmada, atmosfer yaratmada ustalaştıkça, tekniğe daha hâkim ve vakıf oldukça, kısacası deneyimi arttıkça, ileride daha iyi filmler yapacağını da açık ediyor besbelli. Bu yıl Antalya ve Adana'dan iki saygın ödülle dönen, Altın Portakal'da jüri özel ödülünü, Altın Koza'da da özel Yılmaz Güney ödülünü kazanan *Kasaba*'dan çıkarken Nuri Bilge Ceylan'a özgü kimi fotoğraflar, görüntüler ve sekanslar birbirine girmiş, al takke ver külah dans ediyorlardı kafamın içinde. Bulutların kapladığı gökyüzünün kocaman bir gök kubbeye dönüştüğü, esen rüzgârın kımıldattığı ağaçlarla yaprakların hışırtısına, kuş cıvıltılarının, cırcır böceklerinin yaz gecesi güzellemelerinin ve Ali Kayacı'nın klarnetinin de karıştığı *Kasaba*, yedinci sanata gönül düşürmüşlerin aklında, gözünde, yüreğinde, nostaljik, siyah-beyaz güzelliklerle keyifler vaat eden, farklı, depdeğişik bir çalışma sonuçta. Başyapıt değilse de özgün, kişisel, farklı bir görülesi film *Kasaba*.

Basından Alıntılar

Ahmet Uluçay, "*Kasaba* ve samimiyet", *Radikal Gazetesi,* 3 Aralık 1997.

(...) Nuri Bilge Ceylan'ın *Kasaba*'sı, Antalya'daki iyi filmlerden biriydi. Elinizde bir büyüteç yoksa adını haritada kolayca bulamayacağınız bir kasabada çekilmişti *Kasaba*. Mütevazı bir bütçeyle, yaygara etmeden. Oyuncularının adı Hülya değildi örneğin. Volkan, Tarkan, Tarık ne bileyim, Tanju filan da değildi. Örneğin Havva'ydı, Mehmet Emin'di. 60'larında bir ana, 70'lerinde bir babaydı. Teyze oğlu Saffet'ti. Bir okul müsameresi dahi görmemiş cıvıl cıvıl kasaba çocuklarıydı. İmaj Çağı'nda, 'imaj'ın kıçına tekmeyi vurmuştu filmin yönetmeni. Göz boyama, seyirci avlama adına alçalmıyordu *Kasaba*.

Kasaba'da ne vardı biliyor musunuz? Tertemiz, saf bir sinema. 70'lik amca, pantalonunun paçasını düzeltsin diye, torununu terziye yollar. İnsafsız terzi, bu iş karşılığında 50 lira istemektedir. Düşünün 50 lira! "İnsafsız adam: 50 lirayı o versin, pantolon onun olsun!.." Böylesine 'eften püften' şeylerden sinema çıkar mı hiç? Çıkıyordu işte. Bizim azgelişmiş ülkemizin çok gelişmiş sinemacıları yüksek fikirlerle, 'müthiş' zekâ oyunlarıyla ürettikleri 'paradokslarla' oynayadursun, alçakgönüllü *Kasaba*, yeni bir damar yakalıyor, nerdeyse bir manifesto olup çıkıyordu. Üstelik, Eisenstein'ın figüran yüzleri gibi belleklerden uzun süre silinmeyecek görüntülerle yapıyordu bunu.

Işıl Özgentürk, "*Kasaba*", *Cumhuriyet Gazetesi,* Kasım 1998.

(...) Nuri Ceylan kendi çocukluğunu ve ailesini anlattığı bu filmi siyah-beyaz çekmiş. İyi de yapmış. Böylece kasabanın insanın kanını donduran ıssızlığı, öte yandan insanı sürekli köklerine çağıran atmosferi siyah-beyazda inanılmayacak kadar etkili olmuş. Sonra hiç oyuncu kullanmamış Nuri Ceylan; babası, annesi, kardeşleri, kuzeni ve Marmara Kasabası'nın insanları onun oyuncuları olmuşlar. Böylece film az rastlanır bir sahicilik kazanmış. Sanki gördüğünüz

bir film değil, bir hayat. Ben bu filmden çıktıktan sonra bir garip oldum. Kendi çocukluğumu, Antep'i, rahmetli annemi anımsadım. Bu film böyle bir film, insanın yüreğini yakalayan bir film. Çocukluğunu yakalayan bir film, *Kasaba*, yeryüzü yolculuğunu tamamlayıp, elbette yurduna dönecek. Ne yapıp edin bu filme gidin. Kendi unutulmaz çocukluğunuz için.

Tuna Erdem, "Kişisel bir anlatı", ***Gazete Pazar,*** **21 Aralık 1997.**
(...) *Kasaba*'nın Yeni Gerçekçiliğin başyapıtlarıyla arasında önemli bir fark var. O da bu filmlerin yetkinliğine hiçbir açıdan ulaşamaması. Görsel bir anlam, grafik bir anlatımdan ziyade estetik bir duygulanım yaratmayı amaçlayan görüntüler, Yeni Gerçekçilik akımının filmlerinde olduğu gibi sinemasal bir tat bırakmıyor *Kasaba*'da. Nuri Bilge Ceylan'ın fotoğrafçılıktan geldiğini hemen belli eden durağan görüntüler bunlar. Nitekim kamera hareket ettiği anda "amatörlük" tüm olası iyi anlamlarından boşanıp, düpedüz beceriksizce, baştansavma anlamlarını içeren bir boyut kazanıyor. Dahası Yeni Gerçekçilik, tepki olarak doğduğu "telefon filmleri" yüzünden olsa gerek, diyaloglara hele de monologlara prim vermeyip, sinemayı tümüyle görsel bir sanat olarak algılarken, *Kasaba*'nın bitmek bilmeyen, sakız gibi uzayan, diyalog kisvesine bürünmüş dizi dizi monologlardan oluşan bir bölümü var. Tüm konuşmaların alabildiğine yapay oluşu da filmin gerçekçilik arayışıyla çelişiyor. *Kasaba*'nın bir öykü anlattığı söylenemez, olsa olsa bir anlatı denilebilir, bir fotoğraf albümü olarak anılabilir. Kısa film olarak tasarlanmış olsa, açıkça becerilememiş sahneler kesilip atılsa, belki de dört dörtlük bir film olabilirmiş, ama bu haliyle iyi niyetli ama başarısız bir çaba olmaktan öteye gidemiyor.

Nihal Bengisu, "*Kasaba*'nın Rüyası", ***Aksiyon Dergisi,*** **Aralık 1997.**
(...) Bu yıl Antalya Film Festivali'nde jürinin özel bir ödüle layık gördüğü film diğer Türkiye filmlerinden pek çok yönüyle farklı; oyuncu seçiminden maliyetine, kurgusundan yönetimine kadar. Farklı olduğu kadar da temiz; yönetmenin iç dünyasını, çocukluk hatıralarını ve halen sürmekte olan yerçekimsiz düşünce ve kararsızlıklarını seyirciyle paylaşma niyetini görmemek – ya da sezmemek – mümkün değil. Ancak sabit bir plana en fazla 6-8 saniye

dayanabildiği tespit edilen sıkı bir Hollywood filmi tüketicisi iseniz tersi mümkün. Her halükârda en azından belki sadelik, belki yalınlık sizi bir yerinden sarmalayabilir, ancak neredeyse yeni bir sinema dili üzerine deneysel bir çalışma sayılabilecek olan *Kasaba*, aşina olunan biçim'in ötesinde bir film.
(...) Ceylan, karakterlerin rol yapmıyorlarmış gibi düz ve abartısız oynamalarını sağlarken onları allegorik (simgesel) değerlerle derinleştirmeyi de başarmış. Dede tavrını gelenekten, kaderci bir hayat anlayışından yana koyarak güven ve sükun bulabilirken, pozitivist baba 'bilgi'nin faydalılığından dem vuruyor, tarihi ve doğayı determinist anlayışla açıklayan babanın tam karşısında 'her şeyin boş' olduğunu savunan Saffet var. Sırasıyla geleneği, modern pozitivizmi ve nihilizmi temsil eden üç kuşak, üç ayrı anlayış ateşin başında, küçüklerin gözleri önünde 'gösteriyorlar kendilerini'...

Hasanali Yıldırım, "Kasaba Cehennemine Ağıt", *Yeni Şafak Gazetesi,* 8 Aralık 1997.
(...) Çok az insan aynayla maskesiz yüzleşmeye cesaret eder; bu yüzleşmeyi sonuna dek sürdürene de daha sonraları 'kahraman' derler. *Kasaba* böylesi bir yüzleştirmeyi niyetlediği, üstelik üstesinden başarıyla geldiği ve izleyenlerini hayatla ve kendileriyle yüzleşmeye davet edebildiği için çifte kahramanlıkların filmi. İşin içine ticari kaygılardan azade, bütünüyle 'kendince' bir film yapmak azmini de ekleyince, bu kahramanlık çokboyutlulaşmakta.

Atilla Dorsay, "Yalnız Şövalyenin Yalın 'Amatör' Filmi", *Yeni Yüzyıl Gazetesi,* 5 Aralık 1997.
(...) Bu aksiyon, şiddet, cinsellik ve özel efekt çağında, filmlerini yazan, yöneten, çeken ve de aile bireylerinin katkısıyla gerçekleştiren Ceylan, tam anlamıyla artizanal bir iş yapıyor, amatörlüğü en iyi anlamında sürdürüyor. Ama bu, onun sinemasının görüntü kalitesi, çerçeveleme özellikleri, ödünsüz bir belgesel tavır gibi konularda olduğu kadar, oyuncu yönetimi, müzik kullanımı, seslendirme alanlarında da oldukça profesyonel olmasını engellemiyor. Peki ama, *Kasaba*'dan geriye ne kalıyor? Film, özellikle doğayla ilişki bölümlerinde çok başarılı. Çocukların orman gezisi, kuşlarla veya bir kaplumbağayla kurdukları

iler çok etkileyici. Asılmış ıslak çoraplardan kızgın demir
ine düşen damlacıkların görüntüsü de.
a iş insan tasvirine, aile bireylerinin konuşmalarına gelince
z duraklıyor. Kuşak veya kültür farklılıklarını, kasabalı veya
anın uyuşmazlığını yansıtan bu uzun konuşmalar, seyirc
ek bir ilginçlik taşımıyor. Yine de *Kasaba*, kendine özg
mayı inatla gerçekleştiren, tanıdığı insanları ve insan-
isini yansıtmayı amaç bellemiş bir sinemacının, kalabalık i
yalnız şövalye olmayı seçen bir sanatçının serüveni olarak
maseverlerce görülmeli.

athan Romney, *Sight & Sound*, Şubat 1998.
üntülerin ve seslerin incelikli bir orkestrasyonu olan *Kasal*
45 dakikası nefes kesici güzellikteydi. Ama ardından gelen
ik ateş başı sahnesi bu güzelliği biraz gölgeledi. Ama yine d
ük bir yetenekle karşı karşıya olduğumuz kesin...

borah Young, "*Kasaba*", *Variety*, 20 Temmuz 1998.
i Bilge Ceylan'dan dikkat çekici bir ilk film olan *Kasaba,* uz
k köyünde yaşayan geniş bir ailenin yaşamına çarpıcı orijina
arsıcı duyarlılıkta bir bakış niteliğinde. Şubat ayında Berlin
ivali'nin Forum bölümündeki prömiyerinin ardından filn
üre önce İstanbul Film Festivali'nin Ulusal bölümünde yar
en çok ödül aldı. Film ayrıca aynı festivalin 30.000
erindeki FIPRESCI (Uluslararası Film Eleştirmenleri Der
lünün de sahibi oldu. Pek çok yönüyle, en iyi İran filmle
asiyetine ve ustalığına sahip bu son derece kişisel ve inc
ma, daha birçok başka festivalde yer alacak gibi gözüküyor.

rielle Hachard, *Cahiers du Cinema,* Sayı: 533, Mart 1999.
Çocukların toplum içinde yaşamanın kurallarını yüksek
dukları bir ilkokul sınıfının dinginliği, elden ele süzülerek
kuş tüyü, öğretmenin, dışardaki herşeyin üstünü kaplamış
dalıp giden bakışı. Sonra birden, bir koku, bir kız öğren
e atılması gereken, bozulmuş öğle yemeğini koyduğu besl
asını ele veriyor, ve yanağının üstünde parlayan bir utanç gö

(...) Bahse girerim festivalin bu en güzel filmi hayretler uyandırarak izlenecek. Akıp giden zamanın bir şiiri olan film aynı günün içinde yılın dört mevsimini birbiri ardına sergiliyor: Kışın çocuklar okuldadır, baharda ağaçların gölgesinde bir şeyler atıştırırlar, yazın dışarda, ateşin başında uyuklar, ve bir sonbahar sabahı büyük kuzenlerinin çekip gittiğini görürler. Filmdeki geçişler kopukluk olarak algılanmıyor, çünkü zaman-mekânsal bloklarla kesilmiş olan film karakterlerin üzerine düşen manzaranın melankolik inceliğiyle bütünleşiyor. (...) Çocukluk, onu altüst eden kurallar ve gitmenin zorlukları üzerine çekilen bu büyük film, *Avcının Gecesi*'ne bir yanıt niteliğindeki bir sekansta dünyanın gizemli yanlarını – bir eşeğin sineklerle kaplanmış gözü, kabuğundan çıkan bir kaplumbağa – keşfetmekte olan küçük bir oğlanın hayret anını yakalamayı başarıyor ya da ateşin etrafındaki final sahnesinde sözü uzunca bir süreliğine bir yeni yetmenin öfkesine bırakıyor.

Doug Cummings, "*Kasaba*", *Film Journey*, 4 Ekim 2004.
Yönetmenin kız kardeşinin yazdığı otobiyografik bir öyküye dayanan bu ilk filmi, görüntüleri ve çekildiği yer açısından Türk köy hayatı üzerine bir çalışma niteliğinde. Dört mevsim boyunca geçen film bir ilkokul sınıfının üzerinden kış mevsiminin anlatılmasıyla başlıyor. Çocukların derslerini tekrar ederkenki hallerini sessizce gözleyen Ceylan son derece büyük bir ustalık sergiliyor. Tipi artınca camdan dışarı bakan öğretmenle sınıfta dikkatlerin dağıldığı beklenmedik anlar arasında gidip gelen Ceylan çok dokunaklı bir çocukluk portresi ortaya çıkarıyor.

David Fellerath, "*Kasaba*", *Independent Weekly*, 20 Ekim 2004.
(...) Gümüşi, parlak siyah-beyaz renklerle resmedilen bir kasabadayız. Bu kasaba nerede olurlarsa olsunlar insanların peşini bırakmayan ölüm ve yeniden doğum ritüellerinin nispeten basit bir mikrokozmosu. Burada yüzyıl sonu natüralizmini, kırsal hayatın güzelliğini maskeleyen köylülüğün o umursamaz caniliğini hissediyoruz. Film hayatın akışına, Çehov, Maupassant ve daha sonraları Hemingway'in erken dönem çalışmalarında gördüğümüz net ve duygusallıktan uzak bir bakışla yaklaşıyor.

Diane Sippl, "Ceylan ve Kumpanyası: Sinemanın otobiyografik yörüngeleri", *Cine Action*, Sayı: 67, 22 Haziran 2005.

(…) *Mayıs Sıkıntısı* Anton Çehov'a adanmıştı. *Kasaba* ise Emine Ceylan'ın "Mısır Tarlası" adlı otobiyografik kısa öyküsünden senaryolaştırılmış. Nuri Bilge Ceylan ve kız kardeşi bir yazar olarak Çehov'a hayranlıklarını ifade ediyorlar. Filmin teması gayet basit bir şekilde özetlenebilir: Çocuklar kendilerinin de bizzat doğada keşfettikleri insafsız ve nispeten yabani yaratıklarken, nazik, bağışlayıcı ve sevecenlikle dolu insanlara dönüşüyorlar. Üç neslin biraraya geldiği bir ortamda, çocuklar savaş, açlık ve çalışmakla ilgili anlatılanları dinliyor ve tıpkı bizler gibi aile, toplum ve dünya içindeki konumlarını anlamaya başlıyorlar. Ne kadar şiirsel bir dille aktarmaya çalışırsak çalışalım, filmin sıradan gerçekliği içindeki büyüsü ve sihrini anlatamayız. Tıpkı Çehov'un eserlerinde görmeye alıştığımız gibi *Kasaba*'nın özünde de büyüme potansiyeli yatıyor ve bu gizil güç etrafına ışık saçıyor. Filmde mekân kullanımı döngüsel bir doku sergiliyor. Göle atılan çakıl taşları misali bu çocuklar (Asiye, Ali ve buluğ çağındaki Saffet) ailelerine, öğretmenlerine, gelenek ve kanunlara karşı su sıçratırken "dalgalar" yayıyorlar. Ama bu dalgaların merkezinde – ve gökyüzünde bir yerlerde – hayalleri var. Bulutlar tepeleri aşıyor. Kar yağmaya başlıyor ve döngü başa sarıyor.

Kasaba'nın unutulmaz iki sahnesi var ki, Ceylan'ın hava ve ışık aracılığıyla dönen görüntülere karşı merakını gösteren "imzaları" adeta. Bu iki sahne daha sonra filmde uzatılmış bir sekans dokusu oluşturuyor. Titreşen ışık bir yaz gecesi yakılmış kamp ateşinin etrafında bir monolog sunuyor.

(…) Saffet'in ayakta dururken çekildiği sahneyi ele alalım. Açı öylesine alçak ki, sanki Saffet gökyüzünde, bulutların arasında uçan bir düzine sandalyenin ortasında öylece durmaktadır. Bulutlar gençleri bir panayır gezisine götürmektedir. Saffet orada dururken, gençler sağından solundan sarkarak, tekmeler savurarak, güle oynaya, avazları çıktığı kadar şarkı söyleyerek kendi istikametlerinde ilerlemektedir. Vücutlardan oluşan bu girdap, renk, ışık ve çizgilerle dolu, sesi kısılmış bir düş olabilir. Çünkü bizler bu sahneyi hareket eden bulutların gölgesinin bir kuyunun

içindeki suya aksedişi üzerinden görüyoruz. Saffet de burada, ama sadece o odakta. Hemen kalbinin içine giriyoruz ama Saffet'in duygularını öğrenebilmek için koca bir mevsimin geçmesini beklememiz gerekiyor, ta ki bir yaz akşamı ateşin başında mısır közleyene kadar: "Ne evim, ne dostum ne de işim var. Ben zavallının tekiyim. Mutsuzluğumla sizleri de bıktırdım. Hiçbir şeye yeteneğim yok. Sigara izmariti gibiyim. Hayatımın en iyi yılları bu kasabada heba oldu. Erkekliğim ve yüreğim gözlerimin önünde eriyip gidiyor. Eskiden beni hayata bağlayan daha derin bir şeyler vardı... Askerdeyken, çamların ve meşelerin kokusu, sessiz sabahlar, başıboş gezen köpekler... Ciddi bir şeylerin olduğu bir yere gitmek istemenin neresi kötü ki?"

Lefteris Haritos, "Hayatın dört mevsimi", *Balkan Survey*, Eylül 2006.

Nuri Bilge Ceylan'ın *Kasaba*'sı hayran olunacak basitlikte bir film. Tıpkı basit ama görkemli doğa gibi, zor, belirleyici, büyüleyici, macera dolu, karmaşık olan hayatın akışı gibi, gizemli ve ulaşılmaz ölüm gibi... 70'li yılların Türkiye'sinin bir minyatürü olan çocukluğunun küçük köyü, hemen her doğum yeri gibi hem memleket hem de hapishane.

(...) Ceylan'ın bu kadar kısa bir filme, bireyin varoluşsal özüyle ilgili o kadar çok bakış açısı sığdırabilmesi insanı şaşırtıyor. Yönetmen filminde tarafsız bir gözlemci olarak yer almış. Ceylan sessiz ama kararlı bir şekilde doğanın mevsimlerinin durmaksızın değişmesi üzerinden insanın yaşadığı değişimin altını çiziyor. Bütün diyaloglar her bir karakterin su götürmez gerçekliğini vurgularken, bu kişilerin hepsi de bir noktada doğanın yenilmezliği karşısındaki korkuyla karışık hayranlıklarını dile getiriyor.

(...) Kaynaklarının kararlı minimalizmine de bakacak olursak, vizyonu net, sinemasal kararlılık ve hassaslığa sahip, esin, doğa, ışık ve yüzlerdeki gölgeler hakkında engin bilgi, detayların kaydedilmesinde özen, durağan, güçlü ve ifade yüklü bir çerçeveleme yeteneği ile donanmış bir yönetmenle karşı karşıyayız. Bu filmin başarısı, yapım kaynaklarındaki yokluklara rağmen, çağdaş sinema bağlamında gözleri ve ruhu okşayabilmesinde yatıyor. Bu

film saf sinemaya dönüştür. Ceylan'ın evrenini kurabilmesi için ihtiyaç duyduğu her şey bir kamera, birkaç kişi, manzaralar ve seslerden ibaret.

Robin Wood, "*İklimler* ve Diğer Felaketler", *Art Forum,* Kasım 2006.

(…) Ceylan, *Kasaba*'nın ilk dış sesinde, çocukların "…büyüklerimi saymak… yurdumu… sevmektir" diye yüksek sesle ant içtiğini duyduğumuz; karlı sokaklar, mahalle camisi, park halinde kamyonlar ve başıboş köpeklerin durağan çekimlerinden oluşan bir sekans ile bizi (esasen Amerikan taşrasından çok da farklı olmayan) Türkiye taşrasıyla tanıştırır. Sonunda, okul kapısının önünde, içeri girmeden önce, soğukta her gün okunan antlarını – "Ülküm yükselmek, ileri gitmektir. … Varlığım Türk varlığına armağan olsun. … Ne mutlu Türküm diyene" – tekrar tekrar okuyan çocukları görürüz, Ceylan bu çekimin aralarına kasabanın başka görüntülerini ve dinlerken belki de kendi okul günlerini hatırlayan ve hiçbiri de mutlu gözükmeyen (Toprak'ın oynadığı kahramanımız da dahil olmak üzere) genç erkeklerin görüntülerini sokar. Öğretmen sınıfa girip de günaydın dediğinde, çocuklar hep bir ağızdan ve otomatik bir şekilde "sağol" demelidir. Öğretmenin rahatsız bir havası vardır ve öğretmenlik yapmaya pek niyetli gözükmemektedir. Bu görev öğrencilerine düşmüştür. Bir çocuğa "günün konusunu" yüksek sesle okuma talimatını verir: Konu başlığı "Aile içinde sevgi ve bağlılık"tır ve beklenen tüm klişeleri içerir. Çocuklara, "doğruluk" kılığında, egemen ideolojiyi soru sormaksızın kabul etmeleri öğretilir (ama bu hepimize tanıdık gelmiyor mu?). Ceylan'ın ilk (kelimenin hem gerçek hem de metaforik anlamıyla en karanlık) filmi, ilk on dakikasında, işlemeyen ve hiçbir zaman işlememiş olan bir sistem (aile, ulus, din) tarafından tuzağa düşürüldüğümüz, kontrol edildiğimiz ve küçültüldüğümüzün idrakini konu alır. Buradaki fark şudur ki, açıkça kimse ona inanmaz, ama kimse de onu üstünden atamaz: "Doğruluğu" düşünmeden yerleşmiştir. Mehmet Emin Toprak'ın oynadığı karakterin kaçmak istemesi şaşırtıcı değildir – bununla birlikte, bunu yapması için iki film daha gerekecektir ve sonuçta, hayal kırıklığına uğrayacaktır. Gerçekliğin

yokluğunda, yaygın bir alçaklık, neredeyse bizzat hayata duyulan hınç insanı ele geçirir: Genç Ali (Cihat Bütün) bile bir kaplumbağayı ters çevirip onu kesin ve uzun bir ölüme terkederek şeytana uyma eğilimine karşı koyamaz, bununla birlikte, adil olmak gerekirse, yalnızca ailesine boyun eğmesini gerektiren kuralların caydırmasıyla, kaplumbağayı çevirip kurtarmak için gönülsüz girişimlerde bulunur: Okulda ona (en azından) ailesine itaat etmesi öğretilmemiş miydi?

Sınıfta çekim (Çakıroba Köyü)

Söyleşiler

'Kasaba'lı Anlam Avcısı

Güldal Kızıldemir
Radikal Gazetesi, 21 Aralık 1997

İlk uzun metrajlı filminizle, Kasaba*'yla iki ödül aldınız. Üstelik çok kişisel ve bir hayli farklı bir filmle.*

Evet. O yüzden ödül almasını pek beklemiyordum.

Çok iyi bildiğiniz bir dünyanın belgeselini yapmış gibisiniz.

Zaten Antalya'da belgesel film eleştirisiyle yarışma dışı bırakılmaya çalışıldığını söylediler. Öyle bir yanı var, evet.

Nereden biliyorsunuz bu dünyayı?

Ben o kasabada büyüdüm. Aslında bir memur ailesinin çocuğu olarak İstanbul'da doğdum. Ailem Çanakkale'nin Yenice kasabasında, yani filmdeki kasabada doğmuş, büyümüş. Babam o yörenin okumuş tek kişisi. Son derece yokluklar içinde okumuş. O zamanlar Yenice'de ilkokul bile yokmuş. Babam İstanbul'da ziraat mühendisliği yapıyordu, fakat ben iki yaşındayken, öğrendiği bilgileri uygulamak için son derece idealist amaçlarla, doğup büyüdüğü topraklara tayinini çıkarttı ve oraya yerleşmeye karar verdi. Dolayısıyla benim çocukluğum Yenice'de geçti.

Nasıl bir çevreydi? Nasıl bir kasaba?

Çok tipik bir kasabaydı. Değer yargıları, doğruları, yanlışları son derece keskin bir çevreydi. Bu çevre içinde babamın hayat görüşü

etrafındakilerden oldukça farklıydı. Sekiz yıl o kasabada yaşadık. Ve zamanla, babamın idealizminin yavaş yavaş bir hayal kırıklığına dönüşmeye başladığına tanık olduk.

Ve İstanbul'a dönmek istediniz.

Dönmek istedik, zaten dönmek zorundaydık. Orada lise yoktu ve ablam lise çağına gelmişti. Ben ilkokul dördüncü sınıfı bitirince buraya geldik, babam yıllarca tayinini çıkartamadığı için uzun yıllar biz İstanbul'da onsuz yaşadık. İstanbul'da bir süre oldukça yoksul denebilecek bir yaşam sürdürdük. Annemde faranjit bırakan o tüten sobayı hiç unutmam. Devamlı öksürür ve bugün hâlâ ne zaman öksürdüğünü duysam o günleri hatırlıyorum.

Ailenize çok bağlı görünüyorsunuz. Filminizde bile başrollerde anne babanız oynuyor. Öykü ablanızın.

Tipik bir aile içinde büyüdüm ve aslında tipik bir aile içinde büyümek bir çocuk için kötü bir şey değil. Çünkü çocuk ruhu kendini çok farklı hissetmek istemiyor zaten. Diğer insanlara benzemek istiyor ve farklılıklarını suç olarak algılıyor çocukken insan. Çocukluğumda ben r'leri söyleyemezdim. O yüzden Nuri adımı söylemez, Bilge'yi söylerdim. Ama Bilge de kız ismiydi. Bir edebiyat öğretmeni vardı. Sözlüde adımı Bilge olarak söyledim. "Nasıl söylersin böyle kız ismini" dedi bana. Herkesin önünde alay etti. O gece 'r' çalışıp bu işi çözdüm. Hayatta en nefret ettiğim şey aşağılanmaktır.

Farklı olmak suçluluk duygusu verir diyorsunuz. Siz biraz suçluluk duygusu çekmiş gibisiniz.

Bilincim özellikle farklılıklarım üzerine yoğunlaşırdı. Suçluluk duygusu yarattığı için çocukluktan beri de böyleydi. Bilirsiniz çocuklukta bir alay mekanizması vardır. Alay edilmemek için alay etmek zorundasınızdır. İktidar ilişkisi çocukken okulda başlar.

'Kasaba'dan İstanbul'a gelmek en çok neyi değiştirdi hayatınızda?

İstanbul'da, sanıyorum hayatımı etkileyen en önemli olay belki Boğaziçi Üniversitesi'nde okumuş olmam oldu. Elektrik Mühendisliği bölümünde. Aslında nasıl oluştuğunu tam bilemiyorum, bir Batı hayranlığı başlamıştı bende ve Boğaziçi Üniversitesi bunu iyice körükledi. Boğaziçi'nin insanı Batı'ya yönlendiren bir tarafı vardır, bilirsiniz. Bir şekilde okul bitecek, Batı'ya gidilecek, orada yaşanacak diye düşünülür. Sanki yazgım Batı gibi görünüyordu.

Hiç gitmiş miydiniz?

Yaz tatillerinde otostopla ya da bisikletle tatile gidiyordum. İlk on yedi yaşında gittim, otostopla. Tabii bu ilişki Batı'yla çok egzotik bir ilişkiydi. Gerçek yüzünü göstermiyordu bize Batı. Kendi ruhumuzun ona uygun olup olmadığını da hissettirmeyen bir ilişkiydi. Daha ziyade dönünce anlatılacak maceralar zinciri gibiydi bu yolculuklar.

Fotoğraf çekmeye başlamış mıydınız o yıllarda?

Tabii. On altı yaşından beri fotoğraf çekiyorum. Daha sonra okul bitince hiç sorgulamaya bile gerek kalmadan yazgımı yaşamaya gittim.

Nereye?

Londra'ya gittim. Az bir parayla. Ama zaten macera yaşamak bir üst değer gibi göründüğü için çok da farketmiyordu. Londra'da bulaşıkçılık filan gibi herkesin başına gelen işleri yaptım. Market hırsızlığı filan yaptım. Hatta özel sefere çıktığım bile olurdu.

Elektrik mühendisi bir market hırsızı gibi.

Evet. Elektrik mühendisliği meselesiyle üçüncü sınıfa geldiğimde aram açılmaya başlamıştı. İlişkimin adamakıllı derinleşmeye başladığı fotoğrafla yeni bir yol izleyeceğimi düşünmeye başlamıştım.

Hiç yakalanmadınız mı? Market hırsızlığı yaparken yani?

:fa yakalandım. Ikincisinde on beş yaşında bir çocuk b
ıdan tutup dışarı atmıştı. Sendeleyerek insanların arasına çıkt
şağılandığını hissettim. İlk defa gururumun gerçekten incindi
im. Sokaklarda insanları görmeden yürüdüm uzun süre.

li olan çalmak değil yakalanmak galiba.

ınacağını düşünmüyor ki insan. Yolda yürürken bir ayn
ştığımı hatırlıyorum. Yüzümü o kadar maskesiz görmemişt
ıkalanmayla gelen aşağılanma duygusu içimde bir şey
di. Zaten bir yandan içimde oluşan anlamsızlık duyg
k büyümeye başlamıştı. Batı'nın değerleri yavaş yavaş ruhu
/an değerler olarak görünmeye başladı. Bir gün, bir kitapç
ayalar üzerine bir kitaba rastladım, bu Doğu'dan medet umr
r şeydi. Kitapta anlatılan şeyler çok ilginı çekmişti.

ız mı?

leğil ama çok kitap çaldım. O yakalanmadan sonra ise hiçbir
dım.

ı birlikte Batı'yı terketmeye karar verdiniz galiba.

. bir daha dönmemecesine terketmeye karar verdim. O zama
m buydu. İçimdeki boşluk ve anlamsızlık duygusu iy
nüş durumdaydı. Çok yalnızdım. İnsan ilişkileri çok
ye başlamıştı. Batı'yla aramda çok büyük bir mesafe olduğu
meye başladım. Atina üzerinden Nepal'e uçtum. Himalay
de 400 kilometre yürüyüş yaptım bir iki ay içinde. Fa
ım anlam bir türlü gelmiyordu.

ı da bir yardımı olmadı yani.

Nereye baksam her yerde aynı ağaç, aynı bulut. O zamana ka
at denen bir şey var oldukça anlamsızlık sorunuyla yüzy
m' diye düşündüğüm halde ilk defa seyahat ya da macera

içimdeki boşluğu dolduracak potansiyele sahip olmadığını düşündüm. Sonra bir Budist tapınağının üzerinde oturup dağları seyrederken, birdenbire Türkiye'yi çok özlediğimi düşündüm ve geri dönmeye karar verdim.

Neticede Türkiye'ye döndünüz.

Evet. Askere gittim. Askerlik, bu anarşist hayat içinde çok iyi geldi. Bir amaç, yapılması zorunlu olan bir şey. Ankara'da yaptım. Yeni bir şeyi keşfetmemi sağladı askerlik. Uzun süredir Boğaziçi Üniversitesi yüzünden kendimi yalıttığım, yalıtmak zorunda kaldığım Türk toplumunun her kesiminden insanlardan zengin bir mozaikle karşılaştım. Çocukluk ve gençliğimden hatırladığım, ama bir süredir unutmak durumunda olduğum bir mozaikti bu. Yeniden yurduma karşı bir sevgi oluşturdu içimde bu. Ait olduğum yeri bulmuşum gibi bir duygu yaşadım. Ankara günlerim de çok yalnız geçti ama, en çok düşündüğüm, düşünmek zorunda kaldığım, en çok film seyrettiğim ve kitap okuduğum dönemdi. Sinema yapmaya da kesin olarak bu dönemde karar verdim.

Sinema, karar verince yapılabilecek bir şey mi?

Gayret gösterdim tabii. Ankara'da Dost Kitabevi'ne gidip, bulduğum bütün sinema kitaplarını aldım. Ama kendime güvenebilmem için daha çok tekniği öğrenmek istiyordum. Amerikan ve İngiliz kültür derneklerinden eski kitaplar buldum ve okudum. Sinema daha sonsuz bir şey. Fotoğrafa göre, hayatın derinliğini daha içinde barındırabilecek, daha muktedir bir sanat olarak göründü gözüme. Bu kudretin kaynağı da bazı kişisel yönetmenlerin üzerimdeki etkisidir.

Kimler bunlar?

Bergman'ın 16 yaşımda seyrettiğim *Sessizlik*'i mesela, onun öbür filmleri. Sonra Antonioni girdi hayatıma. O zamanlar Tarkovski, Bresson tanınmıyordu daha.

Sonra İstanbul.

Evet. Sistemi daha iyi anlamam gerektiğini düşündüm. Karmaşık bir organizasyon, karmaşık insan ilişkileri gerektiren bir alan sinema üretimi. Kendimi daha yetkin hissedebilmek için sinema okumam gerektiğini düşündüm ve Mimar Sinan'a girdim ve okulun en yaşlı öğrencisi olarak iki yıl okudum. Okulun arşivinden yararlandım. Mimar Sinan kendime güvenimi arttırdı.

Otuz yaşına geldiniz artık.

Evet. Fotoğrafi tümüyle bıraktım. Fakat yine de bir türlü film yapamıyordum. Korku, güvensizlik hali var. Sürekli erteleyecek sebepler de buluyorum gibi geldi. Ertelemek için uydurduğum bahaneler, yüzleşmekten korktuğum bir gerçeği sakladığım duygusu uyandırdı bende.

Neydi onlar?

Yeteneksizlik korkusu olabilir. Çünkü mesela bir türlü bir senaryo yazmayı beceremiyordum. Böylece yıllar geçti. Sonra bir şekilde 20 dakikalık kısa filmim *Koza* ortaya çıktı. *Koza*, artık film üretemeyişim konusunda kendime ettiğim işkenceleri sona erdirmek için giriştiğim bir deneme gibiydi. Çekimler bir yıl sürdü. Senaryo yoktu. El yordamıyla sezgilerimle, algılarımla yakalayabildiğim bir dünyayı elle tutulur hale getirmeye çalışıyordum. Diyalog yoktu. Kendimi fırlatır gibi başladım ilk filmimi çekmeye. *Koza* ortaya çıktı. Neye benzediği konusunda hiçbir fikrim yoktu. Çünkü seyrettiğim filmlere benzemiyordu. Fakat Cannes Film Festivali'ne kabul edilince biraz kendime güven geldi. Öğrenmeye çalıştığım sinema tekniğini en çok bu filmin çekimi sırasında öğrendim.

Kaç kişi çalıştınız?

İki kişi. *Kasaba*'da da öyle. Dosyotevski'nin bir sözünü hatırlıyorum: Bir işe başlamaktan daha hayırlı bir şey yoktur.

Biraz zaman almış ama olsun.

Evet, bir şekilde başlayınca gidiyor olay. *Koza*'nın verdiği güvenle *Kasaba* çok daha kolay ortaya çıktı. Yine iki kişi çektik. Asistanım Sadık İncesu. Bu filmde her şeyi yaptı, prodüksiyon, eşyaları beraber taşıdık.

Kendiniz mi yaptınız masrafları?

Ben sabırsız bir insanım, başlamayınca çok uzuyor her şey. Önce filme başladım ve sonra para aramaya başladım. Zaten küçük bütçeli bir film düşünüyordum ve bir miktar param vardı. Biraz götürebilecek kadar. Film elli bin dolara çıktı. Ben çok daha fazla paraya ihtiyacım olacağını düşünüyordum. Bu, sinema için çok küçük bir bütçe. Bütçenin çoğu post-prodüksiyona gitti tabii.

Ekip çok küçük, oyunculara verdiniz herhalde. Senaryo?

Senaryo vardı bu defa. Ablam Emine Ceylan'ın bir öyküsünden yola çıktım. Otobiyografik eklentiler ve Çehov'dan alıntılar var. En sevdiğim yazar. Bir senaryo vardı ama bütün fikirler çekim sırasında geliyor aklıma. Çekimin hemen öncesinde değil, kamerayı çalıştırdıktan sonra. O anda senaryoyu çok değiştirdiğim oldu. Oyuncular da şaşırıyorlardı, provalarda yapmadıkları şeyleri yapmak zorunda kalmaktan. Oyuncular o anda oynadıkları oyunun önünde ve arkasında ne olduğunu bilmiyorlardı. Nedenini anlamadıkları bir şeyler söylüyorlardı.

Oyuncular dedikleriniz zaten anneniz babanız. Oynamayı istediler mi?

Hayır. Hiç istemediler, ısrarlarıma dayanamayıp oynadılar.

İzleyince beğendiler mi kendilerini?

Seyretmediler filmi. Zaten sinemanın çok dışında insanlar. Ben babamı televizyonda bile hiç film seyrederken görmedim. Haberlere bakar.

Gerçekten izlemediler mi?

Anneme bir bölümünü izlettim, "Aman oğlum kim izleyecek bunları?" dedi. Babama da biraz gösterdim, baktı ama izlemedi hepsini, güldü.

Nasıl ikna ettiniz oynamaya?

Çeşitli acındıracak yöntemler buluyorum. Bir de şu kadar para vereceğim başkalarına diyorum, o da etkili oluyor galiba.

Anlamsızlık derdinizi aştınız mı bu filmi yapınca peki?

Aslında anlamsızlık ve melankoli gibi durumlar, sadece aşkın bir değer içinde eritilebiliyor. Sanat da bu değerlerden biri. Nevrotik duygular diyebileceğimiz şeyleri, yani insan farklılıkları ancak böyle aşkın bir değer içinde eritilebiliyor. Zannediyorum sanat çok iyi geldi bu tarafıma, melankolik yapıma. Bir terapi etkisi gösterdi.

Bir de yetenekli miyim kuşkunuz vardı.

Daha onu bilmiyorum. Sadece biraz daha güvenim var kendime.

Yeni bir film hazırlığı var mı?

Evet. Spesifikleşmeyi severim. Yine aynı bölgede yeni bir film çekmeyi istiyorum. Ama daha az hata yaparak.

Hatalarınız mı var bu filmde?

Tabii, filmde bir sürü hata var. Bu yüzden filmi seyredemiyorum. Yeni filme konsantre olmuş durumdayım. Aynı yerlerde benzer oyuncularla, belki renkli.

Yine iki kişiyle mi çekeceksiniz?

Bu defa sesli çekmenin koşullarını zorlamak istiyorum. İdealimdeki ekip beş kişi.

Filminizi sinemada izlediniz mi?

Hayır. Ama tek başıma sinema salonunda Macaristan'da izledim.

Kendinizi genç Türk yönetmenleri arasında hissediyor musunuz?

Filmlerimiz benzemiyor ama onların da kendi aralarında filmleri benzemiyor. Onları tanıyorum. Aramızda sevgi ilişkisi olduğu bile söylenebilir. Dayanışma olduğu. Üretim koşullarını kendimiz yaratmamız açısından bir benzerlik var. Her şeyi feda ederek, kayıtsız şartsız sinema yapma arzusu yönünden benzerlik var. Tabii ki ruhlarımız, dünyalarımız ve filmlerimiz farklı.

Kasabadan ayrılış sahnesinin çekimi
Arriflex 2B kamera kısa ayak üzerinde (Yukarı Yenice)

"Piyasa acımasız ve demirden yasalarla işliyor!.."

Mehmet Erdem

Antrakt Sinema Gazetesi, Sayı: 59, 19-25 Aralık 1997

Sinemaya bakışınız nasıl? Sinemayı seçtiniz mi? Yoksa fotoğraf sonrasında kendiliğinden gelişen bir şey miydi?

Fotoğraftan sonra kendiliğinden gelişen bir şey değildi. Beni sinemaya zorlayan, daha çok, duyumsadığım ya da gözlemlediğim hayatla sinemada gördüğüm hayat arasında var olduğunu hissettiğim ya da zannettiğim oransızlık oldu herhalde. Sinema, ancak sezgilerimle ya da algılarımla yakalayabildiğim bu hayatı elle tutulur hale getirmede daha muktedir görünüyordu. Bu kudretin kanıtı da, kişisel ve iyice spesifikleşmiş dünyalarını yaratan bazı yönetmenlerin filmleri karşısında duyduğum derin içsel etkiden başka bir şey değildi.

Sinemanın ticari bir yanı da var. Koza *adlı kısa metrajlı bir filmi, ardından ilk uzun metrajlı filminiz* Kasaba*'yı çektiniz. Özellikle* Kasaba *uzun metrajlı film olduğu için mali açıdan daha zor olsa gerek, ama minimum şartlarda filminizi oluşturdunuz. İleride de bu şartlar altında mı çalışmak istiyorsunuz?*

Bilmiyorum. Ama iki filmlik kısa deneyimim bile bana sinema sanatının fazla lükse ihtiyacı olmadığını hissettirdi. Filmimde eleştirdiğim bazı hususlar var tabii. Ama bunlar minimum koşullarda çalışıyor olmaktan değil, yanlış kararlarımdan kaynaklandı. Yalnızca ekibe birkaç kişi eklemek ve sesli çekim koşullarını biraz daha zorlamak istiyorum. İdealimdeki çekim ekibi beş kişi.

Sinemada bir ressam ya da yazar gibi bağımsız olmak zor. Eğer bağımsızlığınıza düşkünseniz bu anlamda sinemada istediğiniz filmi yapmanız zor değil mi?

Evet, zor. Artık Tarkovski'nin *Andrey Rublev*'i yaptığı zamanlardaki gibi sinemacıların ardında farklılıklarınızı sinemalaştırmaya razı olacak bir otorite ya da sınırsız bir devlet desteği yok. Piyasa daha acımasız ve demirden yasalarla işliyor. İşleyeceği garanti ve riskleri minimuma indiren birörnekleştirici şablonlara uyan projelere destek veriliyor, uymayanlar da uymaya zorlanıyor. Böyle bir ortamda sinema yapan birinin kişiselliğini, içselliğini ve masumiyetini koruması tabii ki çok zor, ama imkânsız değil. Ticari sinemanın uzağında kalmak isteyen her sinemacının kendi üretim koşullarını yaratması gerekiyor. Bence her zaman bir yol vardır. Düşük bütçe bu yollardan sadece biri. Ama bana göre en radikali, en akıllıcası ve en ahlaklısı.

Peki ya diğer insanlara bağımlılık? Ressamın ya da yazarın bağımsızlığıyla kıyaslandığında?

Sinema üretiminin en sevmediğim tarafı hep bu olacak herhalde. Bir ressamın ya da yazarın yalnızlığını hep kıskanacağım. Sinema direkt olarak insanı sosyalleşmek zorunda bırakıyor. Tipik hayatın çok dışında sentetik bir ilişkiler şebekesiyle kuşatıyor. Bu da içselliği, konsantrasyonu zedeleyebiliyor. Ama bazen tüm bunlar eğlenceli de olmuyor değil!

Anlatmak istediğiniz şeyleri kendi yaşamınıza yönelik konulardan topluyorsunuz. Bu konuları seçmenizin sebebi nedir?

Aslında konu aramak için uzaklara gitmeye üşenmemin nedeni, incir çekirdeğinden de film yapılabileceğine olan inancımdan kaynaklanıyor. Geçmişi sadece, içine kaçıp hayatı anlamlı kılabileceğimiz romantik ve korunaklı bir bölge olarak görme eğiliminde olduğumu sanmıyorum. Bunun, daha çok, güven duyduğum ve sınırlarını iyi bildiğim bir ortam içerisinde riski minimuma indirmek ve hareket serbestliğini kazanmak için seçtiğim bir yol olduğunu zannediyorum.

Modern hayat, bireyi geleneklerine, dolayısıyla geçmişine olan bağlılıklarından tecrit etmeye çalışıyor. Böylece bireyin yeni olan ile daha kolay ilişkiye girmesi hedefleniyor. Böyle konulara yöneliyor oluşum, belki de bir türlü organik bir bağ kuramadığıma inandığım modern yaşantının değerlerine karşı bir direnme, geçmişime, geleneklerime ve sevdiklerime sahip çıkmaya çalışma olarak da nitelendirilebilir. Sinemamız artık Hollywood taktikleriyle film yapmaya çalışıyor. Kendisini görecek gözü ya da dile getirecek sözü kalmayan toplum, ötekinin bakışını benimser. Ötekinin sözüyle konuşur. Seyrettiğimiz filmler, reklamlar, gazeteler, hepsi birbiriyle uyuşmayan arzular dizisi doğurarak seyirciyi toplumsal bir bağımlılık şebekesi içine yerleştiriyor. Özellikle benim yaşlarımda olan herkesin artık önemli şeyleri kaybettiği duygusu ve kaygısı var. Böyle bir ortamda insanın güven verici aşkın bir kaynağa olan ihtiyacı iyice belirginleşiyor.

Bir söyleşinizde yine "sıkıcı" bir film yapacağınızı söylemişsiniz. "Sıkıcı" filminden kastettiğiniz nedir?

Orada kinaye yapmışım. Alışılmış sinemanın dışında bir film olduğu için birçoklarına sıkıcı gelecektir anlamında. Ama ben bunu baştan göze aldım.

Festivalleri önemsediğinizi söylüyorsunuz; "festivalleri hedefleyerek" film yapmak ne anlama geliyor?

Bu tip filmlerin izleyici ile buluşma yerinin öncelikle festivaller olduğu gerçeğini idrak etmiş olmak anlamına geliyor.

Vizyona giren filmleri takip ediyor musunuz?

Sinema tek mabedim benim. İzlenebilir görünen hemen her filme gidiyorum.

Son iki-üç senedir Hollywood dışı filmlere olan ilgide bir artış var. Seyirci bulamama endişesi var mıydı?

Türkiye'de bu ilgiyi İstanbul Film Festivali sağladı. Seyirci bulamama gibi endişeden çok salon bulamama gibi bir endişem vardı. Doğrusu bu kadar seyirci ummuyordum.

Filmde profesyonel oyunculara yer vermediniz. Amatör oyuncular ya da filmi çektiğiniz yöredeki insanlara rol verdiniz. Doğal olması açısından iyi ama zaman zaman yanlış taraflı olmaz mıydı?

Deneme çekimleriyle risk en aza indirilebilir. Amatör oyuncu meselesi biraz da yapmak istediğiniz sinema türüne bağlı. Mesela bir Bergman filmi için amatör oyuncu düşünemiyorum. Ama bir Kiarostami ya da Bresson filmi için de profesyonel oyuncu düşünemiyorum. Şimdilik hayalimde canlandırdığım belli bir sinemaya ulaşmak için amatör oyuncu daha uygun görünüyor. Ama bu konuda çok takıntılı değilim. Karışık da olabilir. Amatör oyuncu kullanmak ayrıca çok zengin bir portföyden seçim yapabilmenizi olanaklı kılıyor. Role çok uygun bir yüz, seyircinin başka bir rolde hiç görmediği bir tip yaratmış oluyorsunuz. Reklamcılar bile bu avantajların farkına varmaya başladı. Amatör oyuncu kullanmak istemekteki tek neden doğallığa ulaşmak olmayabilir. Sözgelimi Bresson doğallık peşinde değildi. Onun için en önemli şey "yüz" idi. İstediği yüzü arardı. Oyuncularına çok tekrar yaptırarak onları bezginleştirir, yüzlerini iyice ifadesiz bir hale getirmeye çalışırdı.

Yeni bir projeniz var mı?

Yine aynı bölgede bir film çekmeyi düşünüyorum. Henüz çok net değil.

Koza'dan Kasaba'ya Bir Bilge

Seyyid N. Erkal

Zaman Gazetesi, Mayıs 1999

Koza ve Kasaba'dan sonra kendinden emin yürüyüşüne devam eden Nuri Bilge Ceylan'ı üçüncü filminin hazırlık aşamasında yakaladık. Sinema'sında, görüntü şölenleri, karmaşık ve insanı büyüleyen kurgu tarzlarına prim tanımayan Ceylan'ın samimiyeti ve iç dinginliği hayatına şekil veren ana damar olmuş. Bunu sesinden duruşuna her halinden sezmek mümkün. O'nu, bize yakın olmaktan öte, bizden kılan da bu olsa gerek.

Filmlerinizde doğaya ve insan yaşamına çok duru, çok çocukça bir bakış var. Sizce de böyle bir şey var mı? Varsa neden çocukluk?

Yansız bir bakış olsun diye bunu tercih ettim. Çünkü çocuklar kirlenmemiş bir şekilde bakıyorlar hayata. Kirlenmemiş derken ahlakî olarak kirlenmişlik değil de ön yargısız bakış anlamında kirlenmemeden bahsediyorum. Sinemada duygusallıktan hoşlanmam. Çocuk bakışında klişelerden uzak, aynı zamanda da acımasız olabilen bir bakış var. Baktığı şeye acımaz kolay kolay. Sadece bakar. Böyle bir bakışı oluşturmaya çalıştım; ama son bölümde çok iyi başaramamış olabilirim bunu. Yani tam da öyle bir bakış olmadı galiba. O bölümde büyükler dünyasının güvenli, ama aynı zamanda karmaşık ve karanlık havasının çocukların üzerini bir yorgan gibi örtmesini istiyordum. Büyükler dünyasının karmaşık havası da ilgimi çekiyor. Orada da kendi sorunlarım, kendi problemlerim, hayata bakışım var. Büyüklerin dünyasına onları da yedirmeye çalıştım bir yandan.

Peki bunda kendi hayatınızı, kendi çocukluğunuzu irdeleme niyeti var mı?

Hayır, kendi çocukluğumu çok ilginç bulduğumu zannetmiyorum. Ama hayat bize anlamını çocuklukta hissettirdiği gibi hissettiremiyor. Algılar hiçbir zaman o kadar zengin olmuyor ve zaman geçtikçe köreliyor.

Filmlerinizde bir olağanüstülük yok, hatta her insanın "tıpkı benim çocukluğum" diyebileceği doğallıkta filmleriniz. Veya tarzınız böyle. Sinema dili olarak izleyiciyi bağlayacak olağanüstü konu ve görüntülerin taraftarı değil misiniz?

Hem sinema dili olarak hem de hikâye olarak herkesin başına gelemeyecek kadar özel olaylar, ilginç olaylar ilgimi çekmiyor. Hayatın tipikliği daha çok ilgimi çekiyor, hayatın sıradanlığı içinden anlam çıkarabilmek. Hayatı katlanabilir kılmanın yolu bu. O yüzden marjinal insanların başına gelen marjinal olaylar ilgimi çekmiyor. Ya da sıradan insanların başına gelen sıra dışı olaylar da ilgimi çekmiyor. Tam tersine sıradan insanların başına gelen sıradan olaylar daha çok ilgimi çekiyor.

Bu riskli bir durum değil mi? 'İnsanlar sinemaya niçin gider?' sorusuna genelde hayatın sıradanlığından kurtulmak için diye cevaplar verilir. Bu bağlamda sıradan hayatları insanlara sunmak tehlike içermiyor mu?

Bu herkes için geçerli değil. En azından başka ihtiyaçlarımızın giderilmesi için de sanat gündeme gelebilir. Benim üzerimde hayatımı değiştirebilecek, son derece derinlere sızabilecek kadar etki yapan filmler böyle filmler değil. Günümüzde artık eleştirmenlerin ağzından da çok sık duyuyorum. Sinema değerlendirilirken iki kavram iyice öne çıktı. Bir; keyif almak, iki; sıkılmamak. Sanıyorum Walter Benjamin'in bir sözüydü: "Nasıl uyku insan bedeninin dinlenmesinin doruk noktasıysa, sıkıntı da ruhsal dinlenmenin doruk noktasıdır." Sıkıntıya önem veriyorum. Sinemada, sıkmak, sıkıntı vermek ya da vermemek o kadar önemli değil. Çünkü asıl, bazı derin noktalara belli bir sıkıntının ardından ulaşılabilir. Bana en çok etki eden filmler, seyrederken en çok sıkıldığım filmler olmuştur. Etkisi iki gün sonra üç gün sonra, ya da yıllar sonra çıkmaya başlayabilir. Sıkmamak adına

filmin içine bazı numaralar koymak. Film izlerken canımı sıkıyor bu tip numaralar. Film yaptığınız anda üzerinize bir yansımalar bombardımanı geliyor. Bu bombardıman insanı belli kliklere, belli klişelere angaje edebilecek bir potansiyele sahip muhakkak. Sanatçının kendini bütün bunlardan koruması zor. Ama imkânsız değil.

Büyük sanatçılar "bir sanatçının hiçbir zaman konusunu aramadığını, konunun zamanla sanatçının içinde olgunlaştığını" söylerler. Sizce konu olgunlaşır mı, aranır mı?

Hatalı bir film olsun ama samimi, sanatçıyı zorlayan duygulardan, durumlardan bir eser olsun. Aranıp bulunmuş zorlama bir konu, izleyiciyi etkileme hesapları yapılmış duygusu veren bir eser olmasın. Parlak ilginç bağlantılar, egzotik meseleler ilgimi çekmiyor. Tabii toplum da böyle şeylere çok alıştırıldı ve giderek de artıyor. Herkesin kendi içselliği ile kurabileceği bir ilişki var ama kullanılmayan organ köreliyor. Bu ilişki giderek zorlaşıyor. Duyularımız köreliyor, inceliklerimiz, bakışımız. Bir şeye baktığımız zaman orada ne göreceğiz. Her bakış başka bir şey görüyor. Giderek gördüğümüz şeyler kalıplar olmaya başlıyor. Oysa sanatın görevlerinden biri de insanın bakışını genişletmesi ve zenginleştirmesidir. Görünenin ötesinde bir şey hissettirebilmesidir.

Gerçekten de öyle. Bazen ufacık bir yaprak insanı mutlu etmeye yetebiliyor.

Geçenlerde Dostoyevski'nin *Ecinniler* kitabında öyle bir şeye rastladım. Orada bir tartışmada adamın biri bir şey diyor; "Kendimi mutsuz hissettiğim zaman bir yaprağa bakarım. O yaprağın kıvrımlarına, içindeki renk değişimlerine; ve bu bütün sıkıntılarımı alır." Sinemanın hikâyeye çok önem vermesi insanları detaylardan uzaklaştırıyor. Hikâyenin biraz zedelenmesi detayları ön plana çıkarıyor bazen.

Ben bunu anlatmalıyım diyerek sinema yaptığınız oldu mu?

Hayır. Şu söze inanmıyorum; – benim için geçerli değil en azından. 'Söyleyecek sözü yoksa, insan film yapmamalı' gibi. Ben doğrusu kafası

karışık biriyim. Beni sanata yönlendiren şeylerden bir tanesi de sanatın hiçbir şeyden emin olmama özgürlüğünü sunan bir alan olması. Dostoyevski'yi düşünelim mesela; – çok iyi bir filozof aynı zamanda – neden düşüncelerini romana yapıştırmayı tercih ediyor? Çünkü birtakım karşıtlıkları sürekli çarpıştırıyor. Eminim ki tam olarak kendisi de emin değil hangisine inandığından. Bazen onun gibi düşünüyor, bazen öbürü gibi. Gerçekten hiçbir şeyden tam olarak emin olabilen insan değilim. Neyin doğru neyin yanlış olduğundan. Doğrular sistemi içine doğuyoruz. Çevremizde ahlak yasaları oluşturulmuş durumda. Ve vicdanımızla bunlar çarpıştığında bunların bazıları giderek çürüyor. Film üretme süreci benim için bir öğrenme süreci. Öğretme değil.

Kasaba'da da bu var sanırım. Tarkovski'de olduğu gibi "söze gelmeyeni görüntüye getirme gayreti." Bir hikâyeden çok peşi peşine tabloları izletme.

O anlamda sinemanın hikâye anlatmaktan çok belli bir atmosferi oluşturabilmesinin daha çok önemi var. İzleyiciyi belli bir atmosferin içine sokabilme, insanı kendi hayatının bilincinden çıkarıp başka bir atmosferin içine sokabilme.

Güzel bir atmosferin.

Hayır. Güzel olabilir, olmayabilir de.

Peki sinema, sizin için hayatın neresinde duruyor. Sadece bir meslek mi?

Tabii ki değil. Sinema benim için belki de yalnızlıktan kurtulmanın yolu. Aynı şeyleri dokunaklı bulduğun, tanımadığın birtakım kardeş ruhlara bir mektup göndermek gibi bir şey. Yazılmazsa da olmaz bir şey.

Cevap bekleme niyeti var mı?

Tabii ki var. Muhakkak ki birtakım tepkiler bekliyorum. Ben de takdir edilmek, bilinmek istiyorum. Bunların olmadığını söylemek yalan olur. Gerçek insan ilişkisi zayıflıklar üzerinden kurulabilir. Ben hastalıklarımı, korkaklıklarımı, zayıflıklarımı paylaşmak isterim.

Bunları saklamak, gizli tutmak, bastırmak hepimizi yorar. Ve bunları rasyonalize etmek ya da bir şeyin içinde eritmek zorundayım. Bu da benim için sinema oldu.

Daha evrensel olduğu için mi? Ya da fotoğrafçılığın devamı olduğu için mi? Yani niye örneğin yazmak değil de sinema?

O konuda daha yeteneksiz olduğum için herhalde ya da kendi özelliklerimin bu konuya daha yatkın olmasından dolayı. Edebiyatı da çok güçlü buluyorum. İnsan ruhunun derinliğine inmek konusunda.

Filminizde Amerika'da okuyup tekrar köyüne dönen biri var. Reel hayattan köydeki duruluğa sığınan biri. Sizin de böyle bir niyetiniz oldu mu hiç?

Evet kırk yaşındayım ve o düşünce insana yaşlandıkça gerçekten geliyor, babam öyle bir insan. Önce son derece idealist amaçlarla kasabaya yerleşmiş ve giderek aradığını bulamayıp yavaş yavaş yalnızlığa ya da kendi köşesine çekilmiş bir adam. Babamın kaderine uğramak beni korkuturdu baştan. Fakat bazı kaderlerden sanıyorum kaçış yok. Ve yavaş yavaş aynı korktuğum kadere kendimin de sürüklendiğimi hissediyorum. Bir bakıma sinema zorunlu olduğundan korktuğum bir kaderden kurtulma umudu veriyor bana. İnzivaya çekilmeden son bir hamle.

Yani durum bundan ibarettir deyip bir hayali sinemaya dökmek gibi bir şey miydi?

O bir hayal değildi, gözlemlediğim bir şeydi. Babamın hayatında gözlemlediğim ve kendimde de hissettiğim bir şeydi. Yani sinemaya bulaşmamış olsaydım o inziva çoktan gerçekleşmiş olabilirdi. Ve o inzivayı sinema yapıyor olmama rağmen daha derinden hissediyorum. İnziva arzusunu. Her geçen gün konuşmaya daha fazla üşeniyorum. Daha fazla enerji gerektiriyor benim için.

Bu söylediklerinizevrensel insan kavramı için bir gereklilik mi?

Hayır, bir gereklilik değil. İçimde yakaladığım bir duygu olarak söylüyorum. İnsanın idealize ettiği hayatla, fikirlerle kendi yaşadığı hayat arasında her zaman acı verici bir mesafe vardır. Sinema bu noktada gündeme gelir. Sanatla ilişki falan. Ben böylesinin gerekli olduğunu savunmuyorum. İçimde yakaladığım bir duygu bu. Elimde olmadan sürüklendiğim bir şey.

Yenice Çayı kenarında final sahnesinin çekimi

Künye

1997 – Siyah-beyaz. 35 mm. 82 dakika. Dolby Digital, 1.66.

Oyuncular: Mehmet Emin Toprak (Saffet), Havva Sağlam (Asiye), Cihat Bütün (Ali), Fatma Ceylan (Nine), Mehmet Emin Ceylan (Dede), Sercihan Alioğlu (Baba), Semra Yılmaz (Anne), Latif Altıntaş (Öğretmen), Muzaffer Özdemir (Deli).

Öykü	Emine Ceylan
Senaryo	Nuri Bilge Ceylan
Alıntılar	Anton Çehov
Görüntü Yönetmeni	Nuri Bilge Ceylan
Kurgu	Ayhan Ergürsel, Nuri Bilge Ceylan
Ses Kayıt (çekim sonrası)	Mustafa Bölükbaşı, Ergun Ünal
Klarnet Taksimi	Ali Kayacı
Baskı	Hungarian Film Laboratuvarı, Macaristan
Yapım Sorumlusu	Sadık İncesu
Yapımcı	Nuri Bilge Ceylan
Yapım	NBC Film
Yönetmen	Nuri Bilge Ceylan

Ödüller

1997 Altın Portakal Film Festivali
- Jüri Özel Ödülü

1997 Altın Koza Film Festivali
- Yılmaz Güney Özel Ödülü

1998 Berlin Film Festivali
- Caligari Ödülü

1998 Tokyo Film Festivali
- Tokyo Gümüş Ödülü

1998 Nantes Film Festivali
- Jüri Özel Ödülü

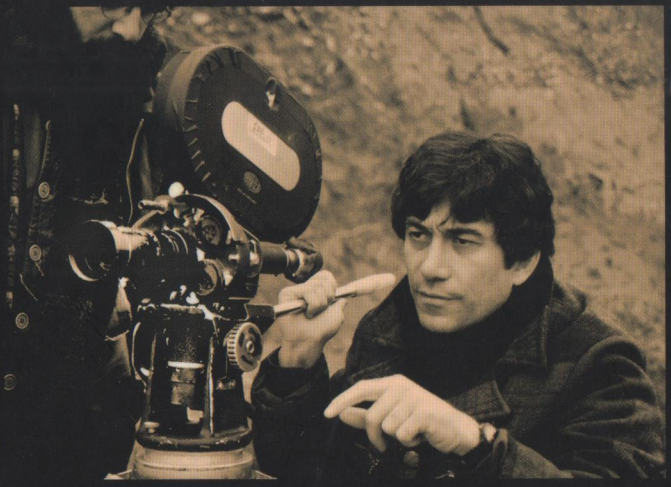
1998 İstanbul Film Festivali
- Ulusal Yarışmada Fipresci Ödülü
- Jüri Özel Ödülü

1999 Premier Plans Film Festivali
- Jüri Özel Ödülü

1999 Köln Film Festivali
- En İyi Film
- En İyi Görüntü

'Kasaba'ya yazı, söyleşi ve fotoğraflarıyla katkıda bulunanlara teşekkür ederiz.

Norgunk Yayıncılık

Fotoğraf: Ebru Ceylan

Taşra tanımlaması işaret ettiği sosyal ve kültürel sınıflamayla ne kadar köşeli bir gerçeklik taşıyorsa kasaba kavramı da o basit aritmetiği içinde el değmemiş, işlenmemiş bir insan duyarlığı barındırır: Ağaçları bekleyen bir insan soyu, doğaya sonuna kadar bağlı inançlı bir soyluluk.

Doğanın karşılık beklemeden sunduğu dingin atmosfer, zamanın kıvamlı akışı, fertlerin ölçülü hülyaları bir uçtadır, kasvet, durağanlık, kaçıp gitme arzusu en 'uzak' diğer uçta huzursuzca kımıldanır durur. Kent oradadır, parıltıları, olanakları, belirsizlikleriyle... Doğa hemen buracıkta, dost, güvenilir, değişmez...

N. B. Ceylan'ın daha yolun başında en uzağa eriştirdiği bir sinema güzelliği, iri taneli bir sinema cesareti olarak Türk Sineması'na göktaşı gibi düşen Kasaba, bu karşıtlıklı dünyayı eşine az rastlanır bir sahicilikte aktarmıştır. Gece ateşin başında coğrafyalar geçilir, savaşlar kazanılıp kaybedilir, Saffet çekip gider...

Mayıs Sıkıntısı ve Uzak'tan sonra Kasaba'nın senaryosunu da çekimden önceki biçimiyle sunuyoruz okurlara. Şiirsel gerçekliğin son başyapıtlarından birinin ilkgençliği olarak okunsun diye...

12.00

ISBN 978-975-8686-35-3